

**R.J. GORDON — 4th JOURNEY — 27 JUNE 1779 TO 13 JANUARY 1780
A TRANSCRIPTION FROM THE DUTCH OF THE ORIGINAL MANUSCRIPT
[N.B. All entries or comments in bold are editorial and not part of the original text]**

Journal van de vierde reyse van Captein R.J. Gordon in het Zuidelyke Gedeelte van Africa.

begonnen den 27 Junij 1779. van de Caap de Goede hoop.

de termometer observatien zyn by't topgaan der son, de grootste hette van den dag, dat meest agtermiddag omtrent twe uren is, en by't ondergaan der son.

27th June 1779

mooy weer iets z:o: term 60 - 68 - 52

met den avond iets betrokken uit den noorden opstekende wind. betekent in dese streek en saisoen gemeenlyk regen.

27 Sondags. vertrok te Paart van de Caap om tien uren 's morgens met myn kleine jonge koerikei. Captein de lille en zyn vrouw met myn lieutenant bleumer wilden my met de paarde wagen tot by de predicant Golbag in het Swartland Convoyeren. so dat wy te samen na drie uren rydens aan het vissers hok arriveerden, alwaar wy vernagten. myn wagen en schuit op een andere wagen ieder met tien ossen arriveerden enige uren na my. Sal gene distantien of coersen hier byvoegen tot dat in het pad over oliphants komen, also die in myn vorig Journal aangeteken heb.

28th June 1779

term: 50 - 56 - 50.

28 nog noorde opstekende wind betrekende lugt. vertrokken door diep rivier eerst na andries Gous. hier kregen wy sware regenbuyen, so dat wy ons spoeden om by de Predicant Golbag in het Swart land te komen daar wy ook met den avond arriveerden. myn wagen en schuit bleven agter

29th June 1779

term: 49 - 51 - 50

29 het selfde weer. iets opklarend met den middag.

vond het warme water, in de fontein by de tuin 82 graden. de wagen sat in de doorslagtige grond, digt by het huis vast, enen basson hielp hem met zyn volk er uit.

30th June 1779

term: 50 - 56 - 51.

30 het selvde weer. dog bedaarde met den avond. de wind in het z:o: bleef nog by de Predicant. groef in de grond. gemengeld klei met sand en kleine keitjes, en geen voet op vele plaatsen of yserklip.

1st July 1779

July

1 mooy weer even z:o: term: 52 - 64 - 55.

nam afscheit van de predicant, en het geselschap dat my tot hier verseld had. en vertrok na losper by riebeek Casteel alwaar na twe uren te paart arriveerde; had de koorts met den avond, zynde al enige tyt coorsig geweest aan de Caap.

2nd July 1779

term 52 - 70 - 64 mooy weer even n:o:

2 vertrok te Paart na de Pont. het velt was week door de regen. de bloemen, als ixiaas en oxellussen beginnen te bloeien. arriveerde na drie uren rydens aan bergrivier die vol egter aan het vallen was. passeerde met de pont, en sliep aan de pontmans huis, Joubert. dese passagie hiet vleer muise drift. de wagen bleef er voor.

Schoot van daag een valse Swaluw die hier de winter overblyven, egter siet men se niet veel. hier zyn so ver weet, vier soorten swaluwen, drie zyn in den winter onsigbaar. dog de valse blyft. en schynt niet menigvuldig. houdende veel omtrent bergen en oevers. zy maakt een hol open nest onder de daken aan huizen en jaagt dikwels de andere swaluwen.

3rd July 1779

term 42 - 72 - 63. noordewind iets deinsig dreigt regen. anders mooy weer.

3 van nagt gerypt en gedawt, wy zyn hier omtrent maar drie myl van rodesants sneeuwbergen. de wagens wierden met de pont over de rivier gebragt en ik vertrok met myn Jonge hottentot te Paart na Juffer krieger aan piketberg daar na vier uren te paart arriveerde. bevinde my beter. matjes rivier was niet diep.

4th July 1779

term: 56 - 66 - 63

4 stil, iets z:o: deinsig weer egter goed vertrok van Juffer kriger al langs piketbergs oost zyde en arriveerde by albert hanecamp, een uur van daar. de wagens arriveerden s'avonds.

5th July 1779

term: 48 - 56 - 50 iets stofregen uit den z:o: over de Piket berg.

5 reed over enen Coks plaats daar t water na de Cruisrivier loopt na gerrit Smit, en daarna in drogeryst cloof en door Cruisrivier die in verloren valey loopt, na Coetse plaats, het Cruis, alwaar bleef, de wagen arriveerde laat. langs piket berg vond goede soete oranje. de rhinoster hoek is met heuvels aan de verloren valey geknoopt, en het gebroke hoge gebergte schynt van de Piket berg gescheiden.

6th July 1779

term 46 - 58 - 50

6 betrokken noordelyke wind niet sterk. reed met myn Jonge koerikei eerst langs bergvaley by Josias engelbregts, toen door sand duinig velt na lange valey by Juffer louw, dewelke niet te huis was, de wagens kwamen laat in den nagt aldaar aan door het sware pad. van in de bergvaley de uit en inspringende hoeken der heuvels exact Corresponderen so als by buffon aangehaald. by de caap in de houtbaay het selfde.

7th July 1779

term 48 - 56 - 50

7 noordwesten regenbuien. bleef by Juffer louw. de wagens reden na herelogement. veel water in de lange valey. en soet.

8th July 1779

term: 48 - 60 - 53.

8 opklarend weer, met enige stofregen buyen uit den n:w: iets z:o: met den avond, arriveerde te paard langs ratelklip waarby de drie gebroeders berg soutpan waarin nu water, over herelogements berg, alwaar myn wagens vond uitgespannen by van zyl aan oliphants rivier na seven en een half uur rydens, alwaar myn reiscompagnon Pinar,

burger van 't rodesand land vond, en de botanicus Heer Paterson, dewelke met eenen van Rhenen ook na de oranjies rivier wilde, sy reden eerst na het bokkevelt.

9th July 1779

mooy weer stil iets z:o: door den dag term. 44 - 63 - 58 van nagt wit gerypt van de morgen mistig.

9 bleef na de wagens wagten.

10th July 1779

term: 42 - 66 - 58

10 mooy weer iets z:o: van nagt gerypt mist met den ogtent de wagens die in het sand hadden blyven steken, kwamen aan. bragten terstond de schuit te water, namen de wagen uit een, en bragten alles stukwyse over hier mede verliep de dag.

11th July 1779

den 11 mooy weer. Stil. term. 48 - 66 - 56. bragten onse ossen en het overige goed over de rivier, die gepasseerde nagt van den regen voor drie dagen by de drie voet geswollen was. langs dese rivier is het in dese tydt van 't jaar ongesont voor vee en paarden, men segt door het Jonge gras. zy krygen de loop. een paard van van Rhenen stierf er gister van, en van Paterson was so flaauw dat hy het niet verder kon medenemen, dit is egter die dangereuse paardepest van dit land nog niet. spanden een uur voor sons ondergang in en reden 3 quart myl n:t:w: h:w: met eenige draayen, sanderige grond eerst, daar na losse caro grond, zynde losse rosse stuifklei. sloegen onse tent dicht by oliphants rivier uit om den donkeren. de eerste nagt buiten de boeren zynde, maakten wy ons vrolijk.

12th July 1779

12 betrokken lugt even z:o: term: 50 - 64 - 60

door den dag n:w even

enigen ossen weg gesweken, het grootste displaisier van het reisen in dit land is het onvermydelyk ossewagen omslag. reden n:w: op. en spanden na seven uren lang saam rydens door losse carogrand weder by de oliphants riv: uit. de doornrivier die van troetroe komt, passeerde wy na drie uren rydens, er was weinig water in. zy loopt hier niet ver van in oliphants rivier. ging op de sogenaamde phaisanten Jagt dog schoon er vele waren, konde om de vele struiken en doornbomen geen krygen. een uur eer wy uitspanden, is een oliphants pad door de rivier, noas drift genaamt. een os kon niet verder, moesten hem agterlaten. hier houden enige oliphanten, dog sagen er geen.

13th July 1779

term: 49 - 70 - 60

13 mooy weer even bewolkt even z:o: gepasseerde nagt geregent uit den westen, de zee heeft sterk gehuildt. Schatte twe en een half myl van zee hier te zyn en een kleine myl van kokenaap, de oliphants rivier die over het geheel 50 pas breed is, draay hier westelyk af. reden de remhoogte op, in het n:n:w: na vier uren rydens in een swaar pad, Caro, en door de diepe dwars rivier die uit de Coebieskow streek komt en hier in oliphants rivier loopt een half uur over zynde, waren de ossen moey, en wy spanden in de weg uit. door den dag ooste koelte. helder, ging op de jagt dog sag niets als een vars oliphants spoor en een haas. by onse uit span plaats waren veel geele oxellussen. alle struiken. vleesagtige bladeren, en meest mesembriantimum, de grond meest ros Caro sand. Slegt te vreten voor het vee, en het water seer brak.

14th July 1779

term 42 - 75 - 64. sag in den avond, een flauw aurora australis.

14 mooy weer weste lugje, waren even als gisteren nagt door de bosluisen geplaagt, dit is een swart beesje als een schape luis, hy suigt sig aan het vee vast, en dik. groef in dese Caro grond na twe voet diep losse rosse grond was yser klip: vertrokken met den middag n:n:w: aan, door een swaar ros sanderig pad so dat 3 ossen uitgespannen moesten worden om flauwigheid. arriveerden met den avond aan de Cari bergen, synde geen bergen maar ruggens sonder kransen. op de wyse als de tigerbergen by de caap en vooral niet hoger, hier wierd de weg harder, en kregen wy wat klippen, spanden na 8 uren lang saam rydens aan de sogenaamde droge kraal uit. het weinige water dat er was was veel beter als uit de dwars rivier. met hoorde de zee sterk rasen. vond Pinar hier die te vergeefs op de Jagt geweest was, so als ik ook. zag van daag veel oliphants mist, het lage struikvelt duurd nog met den nagt was de term: om tien uren door een opkomende zeedamp 44 gr.

15th July 1779

term. 46 - 65 - 53. door den dag z:o: onse Coers tot hier peilde van den heuvel n:n:w. 1/2 W. [hebben omtrent 2 myl regte lyn gehaald.]

15 betrokken lugt noord ooste koelte. doordien ons eten op was en wy onse beschuit wilde sparen en de Jagt hier niets gaf slagten wy een kalf dat met enige losse koejen mede kwam. koerikei schoot twe hier genaamde veltmuisen hy had de grote van een kleine blesmol en byna de selfde poten, vier klaauwen voor en vyf agter. egter een staart met kort haar vier 1/4 duim lang, seer grote testiculen voor so een dier het hair op het lyf was iets ligter als van een rot, voor het overige leek hy meer na een hamster als een rot of muis. sy maaken ondiepe galderyen onder de grond met vele openingen egter niet so gevaarlyk om in te vallen als van de hierlandige sogenaamde mollen. zy zyn seer menigvuldig in dit land, egter by de Caap weer anders.

vertrokken n:t:w aan na de elands craal, twe myl van hier. dit is een seer slegt land. observeer hoe langer hoe meer dat alle hoeken of einden deser heuvels met in en uit springende hoeken corresponderen, dog met dit sonderlinge, dat in een distantie van twee hondert pas de heuvels so gesteld zyn dat er in dese plaats vier openingen in deselvde waren, een oost een west, een zuid en een noord.

egter kwamen alle hoeken ieder in zyne eigen directie over een, namentlyk de oost en west strekkende opening had de uit en in springende hoeken of liever wortel der hoogte, zuid en noord; en de zuid en noord strekkende wortel, de hoeken oost en west. dit land alles zulke heuvels zynde, is dit in alle directien het selvde, dus schoon ik vast stelle dat het water over het land geweest is kan de irreguliere stroom dit verschynsel niet geformeert hebben, also men geen twe opposite regulier werkende stroomen so digt by kan veronderstellen. ook observeer ik dat in lage bergen en heuvels daar geen krantsen opgestapelde rots op zyn de rotsen er op meest allen effen rond zyn en de gedaante van den heuvel nabootsen, namentlyk met rond te zyn, en de schilfers die er af vallen tonen als concentrique lagen. het is alles [rossig?] Cos seer grof en van verscheiden couleur rosser of graauwer. vinde geen quarts keitjes in dese. dog veel losse quarts hier en daar verstrooit. het veld word harder klei. egter deselve, meest misembriantimums bosjes. schoot van daag een bergrot, hier te lande te onregt dasje genaamt heeft tanden als een rot geen sigtbare staart, en even te voelen heeft vier toonen voor de kleinste even sigtbaar, en drie agter, zynde het formaat der agtervoet veel na een menschen voet swemende. hy leeft van kruiden en gras en is goed om te eten, heeft vier spenen. bruin en sagt van huid. men segt dat hy de ecoulement periodique krygt, dit kon wel die aard olieagtige korst zyn dewelke men dasjes pis noemt. arriveeren na 5 uur frisrydens aan elands fontein, daar het water brak egter meer te eten voor ons vee stond, dat byna verhongert was; Cours n: t w:.

16th July 1779

term: 44 - 66 - 60.

16 fris z:o: desen morgen. sterk gedawt en kout geweest de gepasseerde nagt. Pinaar die gisteren morgen op de Jagt is gegaan is nog niet weer gekomen. kwam met den middag, dog had niets gesien. hier omtrent lag veel oliphants mist. vertrokken na middag en arriveerden na 5 uur rydens n:n:w: aan meerhofs casteel zynde een klipholte van 15 voet diep 24 voet breed en 12 voet hoog van cos wit van kwarts delen. hier komen sig de oliphanten aan vryven. een fontein komt aan de regterhand als men na het hol siet uit en geeft tamelyk goed egter brakkig water, maar niet in overvloed. so dat een veeplaats geweest zynde van enen Warnek, dese plaats nu verlaten is tegen over des klip is aan de andere zyde van dese vlakke kom tussen lage heuvels nog een dergelyk dog kleinder hol. vond aan de linker hand het hol ingaande, in een steen slegt uitgehouwen d:E:H:S:V:d:S: A:S: 1684 kunnende men de 16 niet ter deeg sien.

dit betekent de edele heer simon van der stel. mogelyk adriaans soon; synde die Gouverneur na de koperbergen anno 1684 gereist. hier was een grote swerm byen boven in de klip krants, dog de honing was uitgehaald.

myn hond keiser hield een yservarken staande, liep er met een stok na toe terwyl het al donker was, dog kon er niet schielyk genoeg by komen, en hy raakte weg. de hond niet gekwetst.

17th July 1779

17 Goed weer z:w: windje. term. 50 - 75 - 65. om negen avonds uur kout 48 gr:

nam de breete en kreeg 52 Graden van 't zenith - miswysing 19 gr n:w:.

declinatie noorder

21 - 13

geeft brete 30 gr - 47 m.

vertrokken na den middag en arriveerden na byna drie uur rydens met draayen nog door de Cari heuvels, n:n:w: aan het Paddegat. waarby brak water egter ook een goede even brakke fontein agter de eerste heuvel, spanden in het Pad uit.

dit terrein is rosse Caro aarde met klei, synde brakkegrond, groef twe en een half voet diep kreeg Cos klippen. alles het selfde bosjes veld. enige ixiaas. en oliphants mist. examineerde de barometers, vond twe uitgelopen, - tien herstelde deselven.

18th July 1779

term 38 - 75 - 63 barometer gaf 29 d - 6 dus 230 voet boven de zee. de heuvels nog 100 voet hoger.

18 mooy weer geen wolkje. van nagt sterk gedaawt en kout geweest.

even z:o: lugtje met den avond fris z:w:

twe onser hottentotten zyn gisteren ogtent op de Jagt gegaan en nog niet weer gekomen. het is hier slegt van wilt, en sien niets dan sogenaamde korhanen die seer schuw zyn. so dat wy weer een kalf doodt schoten. vertrokken n:n:w op na den middag en arriveerden na drie uren rydens aan de boven kogel fontein alwaar een verlaten veekraal was, reden nog twe uren en spanden in een Cloof tussen de heuvels de poort genaamt uit. al het selfde veld, egter iets meer klippigs. de ene hottentot bragt ons tyding dat zy digt by meerhofs casteel een eland geschoten hadden. sonden twe draagossen om het vlees.

mooy weer oost lugtje. heeft kout geweest en fris gewaayt dese nagt.

19th July 1779

term: 44 - 33 - 70.

19 vertrokken n:t:w: op en arriveerden na drie 1/2 uur rydens aan de swarte doornrivier die uitkomt [oost midden.] agter uit de Camiesberg en in groene rivier loopt Sy liep even had weinig en brak dog drinkbaar water. langs dese rivieren dewelke die naamen niet verdienen staan altydt mimosa of doornbomen. Spanden hier wat uit en trokken met deselvde Coers om vyf uren verder voort spannende na vier uren rydens langs de groene rivier uit. die niet groter was als Swarte doorn rivier, dog beter water had komende west midden uit de Camies bergen dewelke wy ten n. van ons sagen lykende van verre als de piketbergen. sogten na de legplaats in de regentyd, van eenen van de westhuisen dog vonden hem niet. het zelfde terrein van dag seer brak en geen gras. sag een trop struisen en schooten een korhaan. goed weer dese nagt kout geweest ooste windje. hoorden de hyeana en Jakhals

20th July 1779

term: 38 - 80 - 60.

20 met den dag hoorden vee blaten, en vonden die plaats, de eerste van oliphant riv: tot hier, een half uur voor ons, lieten er enige melk halen, de vrouw was alleen met haar kinderen te huis, zy leggen hier in de regentyd zynde er dan gras. zy hadden een vertrek zynde een ronde hut van stokken opgeset, met matten bedekt. sonder stoel of tafel. vond hier geen brood. de man was op zyn onderste plaats langs dese rivier aan het ploegen. bleven hier. pinar reed naar hem toe. wanneer de struisen Jongen hebben. lopen de wyfjes om iemand als het ware er van af te lokken, als of zy aangeschoten waren fladderende met de vleugels. was gisteren hier selfs mede bedrogen.

21st July 1779

21 kout geweest een weinig gedawt en gerypt. zynde door de nabyheid van de camies berg. zuide frisse windtje term: 36. - 83 - 65.

miswysing n:w: 19 gr. van t zenith

brete noorder declinatie geeft

30 gr. 22 min.

peilden punt van Camies berg n:n:o: 6 myl. noordelyke hoge punt n: 10 gr. o: de vrouw uit dit huis is een hele heroine, en kan goed schieten. haar moeder is ene guillaume uit vrankryk, dog haar vader een amsterdammer Engelbregt genaamt, zy haat de franschen zeer. zy vertelde ons dat zy eens op een leeuw geschoten had, die haar na de schoot byna besprong, dog zy hem in huis en byna donker zynde ontliep, sprong de leeuw haar vervolgende in het strooyhuis van de veewagters hottentotten, dog met zyne voorpoten in het vuur springende en zig brandende sprong hy te rug, hy was even te voren door een hottentot, met een gift pyl in de poot geschoten daar men hem des anderen daags doot aan vond. hoorde hier voor het eerst dat leeuwen selfs van de selfde trop, wanneer zy voor het stel doodgeschoten zyn en blyven leggen, door hunne makkers even gelyk de hyaenas, opgevreten worden. Pinar kwam terug ook de hottentotten met het elands vlees, hoorden dat by beneden koegel fontein wy de oliphanten gepasseert waren.

22nd July 1779

term 36 - 80 - 53.

22 gedawt en kout geweest z:o. lugtje mooy weer.

bleef na de baas van het huis wagten om ons met zyn ossen over namero's berg te helpen, hy quam in den avond, zyn naam was, van der westhuisen.

ging langs dit beekje [groene rivier] op de Jagt en Schoten enige eendvogels en berggansen. hoorden tegenspreken, dat de rhinoceros in particuliere vyandschap met den oliphant leeft.

23rd July 1779

term: 48 - 70 - 60 met den dag de wind n:w: dreigde regen.

23 westelyk opstekende met mist wolken, en in het oosten als donder wolken, het geen men hier voor regen tekens houd. wensche morgen nog helder weer te hebben, om op Camies berg te gaan.

(in margine: gepasseerde nagt moet my iets vergiftigs gestoken hebben, also in myn regter wade een swelling kreeg die my de hele trekker aandeed tot aan de lies en my seer in het gaan hinderde.)

vertrokken noord op langs dese rivier; langs dese hele weg van Piketberg af, sagen wy een menigte bonte krayen, dewelke ook al iets van de Europeaansen verschillen in geluid, en door een witte vlak in de nek en onder de buik, egter de selvde vogel, even dus is het met de mossen hier te lande, dewelke ook iets verschillen van de onsen, dus ook met de menschen. hier omtrent houden Cameleons, dewelke wel vyfmaal so groot zyn als die van de Caap, konde er geen van krygen. arriveerden na vier uren rydens passerende op de helft der weg dit riviertje rydende nu langs de regter oever, en arriveerden in den agtermiddag aan de plaats Caries genaamt weer aan de groene rivier. digt by een legpaats van enen Coetse, enige kleine namacqua hottentotten op die plaats wonende bragten ons melk. vandaag het selvde terrein dog klippiger en hoger ruggens met deselve ronde klippen, vind hier langs de weg veel kwarts en mica gemengd met cos als die by de Caap aan strand dog swarter. dese hoge ruggens schieten uit de kamies berg. uit en inspringende hoeken regulier. de Heer Paterson arriveerde met den avond komende uit het bokkeveld Schooten verscheide berggansen. examineerde een sogenaamde Jonge duiker, hy heeft geen gal een lange swarte kaale doorsyperende streep onder de ogen vier spenen digt de twe by een twe sakken of plooyen in het vel die niet doorgaan ieder op zy de spenen, de ram alleen horens en een kuifje van lang haar op de kop en kleine hoorne ergots.

24th July 1779

[barometer 29 d - 6 t dus 350 voet hoogte.

term 50 - 70 - 60

Seer helder tegen avond noorde koude wind.]

Zuide koude wind betrokken egter gebroken.

24 gepasseerde nagt iets geregent, vertrokken noord op, eerst met een draay door het n:w: namro's hoogte op, veel klippen en vergruisd sandig. arriveerde na vier uur rydens aan oog fontein, daar verbleven. dit zyn alle wortels of takken van de kamies berg. een der kleine namacquas had een kootje van een bokje om zyn regterhand. dit was hem door de soort van toverdoctor by hun kai cuw, van wiltschuts kraal garap genaamt omgebonden, zijnde er een gaatje ingemaakt. die garap had gedroomt dat canseep siek sou worden, daarom kwam hy by hem en maakten hem camie betekenende geluk maken, zynde so veel als het gevaar afweren. een andere ceremonie als dro, man maken, of anders maken. waarby het pissen te pas kooft, door de oude hottentots en niet by hun huwlyk, als men gesegt heeft. hy draagt het erom de hand tot dat het breekt en stopt het dan in een muisegat, denkende het een ongeluk voor hem te zullen zyn als iemand dat kootje, (even als daar onse kinderen mede bikkelen) soude vinden. zy slagten by dese ceremonie het een of ander en eten het samen op. by dro maaken moeten zy het net van het dier om den hals dragen. passeerde een kleine namacquas kraal.

25th July 1779

term: 48 - 75 - 63. door den dag deselfde koeltje, s avonds sterker.

25 noorde koude wind helder. gepasseerde nagt seer kout gehad door de wint. al is thermometer hoger als met meer stille koude. vertrok te Paard voor uit na den veld corporaal van den hever. peilde vygemonds [gobe ooms] berg, het midden noord. doordien myn been nog styf is sal ik de meting van kamiesberg uitstellen tot de terugreise. dit is seker de berg van 48 dagreisens, schoon ik hem hoger als tafelberg houde. moogelyk heeft van der Stel gesegt, gebergte 48 dagreisens van de Caap. also men in het begin der Colonie niet so ver op een dag kon ryden om de wegen. en ik nu byna vier weken op reis ben, schoon een oostindies schip met goede wind, die distantie in een etmaal sou afseilen.

reed door veel hoogtens en laagtens n:o: met een draaij en arriveerde na drie uren 1/2 sagt rydens aan de leg plaats van van den hever. zynde een regte hottentots hut. hy was niet te huis, maar by eene hermanus engelbregts. na enige melk van van den hevers hottentottin gekregen te hebben trok z:w: over een berg langs de Punt die vyge mont geheten is en daar na n:w: na een uur by hermannus engelbregt die een cristen vrouw had en saayde en in een muur huis woonde egter was de deur twe dikke planken die men er moest voorsetten en dan nog de spatie niet opvulden. vond hier van den hever siek, eenen van renen die van de grote rivier kwam. en het huis vol kinderen. heb van daag gesien dat de kamiesberg en alle dese bergen maar een zyn met insakkingen en kommen de hoeken [der wortels.] volmaakt corresponderende, selfs boven op de bergen. de bergen zyn niet uit stratas maar alle als rond door het water gespoelde koppen tot boven op de punten. veel van die quartsagtige klippen van baay fals, en boven geheel cos.

met byna geen gewas op die bergen, dog na de zyde der vygemond veel vegetagie ook hier en daar uitgenomen op die ronde koppen die volmaakt klip zyn met veel andere kleinder even ronde klippen die er los op leggen, sommiggen hangende so los dat men se met de voet van boven neder kan schoppen. de bloemen beginnen hier sterk uittekomen, sal veel witte hymanthus, gele oxellus. kokerbomen zynde geen aloes maar agava, ixias. misembriantimums van allerley kleur. het terrein gemengt, somtyds sanderig. alles bosjesveld. met klippen. de wagen niet kunnende so ver komen, moest na vier uur rydens aan lange clip, dicht by wiltschuts [capt. noe eee] [kleine namaqua] craal uitspannen. coeurs noord.

myn been was tot in de lies geswollen van het gaan so dat er de koorts van kreeg, ley wat byewerk, (het geen de byen voor hun nest maaken. voor de wind) op het gebeten geswel. na het met warme asyn gebaad te hebben.

26th July 1779

term 60 - 78 - 66. door den dag n:w: dreigende regen.

26 het heeft gepasseerde nagt sterk uit den oosten gewaayt. dog niet kout geweest. heb de koorts sterk gehad, en myn been is door getrokken, en iets beter. Engelbregt bragt my met zyn paarde karretje in twe uren by de Lange klip, by myn Wagens. vond hier de weggelopen, (voor een Jaar na de namacquas) vicar geheten, een Sweed sig seggende de neef van coopman hasselgreen te amsterdam, hy was eerst schoolmeester omtrent swarte en sneeuwberg geweest, Synde voor Seven Jaar van de caap weggelopen. en had pardon gekregen. hy was 30 dagreisens de riviers regter oever opgeweest. syn verhaal staat agter op. hy had een wyfjes Cameleopardalis vel by zig. vond hier de heer Paterson weder, en wy aten te samen. eenige ossen weggelopen zynde, bleef by de wagens, en sy [Paterson en Engelbregt] reden na Engelbregt. zag hier een namacqua die seer lange wol op zyn hoofd had, so dat het hem tot op de schouwders hong. vroeg hem om een lok er van, en na hem de reden [om te laten zien] gesegt te hebben, liet hy het my, voor wat kralen toe.

zag hier enige oude namacquas Die van de kinderpokken geschonden waren, zy seiden

die in het grote namacqua land gekregen te hebben toen hy jong was. dat die siekte binnen [uit het noorden] uit het land komt en nu en dan er is, en er veel aan gestorven zyn de hottentot nog eens gevraagd sei hy had niet gehoord dat ze er zedert geweest was. het weer een spreukje van een Capt Cupido gehoord seggende, dat de kwade geesten boos op de kleine namacquas zyn en dat de haas gesegt heeft dat sy dood moeten en blyven en dat hy dat gelogen heeft also hy van eenige geesten gowaaps moest seggen dat zy over de zee, weer by malkanderen met alle vee en dieren souden komen. hebben hierom een grote haat op de haas. by hun Cami of geluk maken eten nog kinderen nog vrouwen mede. Cupido had enige bikkeltjes om de regter hand en om zyn regter been.

27th July 1779

term. 58 - 76 - 66

27 gepasseerde nacht wat geregent weste sterke wind. betrokken lugt vandaag. een plaaster op myn been gelegte hebbende, was ik beter. vertrokken n:n:w:h w: en arriveerden langs deselve weg na vier uren rydens by engelbregt. ging eer de wagens vertrokken na de kraal van Capt wiltschutt met die Capt: de Craal lag een quartier uit de weg. sy bestond uit 9 stro of liever matte hutten; en omtrent uit 50 so mannen vrouwen als kinderen, observeerde dat die de meeste kinderen had, maar vier had. en ieder man maar eene vrouw. sag twe meiden uit het grote namacqua land, hier getrouwt die ieder het eerste lit hunner kleine vinger van de regterhand afgesneden had, zy seiden, hunne ouders hadden sulks gedaan toen zy nog Jong waaren, voor schoonheid, dog er was by geslagt dus eene ceremonie. zy seiden ieder deed zulks niet, sommige seiden het geschiede om dat zy ziek waren, als bloedlaten.

28th July 1779

28 brete 49 van 't zenith.

19 noord declin: geeft 30 gr: - 0. term: 44 - 70 - 50

had van daag en gisteren de koorts,

(in margine: miswysing kon niet regt krygen barom 27 d 7 t geeft 2080 voet engels.)

[gepasseerde nacht regen uit den zuidwesten. met den middag opklarend den avond dik betrokken zuid.]

29th July 1779

29 regen vlogen uit den zuiden en zuid oosten met den avond op klarend term 42 - 50 - 48. men siet de zee van hier het naaste in het z:w: omtrent de sogenaamde spoegrivier 6 myl distantie, dus moet africa hier sterk om de n:w: schieten.

dit land heeft veele hoge ruggen, en deselve ronde klippen en geen lagen alles bosjesveld. en gemengde grond. gene rivier loopt in zee. als in regentyd. uitgenomen oliphants rivier. informeerde my na de amacquas dog hoorde dat de kleine namacquas en de amacquas deselve waren, dat er behalven wiltschut nog vier Capteins waaren en dat al die natien uit omtrent vierhondert so mannen vrouwen als kinderen bestonden. geen van dit volk snyd sig een bal uit. nog lid der vingers af. dog hoorde van een grote namacqua dat enigen onder hen. het deden somtyds uit ziekte, een ander zeide om harder te kunnen lopen. dese namacquas maaken lange pypen van riet of bast van doornboom, stoppen hem aan ene zyde toe so dat hy maar eene toon door boven in te blasen geeft ieder heeft een langer of korter dus een aparte toon dan stellen sy sig in de ronde, en ieder blaasd zyn toon op syn tour als de dorsers of smits. 't geen seer aardig gaat.

zy houden een soort van melodie dansende, of liever door sterkgebukt stampende [hun dansen] al draayende, op de maat, terwyl de anderen er even als by de Caffers er al

zingende en in de handen klappende om heen springen. Sy gieten melk in hunne fluiten om die vogt en digt te houden, zy komen meest in de kleine ters stemmende veel met quarten sonder veel verandering. sag ook een goura die so lang als ik was, en in de plaats van een pen van een vogelschagt er op, so als by de andere hottentotten, hadden sy een dun geschrapte beeste hoorn. hier op maakten zy een geluid dog sagter even als imand die de tweede les op de wald hoorn krygt. repeterende een volkomen accoord van agt vyf drie na malkander ieder nu en dan de halve toon van het lager octaaf er by voegende.

Sterk gedaawt. ben veel beter.

30th July 1779

30 schoon weer ooste frisse wind term 48 - 76 - 60.

liet eene wagen regt noord op na de Oranjes rivier gaan, onder het opsigt van myn trouwe hottentot iteki, sullende ik proberen om over de mond der grote rivier langs strand te gaan. vertrok na alles gearrangeerd te hebben, n:w: op met enige drayen w:n:w: afdragend alles het selfde veld. Spanden na drie uren rydens op een hoogte uit peilde Camiesberg by beukes, oost onse Coers tot hier n:w: h w: dus zyn wy ook van de tweede punt der Camies berg by van den hever.

men versogt by Engelbregt myn Paard Snel te proberen, Snel won het en de heer Paterson er op willende ryden, kon hem niet inhouden, en viel met het paard in een doorgang komende, sonder sig te beseren.

31st July 1779

31 frisse ooste wind schoon weer. term: 44 - 82 - 70

vertrokken deselve Coers op. kon van de berg dewelke ik klom de zee duidelyk in z:w: en w: zien dog in het z:w: 't naast 6 myl, by de zee scheen het een lage vlakke en wit sandduin.

daalden ten eersten met onse wagens sterk af so dat wy na omtrent ses uren rydens niet boven de ses hondert voet meer boven de zee waren. [al langs de nu droge leentjes rivier.]

kregen het ten eersten warmer en het veld gloeide van bloemen die de schoonste couleuren der wereld door een vertoonden. gele oxellus, oranje arctotus, rode, gele en purper blaauwe mesembriantimums etc. hier stonden ook vele koker bomen [agave] in bloem. drie soorten geraniums. hieten dese plaats de [floraas of] bloeme Cloof na seven en een half uur rydens kwamen by een fontein, dog een hottentot seide dit de kookfontein niet te zyn daar wy na toe wilden, egter had hy mis. wy reden dus langs een ongelyke weg nog seven uur verder langs een droog riviertje, en vonden eindelyk wat tamelyk water so dat wy uitspanden. schoten een haas en myn honden vongen een yservarken, rakende allen sterk gekwetst in zyne pennen. hiete dese plaats de honger Cloof, klagende ons volk over honger, wy slagten hen een schaap. alles sanderige slegte caro, ook brak.

1st AUGUST 1779

term: 66 - 80 - 60 de barometer gaf 450 voeten

1 augustus

schoon warm weer ooste wint. pinar reed met zyn hottentotten op de jagt. vertrok met deselve coers en arriveerden na drie uren rydens. het zelfde terrein. by Camaggas riviertje. met brak water. daar uitspanden. met den donker blafte de honden sterk; deed een schoot, in het geval het een leeuw mogt zyn. vernam niets verder.

2nd August 1779

2 sterke oostewind die met de son omliep en met den avond stil wierd
term 60 - 80 - 68.

vertrokken eerst een uur west op om een hoogte daar na deselfde Cours sagen veel oliphants mist en vars spoor, met een dat byna rond was 17 duim groot. sag veel zebra, elands, gemsbok [oasan] en harte beest spoor, ging op de Jagt dog sag niets. Pinar sond een van zyn hottentots die ons een elands bul wees die hy gisteren geschoten had. slagten hem af en namen het vlees mede, vertrokken verder n:w: aan en kwamen met den avond in een cloof daar een nu droog riviertje afging volgden dese cloof langs een moejelyk pad, moesten om de donkerheid uitspannen, hiete dese Cloof de voorsigtige Cloof, om dat ik het pad overal voor uit aanwees, en uit vrees voor omslaan liet uitspannen schoon ik gaarn wat verder geweest was, vermisten myn paarden in den donker, vong van daag een dier dat een veldmuis geleek, hiete hem oliphants muis om dat hy een seer beweegbare lange slurp [snuif] had dit was eene jonge muis vond ene volwassene die twe boven en twe onder incisiven had de ondersten gingen tussen de oversten hy had gene tanden boven voor in de bek, en ses beneden en onder en boven platte kies. agterpoten wat langer dan de voorsten, en vyf singuliere nagels aan ieder poot. hy was seer geswint.

van daag alweer het selfde terrein. hebben ses uur gereden. meest op een vlakke. vind de hoeken der heuvels overal egaal. sond met de maan twe hottentotten agter het paarde spoor. pinar was met zyn volk agter de oliphanten gereden.

3rd August 1779

term. 60 - 76 - 63 door den dag fris n:w: regen wolken

3 stil betrokken, met enig vallende mistwolken, kan merken dat ik niet ver van zee ben. de bosluisen plaagden gepasseerde nagt. arriveerden na veel sukkelens in dese cloof, en ses uren rydens uit deselve, alles swaar ros caro sand, so dat wy onse moede ossen uitspannen moesten, omtrent duisent passen eer wy aan de sandrivier gouwsi genaamt konden komen het riviertje van de Cloof loopt hier in gouwsi het weinige dat nu er in stond was pekelsout, en vond ook veel alrede gecristalliseert sout, gouwsi liep en had soet brak water. al dit water lesd den dorst weinig. vonden Pinar hier, zy hadden een eland geschoten sagen veel oliphants spoor.

4th August 1779

term: 60 - 77 - 63

4 Schoon weer stil. n:w: betrokken met den avond
brete 46 - 40 gr van 't Zenith miswysing 19 1/2 gr n:w:
n: declin: 17 - 15
gra: 29 - 25 m.

twe voet onder dit sand was harde potklei. vind nog geen strata rotsen
onse hottentotten hadden gisteren vier wyfjes en een mannetjes leeuw in de sand rivier gespoort, en horen brullen.

vertrokken westelyk langs dese rivier die even liep en als alle Caro rivieren een vlak breed bed had, met kleine doornbomen doordien den oliphanten die af eten. spanden na drie uren swaar sand pad, by den rivier uit.

5th August 1799

term 58 - 73 - 60

5 gepasseerde nagt iets geregent betrokken door den dag n: wind.
reden hier door de rivier, reed voor uit om te recognosceren en te Jagen

de wagen al west op langs de rivier moest deselve weder twe reisen doorryden en door dien dit met regt sand rivier hiet, doordien het vele rosse sand door het water doorweekt was, sakte zelfs iemand te voet er diep in. dit zyn nu alles lage ruggen en worden de Cos klippen sanderig en niet meer regelmatig rondagtig dog bonkagtig en nog geen Strata na een uur rydens hoorde de zee in het weste, reed de rivier af en op een hoogte vond pinar en zyn volk en sag de zee een klein uur gaans van my. vond op dese ruggens veel zeeschulpen, en schoon er uitspoelingen van de zee bleken, schenen vele deser schulpen door menschen of bavianen hier gebragt, also gehoord heb dat strand hottentotten zig hier opgehouden hebben die zig alleen van noordkaper vis en schelp vis gevoed hebben, ook waren hele hopen schelpen te nieuw, om zedert de zee hier gestaan heeft, gebleven de zyn vond witagtige krytgrond en zoute witte aarde, en de klippen begonnen stratas wyse te liggen velen seer bros sanderig en schoon zy na de n:w: kant overhielden, Correspondeerden de hoeken vond de losse klippen so hard met vele keien en quarts in deselve dat zy klinkten als een ambeeld als men er opsloeg. doordien het laat wierd keerden na de wagens terug die wy een groot uur van strand lieten uitspannen; een onser hottentotten vond een dode oliphants koei en kalf hy bragt de tanden mede, die omtrent 12 pond ieder woegen Sagen veel Oliphants spoor en hunnen sleeppaden van steilten, dewyl zy sig op hunne hakken laten afglyden. n:b: de voortanden der elanden etc sitten los. vonden het water der rivier hier beter als boven.

6th August 1799

term. 60 - 75 - 63 desen morgen opklarend weer weste lukt.

6 gepasseerde nagt geregent uit den westen. reed om het strand op te nemen. eer weg gong kwam de Hr Patersons en geselschap digt by ons aan ging na het strand, vond op een hoogte daar gisteren geweest was een door de regen uitgespoelde sloot, daar door verscheide van deselve soort schulpen in de grond ontdekte, so dat de zee hier gestaan heeft zy waaren dier vis Die aan de klippen gesogen er me bedekt is, even als op robben eiland. vond een grote irreguliere rots albaster of kwarts. en schoon de ruggens laag na het Strand afschieten en het selve niet steil is en een 20 a 30 voet sand voorstrand had, was er egter so veel rots langs en ver uit in zee, dat het een der wildste stranden is de zee brak, schoon weinig wind tot een quartier ver, dus hier onlandbaar het was met stratas rotsen beset van differente hardigheid en couleur die na het n:w: ingesakt waren. enigen ligt blaauw en enigen die seer schilferden ros en iets dooschynend als allabast, seer hard en vuurgevend, er waren schone bladen voor vloerstenen en tafels. hier lagen vele dier voornoemde schulpen, en een andere langwerpiger dunner maar ook klipschulp

sag krab en keefte schalen dog geen oesters of mossels veel opgespoelde bamboes enige noord kaper benen en veel flamingos duikers en eenden langs strand in de lage ruggens vond so als ook voor enige dagen opgesette houten met stenen swaarder gemaakt daar de wilden Jakhalsen in vangen, ging door kouwsies mond, daar byna over kon springen en geen half voet diep was schoon eerst een goede valey water maakte, en ging een goed end weegs zuid op. al het selfde wilde strand, vond gene wasbessen, en weinige struiken. vonden een dode oliphant wiens tanden uit waren, hier is voor enige tyd een bastert hottentot geweest, die hier oliphanten geschoten heeft. keerde na de wagens te rug, en vond de hr paterson en myne wagens op de plaats daar pieter van den hever voor enige Jaren met vee gelegen heeft door hem rhinoster fontein genaamt, nu verlaten. de hottentotten bragten ons tyding dat zy 20 oliphanten een groot uur van ons gesien hadden.

7th August 1779

7 schoon weer ooste windje. van nagt gerypt term. 38 - 68 - 55
peiling van het strand so ver sien kan. n:n:w: sonder inhammen. door den dag frisse
zuide wind.

reed met de hr Paterson na de valey by de mond, deden een trek met een net dog
vonden het te ondiep en geen vis. na enige eenden langs de zuid strand.
reden langs de strand ten noorden, al het zelfde wilde strand, en retourneerden met een
omweg door een vlakke afschietende rug na de wagens vonden seven by een staande
hutten die de wilden van noordcaper benen gemaakt hadden allen tegen het
noordwesten beschut. waarby grote hopen der voornoemde Schelpen. sagen een
steenbok en twe hasen. enigen van het Geselschap waren om de Oliphanten op te
soeken gegaan dog kwamen laat en sonder iets gesien te hebben te rug.

8th August 1779

term 44 - 66 - 50 zuide wind door den dag.

8 schoon wind oostelyk wind gepasseerde nagt schoon kout niet gerypt
hebben ook gisteren nagt de hyaena digt by ons horen huilen.

vertrokken noordelyk aan. [langs een oliphants pad] meest n:n:w Cours al langs de zee
op de distantie van een half uur passeerden een sandig laag veld. met lage struiken,
weinig bloemen, misembriantemums en euphorbias, een fraje soort rode ixia lieten een
strook lage sandduinen aan de zeekant met twe sand valeyen waar in weinig sout water,
arriveerden na tien uren swaar trekkens voor de ossen anders tamelyk vlak, daar wy
een quartier van zee kwamen en om den donker uitspanden een hottentot Pedro door
de boeren genoemt seide hier omtrent vars water te zyn dog kon het om den donker niet
vinden. deelde het weinige water dat wy in vaatje nedegenomen hadden onder ons
allen. hebben geen drup water tussen beide, door een half uur gaans aan de hoogte van
kouysi mond is een klein fonteintje. in den donker kwam eene hyaena digt by de wagen,
en myn honden vatten hem aan, dog eer wy hem met ons geweer er by lopen konden
was hy weg.

de hottentot Pedro is een der wilts uitsiende mannen die men sig verbeeld kan. hy
was ten uitersten verwondert over myn verrekyker compas en orlogie, van Rhenen sei
hem dat ik door 't orlogie wist of hy ons het regte pad na 't water wees, hy seide dat hy
dan om dat te sien, een verkeerde weg wilde gaan, dog toen ik hem het compas wees,
en de naald, door de miswysing, onse coers altyd aanwees was hy seer verwondert. een
van ons volk kon maar met hem prompt spreken, schoon de hottentots taal, dog een
verschillend dialect. dit is een seer dor slegt land, vonden overal zee schelpen, door
hottentotten schynbaar gebragt, ging op de Jagt dog sag niets als een steenbok.

S'morgens hoor ik van die flodder vleugels leeuwerken als by de caap, dog geen dier
singenden als ik in het binnenland gevonden heb, sag by kouysi van die berg swaluwen.
de zee staat overal seer hol en sie enige lage klippen een paar snaphaan schoot van de
wal.

sterk gedawt en kout geweest

9th August 1779

9 Schoon weer z:o: lugtje term 48 - 60 - 50

ging na strand. zuid op al het selfde strand. schoot een dousyn flamingen die schoon
tranig egter te eten zyn. kreegen styve zuidenwind met een mistbuy. keerde terug en
vond de wagens nog op deselve plaats doordien de ossen weggelopen waren. hier niets
te vreten of te drinken zynde. gingen met Pedro vooruit na het water zoeken, vonden
een gegraven klein gat ses voet in het sand, (zy zeiden door de Jakhals) daar wy een
weinig brak water vonden, dronken hier en gaven onse Paarden uit de hoeden te

drinken het strand is hier al vlak even sanderige lage duinen, met vele lage klippen ver in zee so dat men dese wal niet ver sien sal in zee. vonden het water dat aan de zee uit de grond uitsyperde, ook een wynig gras daar het aan kenbaar is anders sou men het tienmaal sonder sien voorbygaan ongelukkig die genen die aan dit strand mogten vervallen. het weinige wilt dat hier is zyn meest enige gemsbokken die sout water drinken. het water was tamelyk goed, egter leste weinig dorst en het liep met hoog water door de zee onder. ik reed met Pedro alleen na de wagens te rug met twe Calabassen water, dat onder het dorstige volk uitdeelde. bond de ossen die gekomen waren aan de wagen.

10th August 1779

term: 40 - 65 - 50

10 sterk gedawt kout geweest. z:o: wind die door den dag sterker en langs strand suidelyker word, dit schynt de frisse z:o: passaat te zyn reeden met son. weg en de wagen arriveerde na 5 uur rydens aan dese plaats die de hottentot gawaap noemde de schuit [wagen] was omgeslagen. en arriveerde een uur later. het volk had een Jonge gemsbok [pasam] geschoten en een gekwets dit is van het lekkerste wilt. vonden mosselen aan een bank die seer lekker waren. het strant maakt hier enige kleine sandige inhammen, al deselfde strekking. en nog sware branding ging om 5 uur het strand langs noord noord west op. sag veel tonynen in see spelen. zedert gisteren vind vele droge doorn en willige bomen opgespoeld, die uit oranjies rivier moeten komen.

11th August 1779

11 kout geweest dikmistig. koude noorde wint term 45 - 68 - 50

met den middag klaarde de mist op en wierd de wind weder zuidelyk en warm. vertrokken na den middag deselfde Coers op. het betrok weer en wierd seer mistig ging met de hr Paterson langs strand dat overal vol hout [bomen] opdrift vonden. en vele watervogels. hier en daar sandige baatjes dog overal lage klippen en een half uur van strand daar de zee sterk opbrak. zagen een dier klippen als een klein eilandje vol robben. vonden nogal overblyfsels van wilde hutten en benen van robben; en schelpen dog sagen geen volk. een hottentot heeft verteld dat hier omstreeks een vis was opgespoeld en dat dit strand volk er van gegeten hebbende allen gestorven waren. verdwaalden en vonden de wagen by hazard weder. wy spanden na vier uur langzaam rydens, swaare weg, met den donker uit. hadden water megenomen. anders hadden wy sowel als de ossen en Paarden dorst moeten lyden. pinar was vooruit gegaan ter Jagt en kwam niet weer

12th August 1779

12 gepasseerde nagt geregent. z:o: goed weer term 50 - 66 - 56

reden deselve cours. quamen met den middag in swaar sand en doordien ik de twe vorige dagen om de betrokken lugt geen brete had kunnen nemen hield de wagen stil en nam brete bevindende 29 graden 1 minuut. gingen langs strand daar spoor van menschen en een afgeslagte rob vel vars vonden hier moest een kuil water zyn. Pedro zeide dat dit het spoor van Jagende bosjemans was, die hier per Jagt gekomen waren en het water uitgedronken hadden. [vonden zeecoraal [plant] en dils. dog in 't geheel geen coralen maar wel sponsen.] hier by waren de zeeklippen vol keijen en kwarts zagen een hoek n:w: in zee schieten, en was het strand hier als ingestord en de zee weggesakt. sogt overal in dit strand. dat byna 70 a 80 voet hoog was, daar eindelyk volmaakte schulpen in de steen versteend vond. daalde na de laagte en vonden hier een diep hol waarin opgespoelde bomen. de ossen sonder water en moei zynde door

het sware sand, bleven staan
lieten hun hier wat lopen. en met den avond, gaf last om weer in te spannen, ging daar
dhr. Patersons wagen uitgespannen was en vonden die op het spoor schoon donker,
een groot uur verder, en schoon pedro water versekert had, vonden wy ons nog twe uur
en een half te voet van daar bleven dien nagt daar. onse coers is van de hoek n: h w.
geweest een myl sagen twe Jakhalsen langs strand

13th August 1779

13 goed weer z:o: passaat helder term 50 - 73 - 60
vond een schorpioen op myn rok die egter geen kwaad gedaan had, ging terug doordien
myn wagen nog niet kwam, vond hem een uur van daar.

(in margine: stelde order dat ieder van ons met twe hottentotten, twe uren s'nagts
waakte.)

spannen in en kwamen na vier uur rydens n:h:w: afdragende aan een diepe kloof door
het water als de rivier loopt geformeert, hier was geen water als een kleine fontein die
wy opgroeven, dog het was goed en niet brak, lieten span voor span hier drinken, en
dan weer vol zijperen, dese dieren hadden nu 50 uren gedorst. bleven hier. het andere
water na beneden hier en daar was pekelsout. al dit het selfde veld met vele bosjes.
sien enig gebergte in het n:o: egter niet hoog 5 a 6 myl distantie
Sagen enig eland en gems bok spoor eer rhinoster en leeuwe spoor. dog doordien het
hier so slegt gesteld is van water vind men hier niet als enig wolven en Jakhalsen die
van 't strand leven.

14th August 1779

14 schoon weer z:o: passaat
term 60 - 77 - 65

ging na het strand, dat nu door onse noordelyker coers een en een derde myl west van
ons was, de hr Paterson en ik gingen eerst tot daar dese waterloop indien hy loopt by
zee schiet, dog vonden er geen drup water en alleen tekens dat de zee somtyds door
het gat in de lage duin slaat, en schynt dit water nooyt so sterk te lopen dat hy in zee
loost. het strand was met lage duinen beset en vele rotsen, dog hier was geen voor
strand van klippen en maakte een klein sandbaaytje egter met sware branding. al
deselve strekking met even inhammen vonden. met opgespoelde bomen vele grote
mossel en klip suiger schelpen. de rotsen deselve varieteit en helling. Paterson gaf een
schreeuw en op het ogenblik liep een schaapesteker slang over myn voeten, weg sonder
te willen byten. na door de duin wat gesogt en geen wasbesien, maar de vorige
succulente planten deser kust gevonden te hebben. [velen in fraie bloey.] keerde wy al
langs dese waterloop te rug die hoe langer hoe steiler en smaller wierd. tot wy verdorst
by onse fontein terug kwamen. sag twe leeuwe sporen, een hottentots graf daar wel
klippen om maar hol van binnen was. en vele grote hopen schelpen allen van de
voornoemde soort, en nooit mosselen schoon die hier goed zyn by uitgeholde plaatsen
[krantsen?] daar dit volk gelegen had. sag de Corresponderende hoeken als altoos. wy
hieten onse leg plaats diepe cloof. vonden buiten de fontein maar twe kleine kuilen maar
pekelsout water. kwamen verhongert en verdorst te rug sagen enige bye nesten dog zy
waren te hoog in de rotsen om die uit te halen. horisontale en ingesakte en uitgedroogde
stratas. met veel irreguliere streken kwarts of allabaster. wy hebben wel wilt spoor dog
alleen een struisvogel in het n:n:w [digt aan strand] van ons sien twe bergjes twe myl af.
aan zee is de wind altoos zuidelyker. in de kloof hadden het seer warm de term: op 88.
sloegen een slang doodt.

15th August 1779

15 't selfde weer en wind. term 56 - 75 - 60

[met den avond seer mistig in zee, so dat de zon sig met allerley hoeken in 't ondergaan vertoonde.]

gepasseerde nagt omtrent twaalf uur zynde myn wagt riepen sy om hulp in Patersons tent. vond hem byna flauw en seer siek.

dog na sterk vomeren wierd hy beter hy had tegen myn raad te veel water gedronken, warm en dorstig zynde, en toen een stuk zeer vet schapevlees. moeten nu van ons mede gedreven schapen leven, zynde er niets te jagen. indien men niet seer oplet sou een hottentot alles in eens sonder vooruitsigt van toekomend gebrek verteren.

trokken n:n:w: na den middag voort. en arriveerden na 8 uren

vond de brete te zijn 42 Gr. - 53 min van 't zenith geeft gr: 28 - 49 min: 14 - 4 noord dec: miswy: 19 1/2 gr: n:w:

merke geen barometer [meting] aan omdat alles laag land is, dan eens 50 voet hoger dan lager. met den donker en door sandige hoogtens, de ossen moede, spanden dus sonder water uit, ook weinig te vreten dog de vlesige brakke bosjes, mesembriantium asphalagus etc geven altyd veel vogtigheid aan het vee en wilt.

16th August 1779

term 56 - 73 - 60

16 Schoon weer z:o: Sagen verscheide, leeuwesporen vars. betreden, sagen de twee voornoemde klippige bergjes op een half quartier aan onse linkerhand ging met paterson op deselve de oostelykste is de grootste, hieten deselve de twee gebroeders, dese zyn behalven de brete de enigste tekenen waar aan men de mond der Oranjes rivier sou kunnen ontdekken, zynde die dicht aan strand, de kleinste puntig, drie mylen bezuiden de mond so als ik van de berg zag by de zelve. schiet de zee regt noord in en maakt een tamelyke inham waarna het land by de mond n:w: opschiet. er was veel yser delen en de Cos klonk op vele plaatsen als een ambeeld, vonden de wagens door matheid der ossen een half uur verder uitgespannen. lieten deselven wat bosjes eten, en vertrokken in den agtermiddag deselve coers spannende met den avond in duinig sand uit na seven uren rydens, moetende de dieren weer sonder water blyven, en was ons drinkwater dat wy mede hadden genomen seer slegt. reed voor donker voor uit

sag de vlakke der rivier en een grote valey 't water sout aan de linkerhand twee uren eer men aan deselve komt. het land het selfde. hiete dese valey na de Graaf charles bentinck van sorgvlied.

17th August 1779

17 Schoon weer z:o. term 56 - 74 - 60 vertrok met den dag om de Paarden te laten drinken die na weer 50 uren sonder water geweest waren en om selfs een frisse dronk te doen. de hr Paterson en van Rhenen reden mede, over een hoogte komende sprong een struis op en wy vonden een nest met 34 varsche eyeren, een grote schat voor ons synde alles schaars. het nest was een ronde plek gekrapt sand zynde rond en tien voet diameter in de midden iets verheven hier in een vlak kuiltje waar in 22 eyeren daar toen het mannetje op broeide

rondom de kale plek of cirkel was een rand een hand diep als uitgegraven waar in (dus rondom het broey nest 12 eyeren lagen, desen houden zy altoos zegt men om hunne Jongen, uitgebroeyt zynde mede te voeden.

men vind er zegt men tot 84 en meer in een nest van 5 a 6 wyfjes daar zy dan ook ieder me broejen. sommige zeggen dat sy eenige eyeren uitgebroeid zynde, er een wyfje me weg gaat, en dan de andere eyeren in het nest krabben en zy hunne Jongen met die, die in den omtrek der kring leggen niet voeden. over dese hoogte zynde kregen wy hard

klippig als grint veld met kleine scherpe harde keien, van allerley kleur en kanten en veel schoone geraniums spinos: alles een seer dor en lelik veld.

Sagen enige zebras en twe springbokken, hebbende van de Caap af byna geen groot wild gesien als dit, schoon wel spoor, kwetsten een zebra dog hy kwam weg. sagen het opdragende land over de rivier hebbende hetselfde sanderige aspect als daar wy waren, Sagen verscheide vars leeuwe spoor en arriveerden na een en een half uur rydens van de wagens aan de rivier, die de zelfde is daar ik, dec 1777 ten noorden agter de Caffers daar sy haar oorsprong heeft, geweest ben. zy was laag en omtrent vier hondert treden breed, niet snel stromende met een steile oever met grote sandplaten waaraan hier enige weinige doorn en willige bomen stonden, vonden Oliphants en leeuwe spoor. braden een van onse struiseyeren, hebbende de overigen in de grond gegraven en ten teken een Jas op enige bosjes opeengestapeld by het nest gelaten, indien onse wagen hierby mogte passeren. trokken de rivier wat op latende onse paarden een weinig gras dat er stond, grasen.

verbeelden ons een trop wilden te zien, keerden doordien wy maar een geweer by ons hadden na de paarden, en reden toen na die plaats, dog vonden dat ons gesigt ons bedrogen had. wy hadden so sterk na diverse stenen gesogt en gekeken dat onse ogen op het sand schemerden [ook door verhevelingen in dese velden gemeen,] so dat wy nog verscheide abuisen deden daar wy om moesten laggen doordien wy onse wagens te vergeefs met ongedult verwagten, niet wetende of zy onder of boven soudent uitspannen. reed op een hoogte dog sag niets dan een trop elanden hier op resolveerden wy also de avond viel om dwars het veld door te ryden west op om het wagen spoor te zoeken, en anders by strand oost op te keren om het selfde te doen. de hr Paterson sag de wagens op een grote distantie, dog wy allen vele missagen in het kyken dese dag begaan hebbende, waren wy onseker, tot ik het spoor dicht langs strand vond, waarna wy de wagens dicht by de rivier een uur der mond daar de rivier een grote valey maakt uitgespannen vonden. dese valey is met vloed wel anderhalf uur breed met een eyland aan de linker oever, dog loopt seer laag by de ebb vertonende dan vele sandplaten, en kunnende men dan te voet op het eiland gaan in de mond so ver zien kan brand de zee sterk, en is de opening niet wyt vonden hier vele watervogels pelicanen eenden twederley soort flamingen etc.

vonden tot onse verwondering het water schoon sterk ebbende en vloeiende zeer soet. sag gene hippopotamussen, dat my verwonderde dog een spoor, staande hier, egter niet veel te vreten. bragten de schuit te water heisten de prince vlag en dronken op Zyn Hoogheids gesontheit. en welkom aan die rivier dien ik in 1777 zyn naam gaf. nog enige Conditien als Compagnies welvaren alles onder enige schoten. hoorden nog niets van Pinar die wy met zyn vier hottentots van gowaap niet vernomen hadden. de wind desen avond styf n:w. betrokken lugt

18th August 1779

18 sterk gewaayt en geregent opklarend met den morgen nog forsse n:w: die met den avond stil wierd term: 50 - 66 - 55.

ging ten linkerhand langs de water vlakke op het eiland toen laag water, vond het niets als een sandplaat waarop een weinig riet, en een vars hippopotamus spoor. ging verder langs de valey sag nog drie diergelyke sporen dog geen dier dieren, schoot enige eenden en keerde te rug, de hottentotten die wy uitgesonden hadden, bragten ons de weggelopen paarden en begraven struiseyeren, wy hadden de paarden al voor verloren geagt door de leeuw. gingen aan 't vissen, dat in het eerst om de harde wind en kabbeling van 't water niet wilde lukken, dog de tweede trek vongen wy genoeg voor al ons volk, dat een grote vrolykheid verwekte bestaande in sogenaamde harders enige moggels. myn hond keiser was door honger na de sandplaat daar wy visten

overgeswommen, en at een levendige vis gulsig op seker voor 't eerst van zyn leven, keerden met onse vangst terug, en vonden tot onse blydschap Pinar en drie zyner hottentotten by ons gekomen, dog de vierde hebben zy moeten agter laten. na gedagten van dorst gestorven, hebbende zy het even ontkomen hebbende drie en een halve dag sonder drinken geweest en toen zy aan de rivier kwamen die daar een grote draay noord op neemt hebben zy gisteren een oliphants bul en zeekoei geschoten. zy bragten ons een stuk van de slurp die seer goed te eten was. zy hebben een wilde of bosjeman gevonden en hem met moeite te spreken gekregen zynde hy seer bevreest.

19th August 1779

term 50 - 66 - 56.

19 mooy weer z:o: weinig die namiddag opwakkerde. aan strand z:w: wat doordien de zee meer wind als het land over laat trekken. na middernagt stil. vertrokken met myn schuit, waarop wy een zyl gemaakt hadden, van het deksel [de tent] een onser wagens. dat na enige proeven goed gong, dog stil zynde roeide wy na de linker zyde der mond, daar wy visten dog niet veel vongen, enige kleine harders en steenbraassemes. vond de mond [omtrent 1000 pas.] een 1/2 quartier gaans breed.

men kon er geen stroom in bekennen so sterk liep overal de branding der zee er in, en de heele kust langs tot wel een half myl van de wal. so dat schoon ik geen eene klip langs strand sag. (meest alles een graaw sand met mica, ook vond ik in het sand rode delen die door de microscoop als kleine robyntjes schenen ook pellucide.) so dat het onmogelyk is voor eenig vaartuig of schuit hier binnen te komen, het was half hoog water toen ik er quam, en by laag water was alles het selfde. vond langs strand weinig schulpen enige kleine keitjes en opgedreven bomen, alles een lage kust so dat met hoge zee en rivier dit alles moet onderlopen.

peilde de twee gebroeders z:o:t.z: drie myl en de noord punt der riviers mond n:w: 1/2 w. keerde te voet weer te rug en doordien de valey of vlakke kom water die de rivier voor den mond formeert met een tak zuid een uur gaans op schiet tot dicht aan zee so moet de linker zyde der mond by hoog water een eyland zyn hier staat gras en biesen en houden sig water vogels, dog het gras nu hier schaars zynde, zyn de hippopotamussen de rivier opgetrokken, uitgenomen twe of drie wiens vars spoor ik vond, dog dewelken ik niet sag. keerde met den avond te rug en de wind fris zuidelyk zynde seilde de schuit met het overig volk fris te rug.

vond met groote blydschap de hottentot te rug gekomen die wy voor verloren hadden gehouden en van dorst versmagt

Ik laafde hem ten eersten met een soopje en gaven hem te eten also hij byna van honger af was, hebbende den doden oliphant die syne makkers geschoten hadden, niet gevonden. kregen de goede tyding dat onse hottentotten een zebra geschoten hadden, ook hadden zy 12 struiseyeren gevonden. so dat honden en menschen weder kost hadden.

Sy hadden ook een leeuw gespoort die een eland besprongen had, en er sig aan vast hield de agter klaauwen op de grond, terwyl de eland nog met hem voortliep.

20th August 1779

term 48 - 55 - 52.

20 schoon weer z:o: Stil van nagt gedawt. met den avond mistig en de wind aan zee weer fris z:w:.

passeerde de rivier, binnen welkers mond een sand plaat dwars in de weg legt, om te sien hoe het er aan de overzyde uitsag en of wy enige volk konden opspeuren. Wy waren anderhalf uur besig om de rivier te passeren, door dien onse schuit ieder reis op de sand platen bleef vast sitten, wy waren er met ons elven in, en moesten ieder reis

uitspringen om te ligten, ook waren wy te swaar voor de schuit, met het visnet, so dat onse overtocht gevaarlyk wierd, aan de oversyde gekomen, ging ons volk aan het vissen, hebbende wy eerst op een sandbank in de rivier een trek gedaan en enige harders gevangen. de hr paterson ging met my regt noord het land in met een hottentot en myn Jonge koerikei, het land was laag en kleigrond by de rivier, dog naderhand alles sand sonder enig water met enige lage vlesige bosjes [cacatias die harpuit geven.] en lage duinen aan onse linkerhand. na dat wy een uur gegaan waren quamen wy by een valey regenwater, hier by vonden wy klein en groot spoor van menschen seer vars, ook vonden wy hier grote droge verspoelde bomen waarover grond gespoeld en bosjes op groeiden, so dat de rivier sommige Jaaren geleden seer hoog moet geweest zyn, of met sware storm uit zee.

gingen het spoor na dat naar de duinen liep, seer nieuwsgierig synde dese menschen te sien, stelde eerst onse coers nog een klein half uur het land in, en draayden toen na de duinen om hen de pas af te snyden, in de duinen gekomen vonden wy een groot betreden pad, en sagen eerst een daar na drie wilden die opresen, en na een ogenblik kykens op de loop, als harten, gingen. bleef stil staan en wenkten so veel mogelyk met myn hoed, dat sy blyven staan souden, dog sy liepen de duin af strand langs, sond hier op myn hottentot hen agter na sonder geweer, dog hy kon het niet inhalen. volgden toen het voetpad dat het regt by hunne hutten bracht, daar wy hun vuur brandende en een Jonge hond vonden die schoon seer Jong, seer kwaad was. er was eene grote hut, anders dan die der hottentotten gemaakt met twe hoge deuren of liever openingen na het oosten open van hout [opgespoelde bomen, en noordcaper of walvis ribben] met gras en ruigte overdekt, en seer warm, in deselve waren 9 a 10 legplaatsen, waar dasjes en Jakhals vellen lagen, de andere hut was kleiner en had maar eene opening en nog een kleiner dog sitplaats alles op een rey en aan een so dat een muur voor twe dienden, in de hutten hongen sakken van vellen en canna of caapse elands horens met boeggoe en vet en een gebakken aarde pot, ook veel struiseier doppen sommigen leeg anderen met water voor voorraad gevult. en het vuur in het midden der hut die so hoog niet was dat men regt over eind er in staan kon. voor de deur hadden zy droge opgespoelde bomen geplant, aan welkers takken stukken raauw noord kaper vlees, daar af gesneden was hing, het geen sy braden of koken tot hun voedsel, vonden ook twe fraje geprepareerde robbe vellen. lieten alles staan op desselfs plaats, en om dit volk te spreken te krygen, wilde ik hun iets tot present er neder leggen en den anderen dag weer komen, niets hebbende sneed ik al myn kopere knopen op een na van myn rok: en lei die beneffens de hr paterson en den hottentot syne kopere tonteldosen op een vel daar sy eenige kruiden als boeggoe op te drogen in de son gelegd hadden, ik liet ook een stukje brood koek die wy gebakken hadden er by. dog eer wy weg wilden gaan liet ik den hottentot een vuur maken voor de hutten, om eerst een struis vogel eij, dat wy voor onse kost mede gebragt hadden, te braden en te eten, na dat het ey, (daar men boven in een gat maakt om het voor barsten, 't welk het anders door de uitgesette lugt violent doet, en het dan dus in den dop als in een pot kookt, waarna men van een stuk der schaal een lepel maakt en dus, op hottentots manier, eet) gebraden te hebben, en besig met eten zynde, sagen wy drie wilden op een duinheuvel niet seer ver van ons komen, ik wenkten weder, en sond de hottentot na hen, latende hem om te tonen dat hy geen geweer had syne schape vagt afwerpen, en de handen om hoog houden, de hottentot bang synde hen te naderen, moedigde ik hem aan, dat ik met myn geweer klaar sou zyn en op de wilden, die pyl en boog en lange dikke assagayen 7 a 8 voet lang hadden, agt te geven, hy ging egter schoorvoetende naar hun toe, en by hen komende gingen zy zitten na een wyl vertoevens wilde Paterson met my sonder geweer er na toe gaan, dog ik oordeelde dat het voorsigtiger was dat een het geweer bewaarde, door dien zy agter om de duin ons konden overvallen. hier op bleef de botanicus by onse geweren, en ik

ging tot aan den voet der heuvel met een bottel en beker in de handen om hoog vindende hun getal tot seven aangegroeid, niet raadsaam oordelende sonder geweer onder dit volk te gaan, sond ik koerikei met een bottel en beker na hen toe om hen wat brandewyn te schenken, dog hy kwam te rug en seide zy kenden dat niet en wilden niet drinken. hier op sond ik hem met een tonteldoos vuurslag en steen dien sy ook niet kenden voor den oppersten seggende dat twe hunner sonder geweer by my souden komen, also ik geen geweer had, terwyl wy over en weer praten sag ik enige wilden aan myn linkerhand op een andere duin, nadat koerikei syn boodschap verrigt had kwamen er twe sonder geweer na beneden, terwyl, ene, die naderhand een vrouw bleek te zyn, boven op de duin met seer veel geweld babbelde en wees met hare handen na de rivier. toen ik hen gewillig sag hun geweer af te leggen ging ik hen tegemoed, en vond de drie mans mefiant en bevreesd dog de vrouwen spraaksaam en vrolyker, zy hadden een kind by hen dat een bastert van een slaaf scheen naderhand vond anders. doordien syn haar niet so korlig als de hottentotten, egter wol was. dit kwam door het smeren so als naderhand verstondt ook iets in wesenstrekken verskilde. dese schepsels waren van postuur en gedaante kleding etc. als de bosjemans. dog hunne tanden kort en slegt. gelyk hunne wyven droegen in even sulke netten struis eyer doppen met water gevuld en hout, telde ene die er 24 doppen vol van op de rug droeg. gaf hen de voornoemde knopen en deed hen schielyk vry moediger worden, dog sy wilden geen brandewyn drinken schoon ik het eerst deed, gaf hen wat tabak dat sy uit onse hottentots pyp rookten naderhand uit een buffel hoorn met water gingen dus te samen na hunne hutten, wees hun dat wy alles in order gelaten hadden, daar sy content over waren, sy spraken een dialect hottentots, daar wy met onse hottentot nog al van verstaan konden, een vrouw wees op de buik van haar man, dat hy door hottentotten van de over zyde der rivier voor lange tyd met een mes gekwetst was geweest en dat sy daarom het volk van de overzyde mistrouwden en bang voor ons waren, zeide hun dat sy niet bang moesten zyn maar met ons me gaan, dat wy nu niets hadden met ons om hen te geven, zy zeiden ja, en hadden ons gisteren al aan de over zyde gesien en sig ten uitersten verwondert over onse schuit en zyn seilen. [hadden het eerst voor een dier aangesien,] vond een stuk greinen hout by hen sy seiden sy hadden het op 't strand gevonden, dog hadden nooyt een schip gesien. een hunner wyven was in het kleine namacqua land geboren en had alleen maar duitsen en geweer gesien, so dat sy bang waren myn geweer aan te raken. vroeg hun of er water verder noord op was, of een rivier sy seiden neen en dat sy hier altoos gelegen hadden en ver langs strand om kost gelopen dog dat zy van geen ander volk, als bosjemans langs de rivier op wisten, Sy hadden allen zeer korte platte kleine tanden, en alleen een Jonge kaarl die goede (egter kleiner) had. van een middelmatig postuur en schraal. twe wyven hadden het eerste lit der kleine vinger aan de linker hand afgesneden, sy seiden door anders maken [canie] in siekte. gaf hun ieder een europeaanse naam daar sy tevreden over waren en om lagten, sy hadden hun wol, opgedraayt enen als of het een pruik in papillioten was. in houte doorn knoppen ook met staartjes, zy hadden enige weinige kralen en kopere ooringen die sy seiden van hand tot hand al lang gehad te hebben. hun chef was een Jonge kaarl lelik geschonden over de neus door de leeuw hy had syn oom moeder wyf en kinderen hy hiete Koet, zyn moeder hiete ook koet, zyn vader was ook chef van dese horde geweest. het volk dat aan dese zyde der rivier geleefft had was uitgestorven op twe wyven die nu hier waren, sy ontkenden dat het door het eten ener vergiftigde vis was gekomen, dog zeiden dat eens een hunner meiden gestorven was door, het eten ener opgespoelde, (sy hieten het quade geest.) de oom hiete hannu, de andere Cabesi, de vrouwen Camam, Sanuga, nauta, Camouta. nog vier hunner mans waren op de Jagt en enige wyven en kinderen dorsten niet te komen; sy hadden een Jonge hond en oude teef

swart en geel veel na een Jakhals swemende, sy toonden my twe fraaye bereide robbevellen, ruilde de ene voor de laatste knoop die had om myn rok toe te knopen en sneed er een van myn mouw om het vel voor de hr: Paterson te ruilen ging langs strand na de noord zyde der mond, gevolgd door negen van dit volk, peilde het strand waarop de zee wel een half uur zeer wild liep, schoon ik geen klip sien kon, alles sand strand sonder schulpen. n:w:t:n: so ver sien konde. keerde de regter oever der rivier op na onse vissers, volkomen versekert zynde dat geen boot of schuit ooyt hier in kan komen, want de zee te ver en te swaar brand, en als de rivier vol is, te ver uitloopt. de grootste diepte binnen in de rivier, die egter niet lang aan hield was twe en een halve vaam. kwamen by onse vissers, die tamelyk harders gevangen hadden, gaf de wilden wat vis dien sy ten eersten braden en aten en liet nog een trek doen, so dat sy met wat vis seer content na hunne hutten terug keerden, en beloofden s'anderen daags by ons over de rivier te komen, doordien wy met de vis en elf sterk waren lieten wy ons net aan den oever, en gingen, het nu al maneschyn zynde, na onse tent te rug, een mistbank op komende en veele banken te passeren hebbende maakte met de diep geladen schuit die geen span boord meer had het over varen gevaarlyk, schepten selfs somwylen door de kabbeling wat water, raakten egter gelukkig aan onse legerplaats, meest geleid door onse vuuren aan de wal waarop ik stuurde, egter raakten wy dikwils vast. het is meest deinsig langs dese strand al is het mooy weer met den avond opklarend weer

21st August 1779

21 betrokken lugt deinsig weer n:w: wind term 48 - 65 - 56. doordien men niet ver sien konden bleef aan dese zyde. de wilden kwamen ten getale van drie mans vier vrouwen en een kind by ons Sy waren de rivier wat op gegaan en daar tot aan de buik langs hun bekent pad doorgedaan, gaf hun wat vis, en tabak. en na wat met hen over het land gepraat te hebben, vertrokken zy content, tegens sons ondergang. nam een brete, dog niet accuraat genoeg, door het mistige weer. kreeg 28 gr - 32 min wy hadden van daag meest allen pyn in het lyf. attribueerden sulks aan het veel vis sonder brood eten. de bosjemans seiden dat er nooyt veel zeekoejen sig by de mond onthielden, maar twe en drie dagreisens na boven. sag de wilden vuur maaken. sy hadden twe stokjes van een ligt hout dat langs het water [dese rivier] groeid een kleine vinger dik en omtrent twe voet lang. dit is seer droog hout sy leggen het ene neder op een vel of [hun] veld schoen, setten hun voet er op om het vast te houden, dan steken zy het andere hout er in, en spugen in de handen, drayende het stokje so schielyk sy kunnen tussen de vlakke handen, dan siet men de rook er uit komen en daar na vuur. sy hebben altoos diergelyke houtjes langs hunne pylkokers, en hieten het hout Coeroep, byna als de witte vuursteen hiet.

22nd August 1779

term 50 - 65 - 53 met den avond wat stofregen. 22 betrokken lugt n:w: windje. passeerden de rivier in een uur roejens en vongen enige harders, de hr Paterson ging weer met my na de hottentotten daar wy ons middagmaal hielden met een struisvogel ey en een stuk gebraden zebra vlees, het geen wy medegenomen hadden, en seer goed smaakte schoon de duitse inwoonders het niet willen eten seggende dat het onrein is. deden enige schoten met de bosjemans na een vel, besagen hunne Jakhals vallen, en gingen verseld van twe derselver wat verder landwaard in alles laag sandig land, als of de zee het verlaten had, de wilden seiden dat er absoluut geen water so ver sy geweest waren was en dat als sy ter jagt gingen sy water in knap saken ook in blasen van robben medenamen, ruilde er ene daar het water seer wel uit smaakte. draayden na het strand, onderweeg liep een sogenaamde

gehoorde slang voor ons uit, vatte de assagaay der wilde en ligte de bos op daar hy ingekropen zynde sat te blasen, hy schoot na de assagaay te gelyk op het yser bytende sloeg hem dood en nam hem me was omtrent een voet lang. had twe vlesige knopjes even sigtbaar boven de ogen die met een spleet als katte ogen had, hierom hieten se hier hoornsmannetje dus siet men hoe verkeert kolbe dit dier reelle horens geeft. boven in den muil heeft hy twe slag tanden ver op zyde de muil en gene sneytanden, sy syn iets krom na onder gebogen verder heeft hy ses kieuwtanden aan ieder zyde boven geen slag of sneytanden onder ook ses aan ieder zyde kieuwtanden veel als een vis iets krom na agter gebogen men segt hem seer vergiftig te syn. syn couleur is graauw gevlakt, eindigende de punt seer schielyk spits, sagen nog een langere dunne slang, dog konden hem niet krijgen. kwamen aan zee, en vonden de strand het selfde als eer gisteren en geen ene klip, schoon de zee seer brande, de wilden seiden so ver sy geweest waeren had de strand deselve strekking geen rivieren en geene klippen so dat sy om schelpvis over de rivier moesten gaan by laag water, dat zy het geweest waren wiens spoor wy by de koesaas gesien hadden, dat sy toen ook een eland gedoodt hadden. keerden na hunne hutten te rug gaf hun wat tabak, en namen de tekening hunner hutten, keerden met den agtermiddag over de rivier te rug seilende wy met een tamelyke n:w: windje in een half uur, met vele draayen door sand banken so dat wy twemaal vastraakten te rug. dit volk moet mannen vrouwen en kinderen omtrent 20 sterk zyn sy schenen bang te zyn voor hunne kinderen also die meest allen altoos weg waren sy seiden om veld kost te soeken, wortels, bollen, etc.

23rd August 1779

23 betrokken stil gepasseerde nagt verscheide frisse regenbuien uit den westen term 50 - 68 - 55 met den middag opklarend weer westelyke wind z:o: met den agtermiddag

eene observatie die ik al lang in de hottentots taal gemaakt heb, is dat ik geen woord weet daar een f. l. of v. of p. in komt egter kunnen sy die letters leren uitspreken.

nam brete 40 gr van t Zenith

noord decl: 11 - 27 min

geeft 28 - 33

[miswysing 20 gr noord west:]

[peilde de mond van onse leg plaats z:w: 1/2 w: een half myl.]

ging met de schuit tot in de mond in de brandings, binnen de mond was een smal Canal daar ik drie vadem water vond, in de branding omtrent een vadem en regt binnen voor de mond een sandbank, so dat na binnen aan weerskanten een drie vadem diepe geul was, die egter niet tot in de branding liep, die so lang wy nu hier zyn buiten zeer sterk is. het diepste of de swaarste loop der rivier is digt aan de regter oever. vond daar een smalle sloof, twe en een halve vadem diep. sand en ook modder, niets als ene klip en die ver na binnen op een sandplaat by onse uitspan plaats

Egter bespeurd men byna geen stroom als met de ebb, door de brede valey die de rivier hier maakt. volkomen overtuigt dat geen schuit hier binnen komen kan, of het mogt een enkele reise zyn dat de riv: die in Jan en feb: meest vol is egter moest dan de zee die hier seer wilt door het vlakke strand is dan dood slegt zyn, en met hoog water. egter twyffel ik er nog aan; en hoe sou men al had men de brete dese kleine vlakke mond vinden. keerde terug. met een frisse z:w: die z:o: wierd by onse wagens, so als te voren is aangehaald

vongen weder enige vis, enige onser hottentotten die ter jagt waren gegaan zyn niet weder gekomen. maakte een kaart, voor Pinar, om de rivier op te gaan, kunnende de wagens zulks onmogelyk doen.

24th August 1779

august term 50 - 66 - 56 z:w: even. [door den dag sterke z:o: passaat]

24 dingsdag, Schoon weer van nagt fris gedawt.

maakten klarigheid om de rivier op te gaan, de bosjemans quamen met laag water door de rivier by ons, twe hunner waren van de Jagt terug Gekomen dog hadden niets gevangen, sy klaagden seer over honger ons volk en wy selfs niet veel hebbende also wy onse overige 8 schapen wilden sparen, ging ik vissen en wy vongen tamelyk harders en moggels, egter niet overvloedig voor ons allen. de bosjemans vroegen twee veldschoenen van elands leer al gedragen van ons volk daar sy het haar met een klip afreven, bradeden en op aten: gaf hen enige vis en tabak; een van ons volk een dode noord caper opgespoeld gevonden hebbende, gaf hen de tyding er van, daar sy sig seer over verheugden, sy seiden ons dat sy er morgen na toe souden gaan, en niet met ons de rivier op, also sy de grootste honger leden. onse hottentotten nog niet van de Jagt te rug gekomen; setteden de schuit op de wagen, om morgen vroeg de rivier op te gaan. konde de rivier wel opseilen, dog wisten niet waar de wagen uit sou spannen.

25th August 1779

term: 52 - 66 - 55

25 woensdag. omtrent tien uren ging ik de rivier op, die een half myl n:o: ten noorden loopt, daar na een en een halve myl o:n:o: langs een tamelyk steile rug tot daar een rug een kloof formeert, dan neemt de rivier een kleine draay door het zuiden en schiet dan noord ten oosten op. de rivier was seer laag en vol sand eilanden langs de oevers syn schistus klippen, en als men een half myl op is worden de oevers steil, het veld aan de rivier kley daarna keisteen grond, en stofferig Caro sand en schurfde heuvels, somtyds bruinrosse harde cos. sag duidelyk de directie der klippen binnen in het land z:w: en n:o: even als langs strand en ingesakt. en een regel tamelyk hoge bergen parallel aan dese directie ses myl binnen in het langs. langs de oevers [in het begin] vind men enig riet, vuurhout der hottentotten. litium. en eenige willigen. veel mica in het sand na drie uren opgegaan te zyn, [tot de plaats daar wy 't eerst aan de rivier kwam.] ging wy een eendvogel die gebraden medegenomen hadden eten en braden een struisey. terwyl wy 't opaten kwam een hippopotamus na ons kyken, dog stak maar even neus en ogen uit, [ook hadden wy, geen kogel geweer). hy herhaalde dit ieder reis so lang wy aten en altyd op de selvde plaats, als hy dus de kop half uitsteekt lyk hy wat na een Paard, en dit kan de reden zyn dat de ouden hem 't rivier paart genoemt hebben, de hottentotten hebben my gesegt dat by de drift boven de rivier op een soort kwikstaart vogeltjes zyn, die wanneer de hippopot: de kop uitsteekt er op vliegen en als hy duikt weer op een andere kop die uitkomt, sonder dat die dieren die daar menigvuldig zyn sig er aan storen, mogelyk pikken die vogeltjes er de bosluisen af, daar zy vol van zyn. verwonderde my dat daar so veele dier dieren boven in de rivier zyn en daar meer menschen syn sy hier so schuw syn, daar sy nooyt ontrust worden. de weinige weide is seker de reden dat er hier so weinig zyn. men segt ook dat sy hier veel kleinder vallen. als agter Sneeuwberg, de wilden hier wisten van geen cameel paarden. omtrent de plaats daar wy aten beginnen de doornbomen, en digte rasyntjes hout even als een willige boom, synde een drieblad rus. hier aan groeit een bes, diet nog niet ryp was, dit eten de hottentot vond ook wilde spinasie, daar doorns aan groeien by de boeren dubbeltjes genaamt, na tot by de naauwe poort der rivier gegaan te syn, vonden wy terug keerende de wagen by het eerste doornbosje uitgespannen. kunnende de wagen ommogelyk verder langs de rivier op als dese poort.

26th August 1779

26 goed weer westelyk wind. term 54 - 70 - 60 [doordien verder van zee was]

reden de rivier al langs oliphants paden daar de oliphant lag, drie grote uren rydens na boven by de plaats daar de rivier een korte draay door het zuiden genomen hebbende n:t:o: aan schiet. sag een onegale regel tamelyk hoge bergen 6 myl van strand en paralel aan selve, schatte deselve van de hoogte des tafelbergs, vonden veel hoge doorn bomen en ruigte langs de rivier, dog kaal sanderig met schurfde heuvels. het land in eenige kleine bomen swart ebbehout cipres en rasijntjes hout. al hoge oevers. de hottentotten hadden ons gesegt dat sy een trop leeuwen by den doden oliphant gevonden hadden, myne honden Joegen agter een grote trop bavianen in de boskasie langs de rivier, en beten er na gedagten een doodt, also hun bek met bloed was toen sy terug kwamen konden door de ruigte niets vinden. by den oliphant komende die tusschen hoge doornbomen en digte ruigte inlag, en sterk stonk gingen wy met onse geweren klaar in cas van leeuwen; die schoon de hottentotten vuur by de oliphant aangestoken haddden met een trop van ses tot in de smeulende as gelopen hadden, dog nu vernamen wy niets dan veel van hunne swarte mist en dat sy den oliphant de kop ingevreten en van de harsenen gevreten hadden ook een stuk van het oor, dat in dit dier syn gansche bladt bedekt had. mat hem so veel kon, syn hoogte van voren regte lyn was 10 voet 2 duim rynl: van agteren eer syn gat dat na de staart schielyk afheld was het selfde sy lengte regte lyn twaalf voet 4 duim.

Syn voorpoot sool 18 duim diameter syn agtervoet 2 duim langer en net so breed. syn tanden, synde een bul omtrent drie voet uit. dus een Jong dier, een oliphant kan een grote doornboom omtrappen, en voed sig langs dese rivier, daar er nog tamelyk veel zyn, en in dit schrale land met de groente en bast der bomen langs de rivieren, voor al de doornbomen [mimosa]. hinderende dus veel de groei der bomen. hier was, na dese, die met vier a vyf sware half tinne kogels geschoten was eer hy stierf, nog een trop geweest dog zy waren weer weg gelopen. uit dese doornboom loopt een goede gom die door de hottentotten gegeten word. Sag op een doornboom, die wel 70 voet hoog was een aap als die in outeniquas land, ook vandaag enige kwartels, tortelduiven en sogenaamde faisanten. doordien myn mantel vergeten had, reed na gepeild te hebben, schoon het avond was met een hottentot te rug na myn tent daar ik sonder enige leeuwen te vernemen met maneschyn na drie uren sterk rydens arriveerde met een draay over het gebergte of liever hoge rug. onse hottentotten niets op de Jagt geschoten hebbende waren seer hongerig, en gingen na den oliphant welkers poten [onder voet] sy nog seer goed vonden en waar van 8 hongerige nog geen een onder voet op konden eten

Pinar bleef met de twe van renens by den Oliphant om te stellen op de leeuw, dog het wierd desen avond te laat. komende de leeuwen al brommende een half uur na dat vertrokken was by den oliphant. het volk vond s'anderen daags een poot seer ver vooruit gerukt, tonende de grote kragt van dit dier.

27th August 1779

term 48 - 60 – 50

27 gepasseerde nagt uit den n:w: vehement gewaayt en kout. zynde met de volle maan de lugt betrokken. in den agtermiddag wierd de wind z:w: met enige ligte regenbuien, die voor sons ondergang ophielden. een onser hottentotten kwam met een voet van den oliphant die hy kookte, proefde er van en vond hem nog seer goed dog iets harder als ossepoten. ons volk had een hartebeest [of bubalis] geschoten dat een grote vreugt was synde er grote honger, en mog maar 7 schapen dien wy voor de dorre contrey terug moesten bewaren. een groot uur van ons leggende mat hem synde een bul vier voet twe duim voor hoog, agter twe duim lager vyf voet vier duim regte lyn lang. hy houd syn kop seer perpendiculair. syne larmiers sitten twe duim onder de benedenste hoek van het

oog vier duim van een het hair dat er over groeid is met een bassamiek ruikende gele substantie beklonterd, hy heeft twe spenen: en de agter hoof iets kleinder en smaller als de voorste. met twe ergots. kleine hoefjes. aan de poten. hy was donkerder als nog een gesien had. de gemsbok [Pasan] heeft een langer Spoor daar aan kenbaar ook niet so spit van voren; het Cameelpaard dat na seggen der bosjemans in dese Contrey niet is, heeft een spoor als een eland alleen groter hy heeft geen ergots. [kleine hoeven] kobus van Rhenen kwam te rug. sy hadden nog geen zeekoejen vernomen. de anderen souden desen avond voor de leeuwen twe stellen, (daar sy sig selven me dood schieten) maken: sond Pinaar een schets van een kaart ende route dien hy houden moest, ook een sak compas, en wat proviand. hy sal langs de rivier na de compagnies drift gaan en my daar afwagten, ook vyf hottentotten gaan mede. 't spyt my seer niet van de party te kunnen syn, doordien myn presentie by de wagens nodigst is. moet nu een en een halve graad te rug gaan, en dan regt noord na de drift, om het waters wil en weg: en hy kan in 24 uren regte lyn daar syn.

28th August 1779

28 goed weer Z: oost: stil term 53 - 66 - 50

hier omtrent in De klippige harde keigrond. groeien twe schone soorten geraniums, de spinosa laag by de grond, een rode bloem heeft dese bysonderheid dat ik de hele verdorde plant altoos een harstagtige substantie vond, synde hol van binnen, als of de sap van binnen na buiten het hout doortrokken had. stak het aan en het bleef egter geen lange tyd als een kaars branden, gevende een aangename reuk, men kan er hier genoeg van bekomen. had een doorn in myn vinger gekregen Die stark aan het sweren ging en my seer incommodeerde. het slegte water en irreguliere manier van leven maakt ook dat een bagatel kwetsings ten eersten quaadaardig word. ging kleine vogels schieten, die hier nog menigvuldig nog fraay zyn. van Rhenen kwetste een zeekoei [hippo] dog kreeg hem niet pinar sond een hottentot met de oliphants tanden te rug en was met ses op reis gegaan. [op het land door den dag fris zuid. krimpt iets met den avond]

29th August 1779

29 Sondag. goed weer koel z:o: term 50 - 68 - 55.

gepasseerde nagt de koorts gehad, en myn hele hand geswollen. maakten alles klaar om te retourneren, vulden onse vaten met water. moeten nu 80 uren met de ossewagen terug ryden door gebrek aan water en doordien het ommogelyk is dat een wagen verder als tot hier in de rivier op kan komen door de steille krantsen, (al is het gebergte so hoog niet als men opgeven heeft) en dan weer eenen graad 16 min regt noord eer ik weer aan de rivier koom, daar ik passeren wil, dit sal nog wel 50 uren ossewagen rydens geven. en dat in een slegt land, daar byna geen, en brak water is, en weinig wilt, daar ik was er water en een passable doortogt in ses dagen met de wagen by de drift daar konde zyn. so ik my toen verbeeldende. vertrokken ons vorig paarde pad terug tot by bentinks valey daar wy in ons wagen pad kwamen. resolveerden terwyl wy nu de weg en waters regt weten by nagt te ryden en ons vee by den dag te laten vreten, en dan het so te schikken dat ons vee de tweede dag drinken heeft, en by ieder water tot kouwsi, synde maar twe voor beesten, een dag uitrusten. probeerde om de geranium harpuijs in warm water te dissolveren om er kaarsen van te maken dog te vergeefs. vertrokken om ses uren met schemer licht, zuiden op, Salluerende de rivier met een schoot en soopje brandewyn, die byna op was so dat rantsoen van twe a drie soopjes daags uit moest delen. na dat wy drie uren gereden hadden, en de maan omtrent een uur hoog. blaften de honden geweldig, wy liepen er na toe, en vonden eenige zebras denke ses, eer wy er kwamen had een hottentot er een

merrie van geschoten; de overige zebras door de honden, vooral myn keiser en koning gepest wordende liepen met open muil na van Rhenen en Pedro die hun ontweken, liepen een heuvel af en kobus van Rhenen kwetste er een aan syn voorbeen so dat de honden hem ieder reis tegen de grond rukten. hy kwetste al bytende, verscheide honden, myn geweer enige reisen, nat geworden zynde weigerende, schoot hem ten laatsten tussen de honden doodt. dit was mede een Jonge merrie. hoorden onderwylen de overige Zebras hunne makkers lokken, dit is de eerste reis dat hun geluid hoorde, het was veel, een getjank als wanneer men met een steen over vars gevoren ijs gooyd, en seer verschillende van de kwagga. de grootste merrie was, regte lyn 6 voet twe duim ryl.; hoogte van voren drie voet 9 en 1/2 duim agter twe duim hoger. sneden er so veel van als wy mede konden nemen, en door dien wy om het water voor ons vee ons niet konden ophouden, reden wy weg na een groot uur vertoevens. spannende na negen uren goed rydens om vier uren s'morgens uit, een 1/2 myl w:n:w: van de twe gebroeders die nu in een waren de kleinste aan zee. myn hand was door het lopen agter de zebras opengebroke en nog seer pynelyk en geswollen.

30th August 1779

30 maandag frisse zuide passaat wind. term 52 - 65 - 50.

vertrokken zuidelyk en in onse vorige weg na drie uren rydens komende, z:o op en na seven en een half uur in het geheel, arri- aan de diepe Cloof Waterval fontein. spanden om een uur s'morgens uit. de zuidelyke wind gaat gemeenlyk enige uren na sons ondergank leggen. en was seer kout en sterk omtrent sons ondergank dog ging om tien uren met maans opkomen leggen. myn hand was seer pynelyk en geswollen, zynde voornamentlyk gekomen dat myn hongerige hond keiser een stuk vlees willende geven hy in haast de hand mede vatte. 't geen myn Jonge koerikei, die er om lagte enige oorvygen deed krygen.

31st August 1779

term 56 - 83 - 60.

het selfde weer en wind dog warm en stiller

31 dingsdag bleven stil leggen; myn hand wierd so erg dat er de koorts by kreeg, opende de vinger, die veel wild vlees kreeg, met een lancet so dat er veel bloed en etter uitkwam. kon niet gaan door de grote pyn. drie onser hottentotten die van oranjies rivier op de Jagt hier na toe gegaan hadden, en welkers vuur wy by de gebroeders bergjes gesien hadden, kwamen hongerig en dorstig by ons, de ene eerst van avond zynde half flaauw by een fontein blyven leggen. dese fontein was ons door nebuchadnesar [Pedro] gewesen een half uur van zee ten z.z:o: de gebroeders, hy hiete hem tancas fontein ook dus de gebroeders.

de menigte grote witte alikruik schelpen die men overal in dit veld vind moeten of van de wilden of van dieren die er op asen, komen, anders souden er so veel doden niet vinden men vind de levidigen selden zynde hunne Couleur iets graauw, egter hier en daar onder de euphorbia bosjes, kruipende schielyk in de grond, de menigte zee schelpen die men hier vind zyn zeker alleen van de wilden, en kunnen metter tyt onder de grond raken. onder de Eupharbia, of hier te lande melkbosjes vind men een fungus of champingnon gewas, die tussen een aardappel en kuit van vis smaakt door het kleine saad, is niet onaangenaam word door de hottentotten gegeten en kaniep genaamt. sy groeit ook in het roggeveld. vonden een kleine spin die een nest, de stoffagie, meest als die [kapoe?] vogel nesjes maakt, waar in vele insekten er waaren draden in als dunne sayet dik en seer sterk. koerikei bragt my goede honing dien hy uit gehaald had.

1st September 1779

1 Septb: woensdag schoon weer westelyk windje. term 56 - 78 - 60
heb niets kunnen slapen door pyn, weder een opening gemaakt hebbende, scheen het beter te worden; reed te paard om my niet te echaufferen, op een hoogten, en Peilde de twee gebroeders, in een kunnende het tafelbergje ten zuiden het hoogste, alleen maar zien, n:w: drie graden noord. zynde ik een quartier gaans oost drie graad zuid bewesten onse uitspanplaats, die nu aan de noord zyde, der diepe cloof was. de loop van dese cloof is z:w: t z:h z. ziende men daar even, de zee, op de distantie van een en een vierde myl. en onse verder koers na gouwaap z:z:o.

2nd September 1779

2 donderdag. vertrokken een uur voor Son en Spanden na veel sukkelens om half drie uit synde seven en een half uur geavanceerd, en een uur bezuiden daar ik brete genomen had omtrent koesaas inham.

[term - 53 - 70 - 60]

peilde hier, zynde een half quartier gaans van strand die buitenste hoek n:w: h:n: de kust strekkende hier n:n:w:

gepasseerde nagt wat mist regen, en frisse n:w: bewolkt desen morgen, opklarend met den middag. vertrokken [twee uur voor son.] z:z:o op en arriveerden na 7 1/2 uren rydens aan de Gowaap. myn hand nog niet beter. onse honden hadden een Jakhals vos dood gebeten

3rd September

Septemb: den 3 vrijdag term 56 - 65 - 58

gepasseerde nagt uit den n:w: wat geregent en fris gewaayt met den middag helder dog fris n:w:

kreeg brete 53 gr - 15 min boven den horisont dus van 't Zenith 36 - 45

36 - 45

7 - 32 noorder declin:

[20 gr n:w: miswysing] gr. 29 - 13

de sogenaamde gehoornde slang volwassen is omtrent 20 duim a twee voet lang heeft 8 tanden aan ieder zyde in het onder kakebeen geen regt voor spelende syne in twee verdeelde swarte tong in de opening boven heeft hy ook agt aan ieder syde, en de twee slaggtanden so als in een grote sag, hebben my in myn vorige observatie misleid, sy verbergen ieder nog drie kleideren, die als men de voorste of grootste met een mesje voor uit doet komen, dan vertonen sig dese slaggtanden vier op een ry aan ieder zyde, moetende dus dit dier een seer scherpe beet kunnen doen. de tanden syn wit doorschynend iets na agtergebogen als een snoek, en so scherp als wesen kan. syne hoornen waren ieder als van drie langwerpige schubben boven aan in drie geklooft. Vertrokken een uur voor son en avanceerde tot op de helft na kouwsies mond 7 uur rydens.

met den nagt stil even n:o: lugtje sterke dauw.

ging op een hooge duin by Gouwaps' zyper fontein die uit een laag bergje drie myl o:n:o: parallel aan de kust van daar legt oegarabe door nebuchadnesar genaamt, peilde van daar ten minsten vyf myl so ver sien kon het zuider strand met seer kleine egale inhammen z:z:o: en het noorder tot omtrent koesaas n:n:w: 4' gra West. dus legt ook de mond der oranje van hier. onse Cours van hier tot kouwsi sal Z:O: vallen.

4th September 1779

term 52 - 70 - 60

saterdag 4 frisse zuide wind, die eerst sagt oostelyk was, en na sons onder bedaarde.

vertrokken onse vorige weg passeerden na de helft de twe soute valeyen, en arriveerden na 7 1/2 uur rydens aan kouwsi by rhinoster fontein of kop. vindende ik er geen fontein drinkende het rivier water dat soet brak was en weinig dorst versloeg van daag raakte myn voorraat Oranje rivier water op. een van myne ossen wierd flaauw. sukkelden veel

5th September 1779

term 48 - 92 - 66

Sondag 5 gepasseerde nagt gedawt. Stil, kout met Sons opgang Stil oost daar na door den dag vehement o:n:o: klare lugt. de wind was ver over land komende seer warm. en ging met sons ondergang leggen. een onser hottentotten had een hartebeest doodt geschoten en een gekwetst dog niet gekregen ons volk ging er na toe, zynde een uur van hier en haalden het vlees hier, wy vonden weder veel honing in een nest dat wy nu omtrent een maand geleden uitgehaald hadden, schoten twe steenbokken en enige eenden.

6th September 1779

term 54 - 99 - 80 [Stil] en om tien uren [s'avonds] 60

6 maandag het selfde weer en wind dog niet so sterk

nam brete in een Cloof om voor de wind bevryd te zyn. kreeg 36 Gr - min van t Zenith 6 - 26 noorder decli:

geeft 29 - 34

[miswysing 20 gr n:w:]

peilde van een hoge heuvel het gebergte omtrent Engelbregt Z:O: h o: en sag dat het selfde gebergte omtrent ses myl van t strand paralel aan t Strant voortschiet tot over Oranjes rivier. Coussis mond z:w: 1/2 z. een quart myl. vertrokken onse vorige weg de rivier op en spanden na drie uren rydens uit. Cours n:o: t o 1/2 o: tot daar wy uit kouwsi draayen. de wagen van de heer Paterson daar ik voor op sat sloeg, door onagtsaamheid der leier, so als wy de oever der rivier op reden, en by starreligt om, wy waren er met ons drien in en beseerden ons weinig, dog enige kasjes braken.

7th September 1779

term 56 - 95 - 76 [door den nagt 65 gr]

7 dingsdag de o:n:o: wind, liep met de son om en met sons onder stil. t'selfde weer en wind iets minder wind seer warm.

verbeterde myn kaart.

vervolgden onse vorige Cours in den avond en spanden na 5 1/2 uur rydens om half twaalf s'nagts uit. sogenaamde blinde vliegen plaagden den helen dag, en de muggen in den avond.

8th September 1779

8 woens westelyke frisse wind, betrokken donderlugt. term 52 - 70 - 60 [enige weinige donder van verre met weerligt in den nagt]

reden onse vorige coers de voorsigtige cloof in. en spanden na drie uren rydens uit, synde pik donker, een uur aan dese syde daar ik uitgespannen was, in mijne konst hier na toe. koerikei, had in onse vorige doortogt hier een honingnest in een klip geobserveert en haalde het nu met een lantaren uit. bragt veel delicieuse honing, dog was seer gestoken; dit kwam ons seer te pas, also wy als over enige dagen niets dan schapenvlees, en selfs geen soopje meer gehad hadden

9th September 1779

term. 50 - 65 - 53. eerst z:o: in den avond w:.. daar na o: stil.

9 donderdag. gepasseerde nagt geregent en enige donder van verren. desen morgen regenvlagen uit den z:o: opklarend met middag. vertrokken langs deselve weg als voren, na 5 uren rydens die de hele Cloof langs is; spanden aan een valey iets voorby Camaggas uit in de regte 5 1/2 uur verder als de cloof, de Cours viel langs 't gebergte z.t.o: de Camaggas is een com. hier schiet een tak lage bergen ten w: het riviertje dat by Camaggas en de eerste hoogte daar wy uitspanden begint hiete ik mimosa rivier, om die bomen en loopt of is het verste begin van de voorsigtige cloof. het andere water en kook fontein en by de berg (floras cloof) van engelbregt, hiet noegare of swarte riem rivier en loopt in zee: z:w: van Camaggas. allen nu droog.

10th September 1779

term: 49 - 66 - 53

10 vryd: goed weer, wat betrokken n:w: iets. reed te paard vooruit na Engelbregt, met van Rhenen en myn kleine hottentot, tot een myl z t o, seer heuvelagtig, daar na z:o: een vlak veld. alles gemengt terrein hard veld tot een myl van kookfontein hier weer sand Caro met veel [bles] molle Gaten, die weinig of geen hier aan zee vonden na drie en driequart uur sterk rydens quamen aan kookfontein daar afsaalden en een stuk schapevlees braden, na twee uren toeven, saalden op en arriveerden na een uur rydens by een veecraal van Engelbregt byna onder de berg, wy lieten een hottentottin wat melken, hier sag ik voor het eerst dat sy na wat gemolken te hebben, de labia der vagina der koei in ieder hand vatte en er sterk in blies, kort daar na piste de koei en sy ging weer aan 't melken. sy sei dat sy sulks deden als de koei de melk op hieuw. reden met enige drajen oost aan de berg op, leidende meest onse Paarden, arriveerden na anderhalf uur boven met schemerligt boven zynden, en arriveerden om agt uren zynde pik donker by Engelbregt. sagen vandaag enige struisen in de vlakke die men inkomt een myl zuidelyker als onse laatste uitspan plaats zy is ten zuiden getermineerd door de tak die ten westen Engelbregt uitschiet dog niet tot aan zee ten zuiden der zelve z:w: van engelbregt is Spoegrivier alle na het hottentots genaamt. Engelbregts Elleboog fontein loopt n t w in Cousi tussen de bergen, die bergen zyn met kommen na 't n:w: en deselven die wy aan oranjies riv: sagen. van engelbregt een drie quart myl door het westen daarna n:w: tot op de berg

11th September 1779

term 48 - 54 - 50

Satur: 11 betrokken regen en mist den helen dag. n:w: fris.

12th September 1779

12 Sondag opklarend w: wind term 50 - 65 - 53. Sond varsche ossen om de wagens boven te trekken

met den middag kwam paterson en van Rhenen te paard en in den agtermiddag kwam syn wagen, ontramponeert, zynde omgeslagen. om tien uren, zynde Pik donker, arriveerde myn Wagen en schuit zeer gelukkig. onder de berg had het byna niets geregent. ook had het hier gedurende onse reis na de mond gedurig nu en dan geregent.

13th September 1779

maand: 13 prepareerde alles tot myn verdere reis term: 48 - 66 - 53

gepasseerde nagt fris geregent uit den n:w: westelyk door den dag. Schynbaar opklarend.

Capt: Wiltschut kleine namaqua kwam myn bezoeken, schonk hem een schaap. ik had

een Cameleopardalis Jonge bul vel gekregen van de drift, observeerde, dat de horens deser bul als een knop, sonder hair boven aan had; omtrent so dik onder als boven, en dunner in den midden, platagtig van agteren. de koei heeft de horens spitsen en dunner met hairen boven aan, het vel tussen de ogen was so groot als de plaats van een ey, dikker als de rest, en moet in het levend dier verhevener sitten. lei het in het water om het te weken.

14th September 1779

dingsd 14 nog regenvlagen gepasseerde nagt uit den n:w:, betrokken w:n:w: fris. kout weer. term: 47 - 54 - 46

kwam Capt: wildschut my seggen dat een hottentot van een andere craal een broer van een zyner hottentotten, in dronk, rusie hebbende, met een assagaay doodgestoken had, (in margine: zy hadden zig aan honing bier chari, bedronken.) de dader was gevlugt, de broer wilde het wreken, met hem al syn vee af te nemen, om hem mager te maken, so als hy seide, of tot dat hy kwam om met hem te vegten, willende niet te vreden zyn met voor enig vee af te maken. so als sy somtyds doen.

15th September 1779

woens 15. gepasseerde nagt sterke regenvlagen, kout: w:n:w: term 46 - 53 - 48.
door den dag z:w: regenvlagen met den avond goed weer, even z:o: kout

16th September 1779

term 42 - 60 - 50 z:o: fris. 16 gepasseerde nagt iets gevoren kout geweest. ging op de hoogste kop dicht benoorden engelbregts huis, vond de hoogte boven de zee 3130 voet, dus 1050 hoger als Engelbregt peilde Coussies mond heuvels n:w. 1/2 w kamies hoogste punt, by Cloete, waarop enige sneeuw dog die namiddag gesmolten was, z:o [3 myl] de punt van beukes n:o: 1/2 o. [3 mylen] twe myl de noordelykste punt n:o: leentjes riviers mond w:t:n: Spoeg riviers z:w:t:w: 1/2:w: waren besig met alles te drogen en klaar te maken.

17th September 1779

term 43 - 66 - 55

17 gepasseerde nagt kout forsse Ooste wind die aanhout.

de swarte slang word by de hottentotten voor niet giftig gehouden. een hottentot die wat duits kon, drukte sig dus uit, dit is de enigste slang die menschelyk is. hy heeft 13 tanden in den boven en onder kaak van gedaante als de hoornslang dog iets groter en ook na agteren gebogen dus 52 rondom, geen voor in den bek daar syn gespleten tong doorgaat, dan heeft hy alleen in de boven muil nog twe kaken waar in ieder nog twaalf kleiner diergelyke tanden. dus 76 in het geheel.

sag van daag eenige Gam namacquas of kleine namacquas hun dans maken. seven setten sig in een kring naast elkander, ieder had een dunne cilinder buis van doornbast omtrent een en 1/2 duim diameter en meer. ook verschillende van langte sommigen 2, 3 tot 4 en 5 voet lang hier in stoppen zy een gekauwde doornboombaste prop, dien zy met melk vogtig maken, dan stellen zy eerst hunne fluiten, veelyds een quart, dog niet regulier, stotende zy met een dunne stok die pro hoger of lager, na dat hun lied is. dus gestemt, houd ieder zyn ene toon, door boven in te blasen, door de weerstuit; meest geeft ieder twemaal na een, zyn toon, verder gaat het op elkander als de smeden of dorsers. dat een seer wilde melodie geeft, eene begint met zyn toon twemaal te geven tegelyk met een stamp met syn regter been en set het wat regts af en het linker agter het selve ook regts af, hier op beginnen zy na vervolgens het selve, sig allen voorover krommende, dat hunne koppen byeen komen, (de hottentotten krommen sig allen in hun

dansen, de caffers niet) dus stampen sy al regtsom in deselve cirkel tot hun dans uit is, de wyven staan op een tien treden huppelende singende ho, ho, ho, ha, ha, ha, in de handen klappende, en lopen van tyd tot tyd by de mans, als of zy die agaceerden, drajende schielyk na hun vorige plaats terug, somtyds draayden zy eens rondom de mans en dan weg ook als de blasers iets van een waren liep er een of twe door heen, dan schenen de mans hun te willen vatten, ene dier wyven, door de cirkel lopende viel ten ondersten boven, op eene manier dat wy allen laggen moesten, en zy beschaamt weg liep, dit was een der mooyste hottentottinnen die ik ooyt gesien heb zy was byna blank, en had schoon een hottentots gesigt, fyne trekken. de schielyke verandering van 't vogtige koude weer, deed ons aan.

18th September 1779

de wind oost en minder sterk mooy weer term 50 - 76 - 62 [dog waren van avond lager] 18 vertrok na middag met een kleine draay door 't zuid o: tot in het pad daar na noord op, alles seer inegaal terrein, gemengde grond hard met sand en klippen. bosjesveld met vele bloemen meest donker gele arctotussen

men kan dit gebergte rekenen aan namros hoogte te beginnen, en de wortel des kamiesgebergte te zyn, en alles tot na oranjes rivier en verder voortteschieten, alles met kommen en cloven, met hier en daar hoge koppen met klippen van gedaante als de koppen en losse bonken Cos ook iets grintagtig sommige en schoon er van verre niets op schynt te groeien, is het egter vol lage struiken, en bloemen, aloes, etc. uitgenomen op die gladde rotskoppen. bewoond van dasjes [soort marmotten] en bavianen. dus is dit een hoge hobbelige bult, in dit gedeelte van africa, die tot twe en drie myl van zee afschiet omtrent 4 en 5000 voet de hoogste top dat tot nog toe de kamiesberg is. daar ook al het water uit komt.

kouwsie en swart doorn die in groene riviertje loopt beginnen 't verst oost in Camies berg niet ver van een lopen eerst wat oost op daar na swaayt den enen regts en den anderen lingsom en ontfangen dan nog de kleine riviertjes die uit, ieders zyde, klooven komen beoosten engelbregt is de scheiding dog de riviertje tussen hem en namros oog fontein, maken spoeg rivier.

nieuwkerks fontein riviertje loopt noord op de cloof af. die vandaag vier uur afreed, daar na loopt hy n:w: voegt sig met elleboog fontein die noord op agter engelbregt door een cloof loopt, en lopen na Couwsie, dit riviertje liep als een beekje en had lekker water, dog dit is nu even na de regen. spanden uit daar het riviertje n w weg loopt, hier by lag een kleine namaqua met vee van eenen gerrit beukus die my melk bragt, ook passeerde ik een kleine kraal namacquas van 5 hutten, en vond hier hottentotten van Pinar die uit het bokkeveld quamen en met my me gingen. de heer Paterson bleef nog by Engelbregt.

19th September 1779

19 zondag. gepasseerde nagt schoon weer, warm en maneschyn.

n:o: koelte term 58 - 92 - 65 waren 1700 voeten hoogte dus 880 voet gedaalt sedert Engelbregt.

de ossen waren weggelopen, dus moest wagten.

met middag spanden in en quamen al afdragend dog met vele hoogtens en laagtens tussen het selve gebergte, na drie uur rydens in de aloë cloof, (die grote aloë van brink was dood en verbrant mat er een aan de weg 16 voet hoog [stam en kroon] en 10 voet omtrek midden stam. dit zyn agavaas. daar de hottentotten hunne pylkokers van de Jonge spruiten maken, na twe uren rydens aan Coussi of grote Sandrivier die nu schoon vlak en ondiep sterk liep en goed water had door de laatste regens, reed vooruit na de leg plaats van Jan van den hever de rivier twe uur ossewagen rydens n:n:o: 1/2 o op. moerende men deselve drie malen doorryden dese rivier kooft hier vier myl uit het

oosten dan met een bogt agter uit Camies berg. de forsse drogende oostelyke winden hebben niet tegen staande de laatste sware regens voor weinige dagen gevallen, dit veld alweer so verdordt dat het als assch uitsiet. al het selfde harde klippig terrein. de wagens arriveerde om 1/2 agt.

20th September 1779

20 gepasseerde nagt schoon weer warm, fris z:o:

die met den dag de son volgde [en fors woey. stil na sonsondergang.] term: 60 - 95 - vond hier de hoogte aan de rivier 1420 voet dus 660 lager als by engelbregt. was niet wel, en koortsig.

21st September 1779

term 60 - 92 - 70.

gepasseerde nagt schoon weer stil, met den dag stil, op den middag even z:w: wolkig in dien hoek. in den avond stil

21 de Coers en brete die by Engelbregt Exact genomen had niet te wel overeenkomende besloot nog eene brete te krygen, hebbende de wind en myne onpasselykheid my gisteren verhindert

was van daag wat beter hebbende desen morgen en gisteren uit de neus gebloed.

kreeg 30 - 28 van 't Zenith

41 gr noorder decli:

dus brete 29 Gr - 47 miswysing 20 n:w:

de vliegen [vooral blinde, en na een bye gelykende] en S'avonds de muggen beginnen sterk te plagen.

vertrok na den middag n:n:o 1/2 o: op met een draay door het gebergte tot dat op een half myl op een hoogte pylde

J van den hevers plaats z:w:h z: de koperberg n. 1/2 w. distantie vier myl. alles het selfde gebergte [en] grote ronde gladde klippen, harde pad gemengde Grond somtyds brak, sandig Caro, passeerde tussen dit gebergte, dat de hoogste omtrent 1000 hoog was, met langzaam afdragende gelyke tussenvlaktens, het riviertje, dat nu niet liep, dog brakkig water had, en wy meest aan onse regterhand langs reden, hiet Caro rivier komt uit de koperbergen loopt zuidelyk op daarna een half uur van van den hever z:o: op in Couwsi. silverfontein legt een myl n:o: van van den hever en is zyn ordinaire woonplaats. veel koker bomen, meest afdragend goede weg tot vyf uur rydens, wanneer wy over hoogtens en laagtens, dog meest opdragend en quaad klippig pad, door het gebergte passeerde, en op een onegale vlakke kwamen een uur tot aan de koperberg Cloof, Spanden by een brakke fontein uit, na 8 uren rydens, hebbende by maanligt de laatste helft gereden. een hyaena huilde dicht aan de wagens en liep weg. vonden hier een oude hottentot met syn wyf, die ons morgen melk wil brengen. kwamen een half uur van de fontein in hops togt pad, dog het onse is beter en nader van Couwsi.

22nd September 1779

men kan na de beschryving van de togt van hop, die ses heuvels, koperberg], niet vinden, alles is gebergte, en de plaats is 500 pas ter regter zyde der weg in een rif de wortel van een berg, 2 a 300 voet boven de weg.

22 woensd: ooste wind schoon weer. [die met son fors n: wierd] term 60 - - vond de hoogte op de vlakke 2360 voet

spanden quartier voor tien in en reden n o op. de koper bergs cloof op sagen na een en drie quartier rydens een kleine onegale vlakke voor ons, en aan de linkerhand op 500 treden distantie een klippig tegen t gebergte opgaand rif de kopermy. zynde seer spaans groen aangeslagen. de wind bedierf deze observatie.

peilde brakke fontein berg n.o. onse uitspan plaats een 3de myl z w 1/2 z. uitspanplaats neigenaas fontein n 1/2 w

(in margine: vond aan de rechterhand der weg nog een groot gat natuurlijk vol spaans groen. daar de klippen donker syn vind men die uitslag.)

ging na de gaten daar 't spaansgroen uitslag was, vond er drie de grootste was 't hoogste in de krants, en omtrent 5 voet diep uitgebroken, ondersogt en nam vele stukken mede, klom de berg verder op, en vond de hoogste top (zynde een der hoogste klippige ronde bergen egter overal wat kruiden uitgenomen de gladde platen schoon 't van verre anders schynt. vooral in de somer in den omtrek, langste diameter meest parallel aan de zee, en al het selfde gebergte dat by groene riv: [kan gerekent worden te] beginnen, met kloven en onegale hoogte tussen vlakten), 3700 voet boven de zee spanden een uur voor son in en arriveerden na drie uur rydens by een nu tamelyk goed water fontein, gen: neigenaas

op een hoge vlakte omringt met laag gebergte.

barometer op de vlakte 2950 voet.

23 September 1779

donderdag den 23 Schoon weer ooste forsse wind term 60 - 89 -

[miswysing n:w: 20 gr:]

29 Gr - 15 m van t Zenith

- 6 zuider dec

29 - 21

het land begint als het bosjemans land uit te sien namelyk hoog en vlak met klipkopjes als of de hoge bergen by zee door uitspoeling of versakking van 't land, hoog waren. 't terrein nog gemengt, [met klip platen] veel bloemen vooral [rode en gele] arctotussen, en bosjes. men vind hier enige ligtgroene vlakten, die de inwoonders muisevlakten noemen, hier houden zig vele aardmuisen, en gele slangen die op de selven Jagt maken. reed gisteren een uur van hier na de legplaats van eenen beukus, daar veel, vee was, en vele blink hairige of wollige schapen, zynde dit land Vol al goed voor schapen. in dit namaqua land syn 19 veeplaatsen van groene rivier af, waaronder vyf getrouwde boeren, de rest hebben meest een hottentottin of twe, waarmede so ik hoor sy op hunne manier trouwen. by de trouw ceremonie der hottentotten is geen pissen in gebruik, maar wel by hun man maken.

het is de natuurlykste manier der wareld, als een Jong man sin in een meisje heeft, zoekt hy haar geselschap sonder liefdens verklaring of ergens van te spreken, synde sy te beschaamt, dog so als sy gewoonlyk een familie in een hut pel mel logeren, kruipt de Jongman na de meid, is het nu maar voor een amusement en sy hem te wille is, (het welk egter, na 't seggen weinig gebeurt) gaat hy weer op syn plaats leggen. dog wanneer de vryster modest is, staat zy op en gaat op een andere plaats leggen, wel buiten de hut. heeft nu de Jongman eerlyke desseinen, blyft hy in de slaapplek des meisje leggen tot helder dag dat ieder het zien kan, dit duurd tot sy consenteerd of hy moei word en siet dat sy hem niet hebben wil, consenteerd sy, blyft sy leggen dat selden by 't eerste aansoek is, hy haar beslapen hebbende, blyft by haar dat ieder het sien kan, en al hooren de ouders iets laten zy niets blyken, seggende dit schaamtehalven te zyn. (al is het huwelyk niet na haar sin.) s'morgens opstaande maakt de bruidegom of man de kralen om syn middel los, en werpt die op de slaapplek der ouders. als die deselve aanneemt, is het huwelyk klaar, dog so sy niet willen consenteren, (dat byna nooyt geweigert word) blyft de dogter by haar ouders al is sy beswangert, en leven sy als te voren sonder schande. dog de kralen aangenomen haald de Jongman syn beesten, geeft, meest tien koejen kalveren Door een so hy best heeft, en dan moet hy nog voor syn vrouw slagten, en sommige hangen het net vet om den hals en de gal blaas op het

hooft; ook mengen enige wat vet, en boegoe van 't hooft derselve door een (dit doet een oude) en dit eet den enen uit des anders hand, [man en vrouw] en so is alles gedaan. dog negen van de tien ossen, syn een soort van lening, (de ene is voor dat de ouders de dogter groot gemaakt hebben. de andere 9 of anderen in de plaats moeten zy na drie of vier Jaren weer te rug geven. de hottentotten hebben gaarne veel dogters, om dat sy dan by hun huwelyk vee krygen; een armen Jongman is even geschoren als in Europa, en een hottentot die veel vee heeft heeft veelyds twe en drie wyven, daar sy meer geplaag als plaisier van hebben. krygende die wyven onder sig rusie, lopende dan die, en dan de andere weg, dan moet de hottentot die niet gaarn syn vrouw missen wil, hen agterna lopen en weerom halen.

ene die een oude en Jonge had, gevraagd Synde waarom hy syn jonge wyf die gedurig weg liep, niet lopen liet, seij dat seker syn oudste vrouw sorgvuldiger en beter voor hem was, dog dat syn Jonge vrouw hem beter beviel. hun anders maken geschiet by geboorte trouwen sterven man en vrou worden en meer omstandigheden, somtyds uit Caprieece, ook binden sy altoos geen bikkeltje om de hand maar meest altoos de galblaas in het haar tot hy heel afvalt. de hottentotten trouwen seer Jong, sei my een namacqua, en daar om syn wy so swak.

peilde van hier brakfonteins berg n:t:o 3 gr oost.

gisteren onse coers tot hier n: 3 g W.

vertrokken o:n:o: door een kleine vlakke Cloof [poort] dit gebergte uit. na een en een quart myl, draayende eerstens door enige klipheuvels, (het kleine ronde koperbergje by onse uitspanplaats is veel ryker in erts als by de eerste coperbergen.) arriveerde in een hoog vlak land met kleine klipkoppen byna als agter Sneeuwberg dog niet so hoog. Sag nog geen gras maar bosjes. spanden na drie en een half uur by een syperfontejntje dicht aan een lage heuvel alles van een gladde klip. waarby een klip kopje met wat struiken als agter sneeuwberg, dit is nu weer het bosjemans land.

het land gaat van de zee hier na toe met ronden op rondes, en sie nog geen rand van het hoog land zynde nu op de vlakke 2750 voet hoog. hop is noord na brakfontein gegaan dus heb ik gisteren zyn togtpad verlaten.

24th September 1779

vrydag 24 schoon weer warm en stil. term 62 - 93 - 74

ten tien uren s'morgens rees een n:o: fris lugtje dat met de son mede liep en s'avonds stil wierd. ging op de gladde ronde klip by ons, die een bergje van 600 voet maakte.

(in margine: de klippen boven op de klip waren veel van aart als in baay fals en agter de leeuwe kop. en schenen door de zee uitgespoeld hier en daar. schoon op dese gladde platen niets schynt te groeien vind men als men er op klimt daar waar een spleet of enige vergruisde aarde is kruiden en struiken vond op des kokerbomen wilde apricoos en kouw boom.)

Sag het land vlak dog met vele gedetacheerde klip bergjes. daar men overal langs kan ryden Synde een lelik aspect met weinig groente, dog als men door de vlakke ryd vind men overal bosjemans gras en lage struiken meest misembriantemums.

peilde onse uitspanplaats van gisteren w:t:z: 1 en 1/2 myl. verdere Coeurs na een poort in tamelyk hoge klip heuvels o:n:o: 4 gr n: vertrokken met anderhalf uur son, door een gelyke bosjemans grasvlakke; met veel mesembriantemums, enige Cari besjes bomen die een kleine [rode langwerpige] bes gaven, was goed om te eten, arriveerde over enige seer sanderige inegaliteiten so als by alle bergjes, die het land by hun somtyds als hebben doen insinken, omtrent 5 uren rydens aan de poort en in een half uur opdragend door de selve, een paar uur bewustes deselve, begonnen hier en daar, Cameeldooren bomen, dat een fraaye verandering by maanligt in dit vlakke land maakte, arriveerden na drie uren verders omtrent half een s'morgens aan een graaf

watertje, huib genaamt. sagen niet dan een struis, twe schaap steker en hoornslang. enig zebra spoor, het veld was meest grote graspollen [bosjeman] seer vergruisd sanderig caro veld.

25th September 1779

25 Saterdag gepasseerde nagt warm Stil Schoon weer term meest door den nagt 65. maneschyn. (in margine: s'avonds om 5 uren volle maan) desen morgen schoon weer het selfde als gisteren de lugt [wat] met dampen beset. hoogte op de vlakke 2265. voet. brete 28 gr - 23 min. van 't zenith

0 - 53 zuider declin:

29 - 16

Sagen nog beoosten ons Cameeldorens en een struis en Steenbok anders geen wild of menschen. schoon men my seide hier omtrent bosjemans te leggen. peilde onse verdere coers o:n:o: op.

aan een klein heuveltje. vlak hard veld, vele kwarts en keitjes die als diamanten by de maan glimden, alles vlak so ver het oog kon dragen even heuvelig in het noordoosten tamelyke hoge gebroken heuvels van het zuidwesten tot noordoosten, wierd swaar sanderig na 5 uur rydens, Spanden na 8 3/4 uur uit. by een graaf water camma sous dit is ook een graaf water dus is hier niet als met regentyd door te trekken, in dese gansche droge streek, dondert het ook dog niet veel regen in Caapse droge z:o: tydt. en sneeuwt het in de winter.

vonden hier een klein bosjemans craaltje van 16 so mans vrouwen als kinderen die schoon in den nagt enigen ten eersten by ons kwamen Sy hadden 20 stuks vee, waar onder een melkkoei die zy van de kleine namacquas genomen hadden levende met deselven in vyandschap.

26th September 1779

26 het selfde weer en wind die meest na de son drie a vier uur onder is even oostelyk word. Seer warm door het warme rosse losse Caro sand. [de wind fris en met de son om.] term: 68 - 100 - 80. barometer gaf 2165 voet.

62 - 12

27 - 48 van 't Zenith

Comple: 90 - 0

1 - 16 zuider decli:

brete 29 - 4

n:b: dus is de Coers noordelyker gevallen.

[sag gisteren met het ondergaan der son een dier dat na een rhinoster gelek tegen een heuvel staan, het was te ver en de son aan het onder gaan, myn Jonge koerikei, siet so goed met syn blote oog als ik met myn sak kyker.]

[de grote verandering in de hette sedert Engelbregt doet myn neus nu en dan bloeden; gisteren at ik een wilde komkommer die so bitter was dat ik er van siek was en vomeerde, dus ook een hottentot. [mooye]]

onder dese bosjemans waren vier middelmatige frisse Jonge karels, broers. zy waren uit het oosten gisteren hier gekomen, waren seer vriendelyk, en vrij, en bragten my dese morgen melk; er waren maar drie kinderen en een Jonge meid. en twe ouden. hadden nooyt sulk volk als ik gesien. gaf hun enige tabak en sy sogten deses velds stenen voor my zynde differente soorten paebles en vuurstenen.

het veld is hier lossen sand grasveld, zynde dit grasveld bosjemans of tanneina. peilde verdere coers o n o 3 gr n: Synde op het compas het veld doorgereden wysende my een hottentot dese enigste waterplaatsen hy had sulks van de bosjemans vernomen. vonden gepasseerde nagt by maneschyn over dit vlakke land rydende, een struisnest waar in 12

even aangebroeide eyeren dog goed en in de buiten cirkel so als te voren beschreven van het struis nest seven seer varschen. het mannetje, schoon het mede broeid, maakt sig een nest in het sand dicht by het eiernest.

het water is hier so schaars en niet goed van smaak egter niet brak, wy moeten de ossen twe aan twe laten drinken, en dan weer vol laten lopen en uitgraven.

vertrokken oost. n: oost 3 gr n: aan en arriveerden na 10 uren en een half rydens aan Sandfontein de legplaats van Pinar dewelke daar vond, hy was in 21 dagen van de oliphants dood tot hier gegaan, had twe oliphanten en dertien zeekoejen geschoten. al langs de linker oever der rivier die geen watervallen maar wel ruisingen over riffen, en seer grote draayen had. vond myn twe hottentotten en myn wagen alles in order, zy waren my van dien kant niet verwagende, zynde ik de eerste die met een wagen dit pad gegaan is, tot een myl van camma sous, hadden wy sware rossand ruggens, daar na kesel vlakke hard, en meest de helft tot by sandfontein los ros caro vergruisd sand alles bosjes, en meer klipheuvels, en 400 voet op. sag de riviersplaats een en een half myl in 't noord noord oost, tussen gebergte egter niet hoog. Loopt o 1/2 z. dus is de kaart van brink volkomen in desen mis

27th September 1779

't selfde weer en wind seer warm.

27. de orange rivier een en een half myl o n. van ons brete van 't Zenith 27 gr. - 16 m: barometer 2550 voet

1 - 40 zuider decli:

28 - 56 term 67 - 100 - 84.

gisteren kwam een bosjeman by my een middelmatig fris Jong kaarl, hy had het wagenspoor gevonden en sulks nooyt gesien hebbende was hy het uit nieuwsgierigheid nagevolgd, hy kwam vrypostig by my en seer vriendelyk, had nooyt een blanke gesien en was verwondert over myn baard; hy verhaalde my dat hy eens een zeekoei gekwetst had en denkende dat hy gevallen was, was hy hem op het lyf gelopen, die hem beide de armen in den bek en seer gebeten had dog dat twe van syn makkers hem ontset hadden. hy toonde my sware littekens en Seide my dat als een Zeekoei lopen wil, in 't begin geen mensch hem ontloopt, dog wel op den duur, dog moet dan een hartloper wesen. des hottentots naam was uijtsita. gaf hem wat tabak en hy vertrok seer content; dus swerven sy van het ene graafwatertje na het ander

dese bosjemans syn seer vriendelyk dog waren grote vyanden der namacquas, hadden enig vee van hun genomen, en sy seiden dat het was omdat sy in hun land met vee waren komen leggen. sy syn seer fier en grootshartig. enigen gingen met my klippen soeken, en waren verheugt dat ik te vreden was over hun.

peilde de coers der basters daar vicar twintig dagreisens verder als hier de rivier mede op geweest is o:t z: 1/2 z leggende de waterval half weg: o: 1/2 z: de Compagnies drift w:n:w: 8 mijl.

28th September 1779

28 't selfde weer en wind [dog niet so warm.] term: 60 - 96 - 76

sag vandaag voor het eerst, twe oude eini of einiqua, sy hadden beide ieder een bal uitgesneden, de ene de regter en de andere de linker. de overgeblevene bal was [iets] groter als ordinair en vulde de beurs so dat hy geensins slingerde, sy waren, naugaap en oegaap genaamt synde onder de bosjemans getrouwt, die hier omtrent lagen en haussa eip genaamt waren, naugaap was by de einiquas gesneden toen hy al volwassen was, en hy seide omdat hy lendepyn hadde en om harder te kunnen lopen, en had vier kinderen en ene vrouw; oegaap was gesneden toen hy een kleine Jongen was, het geen door een geschied en niet regulier als de besneidenis, egter syn sy niet

verplicht sulks te doen en schijnt tussen een superstitie en oud gebruik in siekte in te zyn; also er by geslagt of anders gemaakt word, altoos twe stuks vee. so lang naugaap heugde was er maar een aan gestorven. oegaap had negen kinderen. 't speet naugaap dat sy sig had laten sneiden [dog hy woonde nu onder de bosjemans, die dat nooyt doen.] hy was er seer siek van geweest, wilde zyn kinderen niet laten sneiden, hij seide uit laggerny dat hy nu byna een os was. syn vrouw was swanger van haar eerste kind toen hy sig liet sneiden dat door een Caumaap, die sneider by hunne craal was, synde er meest twe die sneyen kunnen, doende dat dikwils velen te samen in de regen tydt [vryven sig dan met rode verf.] synde ook omtrent Juny. sy moeten dan ieder appart sitten sonder dat een vrouw er by mag komen tot sy genesen syn. oegaap had het eerste lid van de vinger naast de kleine der regterhand afgesneden, voor siekte, ook doen hunne ouders hun dat als sy seer siek zyn. ook een meester meid of meester kaarl. daar syn in ieder kraal by de einiqua, synde de naam alle der kralen, schoon ieder syn aparte naam heeft, die dese rivier op leggen, al so veel die niet de bal uitgesneden hebben, als die gesneden syn. sy seggen dat die te bang zijn, sonder veragt of anders gehouden te worden als de overigen. de vrouwen maken er geen onderscheid tussen en blyft alles het selfde. dit syn alle hottentotten en spreken weinig anders als de namacquas.

koensing, eib. [betekenende Spinnekop, kraal.] hiet het volk, Van de einiquas [na de rivier dien sy ein noemen], dat byna agter Sneeuwberg aan dese syde der rivier legt, hebbende veel vee. de coraqua leggen [iets] verder op aan de andere syde der rivier, de hoelsing eib sy syn, goede vrienden, met die bosjemans, die met de Sneeuwberg boeren vegten.

daar is klaas en Piet bastart wonende op Pinars plaats, met de welken vicar mede gelopen is, terug gekeert. twe grote dagreisens benoorden hun beginnen de swarte briqua of brinas. sag nog een kouqua of sneyvolk craal ook een einiqua, had by de briquas geweest, en noemde my semica voor hun koorn even als de Caffers. sy hebben te voren de boog niet gebruikt dog nu wel. de kouqua had ook syn linkerbal uitgesneden, en seide dat syn craals volk het allen, uitgesondert enige weinigen die te kleinsierig waren, hadden na een oud gebruik hadden. de briquas besneden sig. de rivier die agter de oranje rivier loopt, is van de briquas koeroemena genaamt, loopt uit den oosten en n:w: aan. iets meer noordwestelyk als parallel aan dese rivier. maakten alles klaar om met de maneschyn de rivier oost op te gaan.

Maakten ene wagen klaar en lieten de schuit hier, kunnende niet seer ver met de wagen opryden, daar na nemen wy draagossen. also seer verlang om de sogenaamde briquas te zien.

29th September 1779

t selfde weer en wind, term 56 - 88 - 63 [met den agtermiddag donderlugt, warm dog donderde niet.]

29 vertrokken met een kleine draay door 't n:o: ten o, coers in 't geheel oost ten n: tot een plaats soubiesjes, synde swart ebbenhout, by de bosjemans genaamt. [waarby een goede fontein daar myn water vat vulden] een uur van de rivier die hier seer laag tussen het gebergte heen loopt, sodat men niet als te voet by deselve komen kan men siet weiniger platen of ronde koppen en schurfde irreguliere bergen omtrent 3500 voet boven de zee, en niet met stratas, groffe rosse onegale rotsen, met veel mica en quarts en veelyds seer oud en vergaan, en schoon men van verre er geen kruid op kan siet groeien er egter enige kruiden en kokerbomen, ook een gifboom, die als een struik groeit een smal drieblad heeft en onder de wind een sterken onaangenamen reuk heeft, van de van de wormtjes die er op asen maken de bosjemans een stek vergift, met een soort Euphorbia gekneusd vergeven sy 't water.

dese streek is alles sanderig ros vergane klippen en veel kwarts met hier en daar struiken. het gebergte aan de oversyde der rivier is het selfde, en boven op is het vlakke land, dus [schynen] zyn dese gebergtes paralel aan de rivier niets als onegaliteiten van het hoge [vlakke] land.

langs dese rivier groeien vele sogenaamde rasyntjes bomen, byna van bloem als een druif en de boom als een ryswaard willig, ook so een blad, dog een drieblad, na twe uren rydens n:o: t o draayden wy oost door een kloof ener gedetacheerde berg. en spanden om de byna onpassabele weg met schemerligt uit; de stenen die veel kwartsig zyn, syn hier so vol vuur, dat men met de kleinste stoot der voet, de ene steen tegen de andere vuur sag geven en probeerden dit met weinig vryven, gevende een sterk vuur als electriciteit. hieten dese passagie het vagevuur.

30th September 1779

30 donderdag. met den avond fris oost koel. term 55 - 72 - betrokken z:w: even.) reden met den dag na veel sukkelens, met klippen uit de weg te ruimen en wagen vast te houden door dese plaats, die een groot uur lang is op een vlakke en spanden [na twe en een half uur] by een brakke fontein uit, Commas genaamt een klein uur van de rivier. dese plaats is de laatste daar een knecht van buurman syn vee houd, dog lag nu aan soubiesjes, enige bosjemans en vier Einiquas twe mans. en twe vrouwen gingen met ons meede. hebben na twe en een quart myl oost ten noorden van pinars legplaats. moeten nu een grote draay om een dwarsberg nemen, door het z:o:t:o:. Sag van daag het eerste Cameleopardalis spoor een koei synde kleinder als de bul. dit is een lelik slegt sandig rotsig land. sagen gisteren enige kokerbomen omvergetrapt door de oliphanten die hier langs de rivier houden, en ciperes en Cameeldoren bomen; [soort mimosa] hier genaamt rood brasilien hout.

de kouw is een rojana so als by grote visrivier voor twe Jaren vond, die de rode kleine kers binnen in de groene capsul had, en van wier pit als amandel smaakt en olie van gemaakt word. syn hier seer groot en de bosjemans eten er sig vet aan.

in sommige kokerboomen, die altyd in twe takken weder uit den vorige stam uitschieten, sag als een groot nest van droog gras so dat het, het onderste van een onser oyevaars nesten leek, zynde vol kleine gaten waarin vele kleine vogels ieder hun apartement hadden.

spanden, om den donker in het veld uit. na vier uur rydens hetselfde terrein. [veel droge riviertjes] klip platen, en onegaliteiten.

1st October 1779

Spanden met den morgen in en arriveerden na drie en een half uur rydens aan het droge Cabas riv: dat hier door de bergen in orange riv loopt. koude weste wind, die in den nagt zuid wierd.

1 oct: vrydag term: 56 - 70 - 53

hoogte by Cabas, ses uur te voet door het gebergte bezuiden de rivier, die hier twe myl noord op schiet, en dan weer oostelyk aan draaijt, 2850 voet:: mogelyk ook heeft dese draagt by de plaats Coeboes genaamt, de rivier uit den noorden aan cobes Coetse schynen te doen lopen, en hy sulks aan brink, die hier niet geweest is, verteld. peilde pinars plaats 5 myl w:t:n: dus hebben wy een hele draay om het gebergte langs de rivier gedaan. het eerste dat sedert maskamma weder van enigsins horisontale stratra geformeert was sagen gisteren ook een laag plat lange berg waar by een tafelbergje in het vlakke veld. coers nog wel anderhalf myl o:t:z: en weer o t n om aan de rivier te komen. enen model gewesen knecht van buurman lag hier met syn vee. vond hier veel mica in grote platen, en vond dat de bergen geen stratas, maar seer confuus door een lagen egter daar het riviertje wel duisend voet hoog diep tussen heen liep en, als door

aard beving geformeerd, egter de uit en inspringende hoeken Correspondeeren. Sagen van daag veel Cameleopardalis spoor, die groter, dog na een elands spoor [canna] lyk. ook syn mist, hy had veel der toppen der kouw boom gegeten omtrent 12 Voeten hoog egter kan hy van de grond eten, sonder syne knien te buigen so als voorgegeven is. de bosjemans hier syn in twee[n] [by naam] verdeelt rivier en sandveld hottentots, dog syn een volk.

die onder de sand veld hottentots het meeste te seggen heeft hiet noeroep en kam kon seep. de eerste is een kleine bejaarde hottentot, die seer gaauw en couragieus is so dat sy allen bang voor hen syn. de laatste is gepasseerde January over de rivier, by de Camingnoe [kraal] namacquas drie dagen reisens noord van hier, gelegen, gegaan en beesten weggenomen, ook een Jonge hottentot dien sy viengen de keel afgesneden, uit wraak over enen die in een vorig gevegt dood geschoten was; de namacquas verloren 't in het eerst dog hunne vegt schilden genomen hebbende, hebben sy de bosjemans vervolgt by de rivier aagetrossen, over mand door hunne menigte en vooral door hunne schilden, also de bosjemans beter schieten, en braver syn. de bosjemans latende alles in de steek, en hebben 15 man verloren, meest in de rivier met pylen gekwetst verdronken. zy waren omtrent 50 sterk geweest. vond kankomseep op pinaar's plaats, en seide hem dat ik niet hebben wilde dat sy meer beesten van de namacquas stalen, het gene hy my beloofde. dese bosjemans dienen by onse boeren, en sijn goede veewagters, dog kunnen geen kwaad onthaal verdragen.

2nd October 1779

2 oct Saturdag gepasseerde nagt seer kout, term 40 - 65 - 54 .

Z: frisse wind. en als een heldere vriesende lugt. door den dag kromp de wind z:w: even fris het heeft seker na de Caap en kamies berg uit den n:w: geregent, synde in dit hoge land, ver van zee, het Climaat anders en byna als agter Sneeuwberg, ook wel wat sneeuw in Caapse regentyt, en donderweer in de caapse somer. vond de klippen in dit riviertje, van seer verschillende hardigheid. model, trok om dat het graafwater in dit riviertje op was met ons. vond aan de klippen een soort wesp die men hier giftby noemt, roodagtig en langer, seer dun in den middel met lange smalle vlerken syn steek is veel violenter als een byt. syn nest is niet groter als een vuist en rond. vertrokken, eerst een half myl o:t:z tot in een klein holte van de uitschietende tak bergen, op de helft passeerden wy het droge cabas riviertje dat uit de vlakke ten z:o: in donderweer loopt. quamen een en een 1/2 myl in quade klippige weg afdalende, eerst een quart myl n:o: daar na o: door een vlakke Cloof waardoor een droog riv: afquam, die susanna dal noemde, hier stond veel bosjemans gras en kouw bomen so dat het seer aangenaam was, dog na water soekende vonden wy geen en reden een quart myl verder af daar wy na vier en een half uur fris rydens uitspanden. [sonder water] Sagen in dit dal veel Cameelopard: Spoor; by ieder kouw boom hadden Sy gevreten dat my verwonderde was, [aan hun spoor.] dat in het stilstaan, hun agtervoeten meest maar een voet van de voorsten stonden sagen ook een Rhinoster spoor. trokken nu als de kinderen Israels, also Model omdat het water by syn plaats op was, syn hut en huisraad op draagossen, en een treksleede pakte, en met al syn vee medetrok dat een groot leven van schapen en beesten gaf, sommige oyen lamden op de weg, die lammeren wierden dan opgevat en gedragen ook op de slede gelegd. aan het einde der cloof sagen wy het groote vlakke land voor ons [van 't n:o: tot z o] so ver wy sien konden, alleen hier en daar kleine inegaliteiten.

3rd October 1779

3 Sondag frisse z:o: koel [die door den dag sagt oost bleef.] term 45 - 70 - 55. hoogte 2460. vertrokken met een draay door het n:n:w: hebbenden de samoep, daar wy weder

by de rivier komen n:t o.: arriveerden na twe en een half uur rydens by een droog riviertje dat een quartier in het westen in een cloof was wat schaars en brak water daar wy ons vee met moeite lieten drinken, hiete dese plaats de dorstige kuil. reden nog een uur en driequart verder noord op, en spanden dog geen water om den donker op een afdragend vlak veld vol grote schone kokerbomen uit, hieten dit agava tuin. Sagen van daag veel Cameeleop. Spoor en ook Zebra en gemsbok, dog geen levend wilt als een haas.

ging op de Cameelleop: Jagt, sag veel spoor en ook Rhinosters, dog geen dier. het rosse vaste klipsand is hier en daar met rosse stoffige klei vermengt en men graaft niet diep, alles rots, dese lage bergen, lyken even ros als de grond, alles confuse brokken weinig platen, veel grote quartz brokken. van daag veel gras en haakjesdoorn soort mimosa, ook kouw, en Cameep. ook veel muisegaten daar dit hele land vol van is. de hottentotten [dien ik sag] einiquas noemden sig allen naugaap, dit was hun familie [of moeders] naam, dog hadden nog een naam dus hiete ene naugaap toenemaap. nauwgaap was syn moeders naam en de dogters hieten na de vader.

sag ook veele voorn: vogelnesten. waarin een soort graauwe vinken woonden, brak een dier massa tussen een kokerboom tak gevlogten, af, die wel 5 voet diameter was alles tot binnen is vol openingen en woningen, dog vond geen eiyeren of jongen. de openingen naar beneden.

4th October 1779

term 56 - 76 - 68

4 maandag met sons opgang frisse ooste wind (twe uur Son op Stiller.)] Schoon weer wat wolkig aan den horisont, door den dag seer schoon, en even oost. het dawt hier seer weinig, en selden.

vertrokken noord op de vlakke af en na een half uur rydens waren wy uit de kokerbomen en gingen opdringend, door sware rosse sand ruggens, met klippen. deden een kleine draay, om door die hoogtens te komen, waarna weer koers vervolgden, op hard pad. vooruit zynde sagen wy veel vars Rhinoster spoor, sy hadden allerley capriolen gemaakt en in Cirkels rond gelopen, by ieder plaats daar sy gemist hadden, hadden sy twe voren gekrapt, en hun mist van een geschopt, ook de bosjes uit de grond, kon nergens hun horen spoor in de grond vinden. dog het krabben by de misting altoos. na dat wy vier uren gereden hadden, zynde een uur s'middaags, Sagen wy in de vlakke tussen caan en kouw Geboomte, 10 a 12 voet hoog twe rinosters staan, op omtrent 1000 passen. laden ons geweer en gingen er met ons drien na toe, de hottentot klaas barend, en de pasganger [soldaat] model, een duitser en ik, sy gingen regts af in het geboomte om onder de wind die dieren te bekruipen, en ik bleef voor aan by de bosjes indien sy daar uit wilden, staande de Rhinosters met de kop na my toe, bewegende de oren heen en weer, eer wy van de wagen by het geboomte gingen kwam een hartebeestbul [bubalis] regt op ons aan tot omtrent 80 treden, hy scheen niets te vresen of ons gewaar te worden synde wy egter op de vlakke, wy wilden hem niet schieten, om de rinosters niet te storen, hy sou geloof ik tot by ons gekomen syn had myn hond keiser hem niet gesien en aangevloegen, gelukkig nam hy syn coers van de rinosters af galopperende aller fraayist, en makende fraaye sprongen als een springbok so dat de honden te kort schoten; de rinosters niets gewaar wordende, gingen wy na voornoemde plaatsen. Model en de hottentot kropen tot op grote hondert passen by hun dog konden hen toen niet wel in het geboomte sien, sy wierden hun nog my egter niet gewaar, want ik sag hun gerust gaan leggen, so dat de twe Jagers hen niet schieten konden, ik ging omtrent 50 passen nader waar na een dier dieren op stond, en kort daar na schoot de hottentot, en het dier viel doodt neder hebbende so als naderhand bevonden de schoot by of in het hart. de andere kreeg mede de kogel boven door het

voorbeen in het lyf en liep mank weg, dog myn hond keiser die geen dier ontsiet was al op de eerste schoot toegevlagen, en attacqueerde de rhinoster voor en agter, hy wilde de hond stooten dog die was hem te gaauw, en eer ik er by kon komen, schoot model hem doodt. bevonden beide koejen te zyn hebben twe spenen veel groter als een hippopot. en even kwabbige uier veel als een paard. sy hadden byna egale lengte en hoogte, waren volwassen de grootste was vier voet 10 duim regte lyn hoog van voren een en een half duim lager agter, en 8 voet 4 duim lang regte lyn gemeten so als het dier daar lag; schikkende wy het [in postuur] als of hy leefde, en wy hem dwars sagen, de andere scheelde een duim met de vorige maten, de horens waren de grootste 15 duim lang en de kleinsten 8 dus maar een duim met de bul van voor leden Jaar, ook verschilde de dikte weinig met dien de kop Waren 23 duim lang. het oog sit net tussen het voorste der neus en midden des oors, onder het agterste horen, negen duim hoog van het [onder] kakebeen en maar ses onder de agterste horen, syn snuit is seer beweegbaar en los[so dat sy dien seker in en uitrekken kan;] ook syn onder bek, en syn tong niet hard maar seer sagt schoon er ruig boven op na agter is, hy kan voor uit sien sonder syn kop te draayen, schoon syn ogen dus geplaatst syn en de opening een duim diameter, staat de appel helder en wel uit en niet na binnen laten de dikke hooren neus even plaats dat de gesigt lyn er volmaakt in eens voorby kan, ook is het agterste van de ogen, na de syde der oren veel meer na buiten als de voorhoek des oogs, dit brengt het oog ook na buiten. dus heb ik mis gehad in het stellen dat de rinoster niet vooruit sien kon, dog het warme weer heeft my gepasseerde Jaar misleid, dat de eerste rinoster synde dien ik sag, was ik met alles tegelyk geoccupeert, en in een klein uur sweld een dier dat geschoten is in hette, dus was syn snuit en rimpels om de ogen so gewollen, dat men geen beweegbaarheid in de snuit nog byna geen ogen van op sy sien kon, laat staan van voren, synde de tekening exact als hy toen was; dog ene deser rhinosters nog sieltogende synde toen by hem quam, sag ik op syn gesigt lettende dat hy wel goed voor uit sien kan, dat syn ogen niet na binnen maar gelyk met de leden stonden hebbende een donker blaauwe appel donkerder irus en ook helder wit. ook sag ik schoon de rinoster in de tekening somtyds dus na iets staat te kyken, egter syn natuurlyk postuur de kop meer na omlaag is, so dat de horens een hoek van 45 gr met den horisond maken. voor de rest waren dese twe dieren sonder enige rimpel op hunne huid, alleen de liesplooy en even de voorbeen plooy en nek waren ook niet so korlig maar veel gladder van huid, als de bul van gepasseerde Jaar, of het nu generaal is dat de koeien geen plooyen hebben, weet nog niet, sy syn voor de rest iets kleinder als de bullen egter van postuur egaal. de horens waren beide beweegbaar. schoon hy geen snytanden heeft, komen egter syne tanden egter so na by een voor in den mond dat er maar twe duim distantie is daar geen gebit is. sagen hier geen Cameele spoor die verder van de rivier houden. hier geen water synde en onse beesten sedert gisteren geen water gehad hebbende sneden wy een stuk van een Rhinoster, en trokken twe uren n. en met een kleine draay n:w: en daar na n: tot op een half uur aan de rivier, [naisees?] hiete dese plaats door de einiquas. om morgen die dieren te laten afslagten. dagten water in een cloof te vinden dog er was so weinig, dat wy sterk afdragende door een opening in het gebergte dat half uur na de rivier afreden en op een 500 passen, om de oliphanten uitspanden, die gaan om het geboomte te eten langs de rivier en souden somwylen de wagen vertrappen, Sag vandaag omtrent een dousyn Zebras, en omtrent het gebergte by de rivier oliphant en rhinoster spoor. [en twe leeuwe sporen vars. die een sebra gejaagt hadden.] ook digt by de rivier zeekoei spoor. vond de rivier vol grote platen en rotsen, so dat hier als de rivier vol is hier groot geruis over de klippen moet syn. het was avond toen aan de rivier kwam, synde seer dorstig vond lekker water en vee en menschen dronken om het hartst. kon niet veel van den rivier sien door de schemering, dog in het afdalen, sag ik dat het hoge vlakke land even als aan dese syde

na de rivier afdaalde, en dat de bergen die weinig hoger, als het vlakke land, daar het 't hoogst was, waren aan weersyden de helling na de rivier volgden en ene Confuse klip waren, schoon hier en daar met kokerbomen en andere struiken schraal begroeid. pinar was de rivier langs gegaan van Cabas af daar de [noord] draay begint en hier eindigt hebben hem nog niet vernomen.

5th October 1779

5 schoon weer oostelyk lugtje warm term 59 - 96 - 80
liep met son om.

brete, 700 pas, van de rivier. 28 gr - 48 min miswysing 1 gr: meer n:w: dus z i.
hoogte van het bed der rivier 1065 voet. (in margine: hoe is dese sloof tussen de twee hoge landsdouwen geformeerd?) dus daar ik in 1777 aan dese rivier quam is syn bed 3000 voet hoger. dog de rivier legt seer laag tussen het afschiedende vlakke land en daar op als geplante bergen.

hy liep na het w:n:w: en liepen oostelyk so ver ik ik sien kon.

so ver ik op en neder de rivier van daag heb kunnen komen en sien is het so vol van grote Gladde klip platen grove grauwe cos met quarts dat men byna geen water siet, en men overal droogsvoet uitgenomen enige kleine stroomtjes door de rivier schynt te kunnen gaan, probeerde om over te gaan dog wierd door enige sterke smalle stromen verhinderd, die sig over al tussen de banken verdelen, dat dese rivier niet als in donderweertyd of Caapse somer vol word, en meer laag dan vol is. blykt aan de vele willige en soorten mimosa die overal langs en door de rivier heen, uitgenomen een kleine streek in den midden. op banken en soort van Eilandtjes fris op groeien. als sy regt vol is moet hier een grote storting over dese klipplaten syn, dus is dese rivier overal vol klippen, en nu op syn laagst. ging na de middag de rivier op en met vele draaien tot aan het gebergte over, de tussen wyte is 7 a 800 passen. vond vars zeeboekje spoor, en sag een middelslag legoan dog hy was te gaauw. by de oversyde sneed my een stroomtje van twintig pas van het gebergte af, lopende de rivier tot tegen de krantsen aan als hy vol is. Schoot twee fraaje vogels dewelke van de soort vis vangens waren. sag twee groene Parrequiten dog die waren my te gaauw.

Sag een kleine aap van de soort als in het outeniquas land

schoot ik dat hy uit de boom rolde, na in een stroomtje water wat gebaad te hebben keerde met donker na de wagens.

als dese legoan liep sleepte syn straat een hele streep makende agter over de grond.

6th October 1779

6 stil, iets west: [door den dag fris west.] Schoon weer term 60 - 86 - 70

verlieten de rivier en vertrokken het hoge land weer op tot omtrent daar wy het droog riviertje een halve myl van de rivier in onse hier komst gevonden hadden. draayden toen z:o: door een opening in de klipheuveld, en daar na o t n: en reden enigen tyd door tamelyke inegale weg, also men somwylen tot twee myl van de rivier moet syn om het hoge vlakke land te hebben, (dus aan beide oevers) spanden met donker na vier uren rydens uit, sonder water. alles hetselfde terrein en gewas.

koerikei vond een honingnest, dog het sat so diep tussen de klippen dat hy het niet kon uithalen, vond by onse uitspanplaats op de bergen die sware giftboom waarvan de gekneeuusde tak synde vol melk een kleine fontein vergeeft, het was een Euphorbia. sagen vars rinosterspoor. het rinoster vlees was seer lekker om te eten, dog van oude dieren hard, desen waren volwassen Jonge vaarsen seer vet het smaakte veel als rundvlees, egter een wildsmaak, die het na hase vlees deed swemen.

7th October 1779

7 goed weer term: 60 - 80 - 70 westelyk koelte. seer schoon.
arriveerden na o:n:o: en door een draay noordelyk vier en een half uur, het laatste uur weer het selfde afdragende veld aan de rivier, dese plaats hieteden onse bosjemans samoep. kon hier weer byna droogvoets over de klipbanken gaan
n:b: de oversyde der rivier is, so ver ik die rivier ken, syn meeste loop. sag veel oliphants spoor, en enig seekoei en het selfde geboomte dog al tot nog toe weinig en seer slegte bomen, meriterende eer de naam van ruigte als van bomen. so als dese morgen voor uit Cameleopardalis spoor nareed, trapte myn paard in diepe muisegaten, daar dit land van vergeven is, en viel ten ondersten boven, en op my, dog hy schielyk opspringende, had my niets in 't minste beseerd. hiete dese uitspanplaats de gelukkige val. de rivier loopt hier by Samoep n: en z: een half myl. syn drie myl o:n:o: 1/2 n: van onse uitspanplaats, de klipbank. draay daar na heel na het z:o: so als toenema my seide
syn nu nog twe dagreisens van de grote waterval, na syn seggen. hier so weinig wild zynde, sond ik een myner hottentotten mallegaas met een bosjeman om 12 schapen van model te halen, om in cas van nood te gebruiken.
verwonder my over de weinige seekoejen hier, daar er so veel de rivier op zyn.

8th October 1779

den 8 vrydag schoon weer stil egter niet so warm. met den middag westelyk komende er dampen van de zee of west zyde, met den avond. 't sal na gedagt omtrent de Caap regenen. term: 61 - 78 - 64.

verlieten de rivier in den agtermiddag, en reden weder een half uur te rug de hoogte op, daar na door 't oosten n:o: en o:n:o: sware klipsandige weg seer opdragende tussen de hoge klipheuvelds, grauwe cos met veel mica, [alles klipbanken irregulier] veel bosjemans gras in de vlaktens, en struiken; mimosas en [sterk ruikende] giftbomen in de klippen. passeerden een poort afdragende, na dat wy byna op het hoge vlakke veld waren, en het hoge namacqua vlak land ten noorden over de rivier, die als door een afgrond liep, sagen, en spanden om den donker uit. myne honden vongen een aard Jakhals, a genaamt, van de selfde soort so als in 1777 agter de caffers vong. hadden vier en een half uur gereden, dog swaar pad; dus twe myl o:n:o: 1/2 n.

n:b: by de rivier in de laagte vind men klei. de einiquas die by my waren verheugden sig, dat hunne landslieden sig so over my souden verwonderen, vooral versogten sy my myn lange haren by hen los te dragen. waren nu twe mans einiquas, drie wyven van die natie nog een hottentot goede schutter claas barend genaamd en nog vier hottentotten waaronder koerikei, dit met schoemaker was al ons volk, synde de bosjemans met pinar langs de rivier gegaan

hebbende wy hem nu de sesde dag gemist, schoon onse afspraak was den eersten avond by een te komen. peilde van avond de keicaap of grote rivier dus genaamt schoon hy niet loopt als met donder weer, kwam uit het n:t:w: loopt hier in oranges rivier in het n:n:w: van hier, de ka kamma ook droog riviertje, loopt digter by samoep ook aan de regter oever in de rivier, die van de waterval na het o:z:o: begind te draaien. dese uitspan plaats hieten onse einiquas houceib. een half uur verder, o: was water somtyds op een klip, dog had nu niet.

9th October 1779

term 52 - 76 - 60

9 saterdag schoon koel weer Stil Somtyds dan van den enen dan van den anderen kant een lugtje; trokken met vele draayen somtyds z: dan n: en n:o: een quade klippige en sandige weg, tussen 't gebergte door vlaktens en cloven kwamen na vyf uren rydens n:o:t:o: cours. aan een kleine graafwater eiaas genaamt, groeven by een klip, het water was tamelyk goed dog so schaars dat wy de ossen twe aan twe ider uit een kuil wat

lieten drinken, na twee uren rustens, (sag hier enige parrequiten synde seer schuw.) arriveerden na drie uren meer rydens o:n:o: meest vlak al geel droog gras veld, [sonder water] van waar wy aan de overzyde 't vlak o en w uitstreckende lang tafelgebergte van 't hoge namacqua land op twee en een halve myl t:n: sagen spanden uit. om den donker al het selfde terrein. vond enige kleine robyntjes en de quarts wierd ook roodagtig. peilden een graaf water

10th October 1779

10 Sondag 't selfde weer en wind. term 56 - 80 - 62

haries n:n:o een myl.

brete 21 - 45 van 't Zenith

6 - 41 zuider declin:

28 - 26

vertrokken om seven uren en moesten met vele draayen om het gebergte dan z. en z.o: drie en een half uur ryden eer wy aan dit graafwater haries dat goed maar schaars was, ryden. alle dit gebergte het selfde, en de graafwaters syn in reviertjes die niet als met donderweer lopen. vond pinar hier, hadden elkanderen gesogt, sag veel cameel en rhinoster spoor, en gisteren een trop zebras, omtrent 30 kon niet onder schoot komen. sy hadden vier renosters en twee Zeekoeien geschoten en een olifant dood en een swaar gekwetst. aan de andere zyde samoep hadden een bosjemans craal gevonden daar een wyf hem twee Jonge hottentots omtrent 8 Jaar oud gegeven had, een was weder weggelopen, de andere bleef by my, syn naam was cabas of rood. nog vele kokerbomen op de bergen en Euphorbia gift 6 kantig, gerond met twee doorn naast een, van boven tot onder langs ieder naad, ene 12 voet diameter 8 voet hoog. dit veld is veel ruiger als agter sneeuberg, laag geboomte differente soort mimosas; myn hottentots mallegaas arriveerden in den agtermiddag met 12 schapen 2 bokken. at van daag een excellente soup van Jong renoster vlees synde so lekker als kalfsvlees. de sogenaamde haakjesdoorns mimosa syn so vasthoudend en scherp dat men sig, er in zynde, byna niet roeren kan. het rotsig sand is nu en dan met rosse klei vermengt. vond enige spaat. wy hebben gisteren en vandaag sterk moeten werken om de klippen voor de wagen weg te ruimen en door 't gebergte en klippen heen te komen, schoon er overal poortjes en grasvlakten tussen in zyn. en verder van de rivier vlak land, dog om 't water moeten wy de rivierkant houden. een van pinars hottentotten was van een hoornman slang gebeten, en met uitsuigen en het dik van gekerde melk genesen. by de aloecloof. schoten enige soort van namacqua patrysen die in menigte by dit graaf water kwamen drinken gepasseerde nagt koel. een hyaena quam digt by de tent dog na enige reizen huilens, vertrok hy geconvoyeert door myn honden.

11th October 1779

11 maandag 't Selfde weer dog warmer. term 54 - 96 - 70

ging met pinar, drie bosjemans vier van onsen bovenlandse hottentotten en myne twee kleinen koerikei en kabas, n: op na de rivier een en een quartier uur gaans door de haries poort. al afdalende, vond de rivier even het selfde, dog wat minder klippen en geleek hier veel na de maas by namur daar hy digt door het gebergte heen draayt, liep hier o: en w: dog al draayende. en weinig geboomte en vogels, sagen vars rhinoster en olifants spoor en een groote leeuwespoor vars dog geen dier dieren, sagen twee hippopotamussen in de rivier die beide hun leven lieten. bleven na hun boven komen wagten, dat met de eerste meer dan drie uren na de dood duurde; seer verschillende somtyds, mogelyk door de groot of kleinheid, vet of magerheid. langs dese rivier was op

vele plaatsen soute uitslag en model had by camaggas goed sout by een kuil langs de rivier geraapt. schoon het water nooyt hier brak word. sag de bosjemans over de rivier swemmen, dat sy doen met een dood stuk willigenhout tussen de benen en van de ene klip na de andere, pinar deed sulks ook, en de bosjemans met syn geweer en kruid. bleef aan dese syde, myne brete nemen, also de honden gisteren tegen de astrolabium gelopen hadden, vond egter de observatie goed, observeerde de barometer, kreeg 28 duim 3 tienden dus 1060 voet boven de zee 't selfde als by de klipbank, ook 't selfde weer, dit toond dat de rivier hier weinig val heeft, en men met de barometer op geen 2 of 300 voet accuraat meten kan. het vlakke hoge gebergte legt een half myl aan de over zyde, egter ook schurfde klippige onegale bergen aan weersyden Schynbaar door instorting geformeert. en lager als het hoge land.

keerde in den agtermiddag na de wagen terug; was seer verwondert over de kleine kabas die maar drie voet en 4 duim hoog is, (koerikei is vier voet hoog.) hy droeg de kopere maatstok van de barometer, en was altoos digt by my als een hond, schoon ik seer hard marcheerde en het seer warm was, hy was seer attent op alles, en deed alles om in myne gunst te komen. het sand by de rivier was so warm dat de voeten door de solen branden, kwam seer dorstig by ons graafwater

12th October 1779

12 schoon weer westelyke wind, term: 60 - 76 - 55.

vond desen morgen in de brosse cosplaten, kleine robyntjes, egter niet groot of helder, en meest, so brose de rode stukken, dat sy [veel] in seer klein gruis veranderden. vertrokken met den middag oostelyk aan, alles opdragend vlak veld 't selfde terrein, hou nog 't hoge tafelbergige namaqua land, twe en een halve myl op de regterhand, de rivier loopt langs 't selve, meest oost. sagen met den agtermiddag, eerst een daarna twe maalen twe rhinosters, synde koeien, met hun halfwassen kalf, dus 5 in het geheel; maakten Jagt op deselve en kwetsten een dog kregen niets. kan ons getal niet regt bepalen also wy dagelyks meer bosjemans by ons krygen die van onse Jagt leven en seer gediensig zyn.

(in margine: n:b: na ses uren rydens)

omtrent sons ondergang sag ik, dog ver en met myn sak telescoop, het eerste cameeleopard: hy kwam na ons toe in syn Coers na de rivier somtyds stond hy stil en beweegde syn hals, op de ene dan op de andere syde als de mast van een schip dat op zee voor top en takel overhaald. een myner hottentotten had hem al gesien en hem bekruijpende kwetste hem ligt, dog hy liep heen

pinar kwam Juist van agter twee rinosters te Jagen, in dat pad vervolgde het dier en myne honden agter hetselve insettende hoorde ik 't geblaf der honden en twe schoten. schoon de schemering al gevordert was, liep ik hebbende myne paarden agtergelaten, op het geblaf aan, en kwam met gansch donker en op 't sein schieten en vuurmaken by pinar een uur van de wagen, en vond dit schone en sonderlinge dier een der fraayste dat de natuur formeerd, dood. kon my niet genoeg versadigen hem te besien, met brandhouten voorgeligt zynde. de kleine kabas en koerikei waren my door heg en struik zynde 't vol doornbossen, nagelopen en by gebleven, schoon de hottentotten seiden dat 't dangereus was in den donker om de rhinosters, die hier veel zyn. liet twe hottentotten de wagen hier brengen, die middernagt kwam, verwonderende sig myne bovenlandsche hottentotten om 't meest over dit dier. de wind met den avond fors z:delyk en koud, so dat warm gelopen en dun gekleed veel koude leed tot de wagen kwam. hadden geen water als in myn watervat.

13th October 1779

13 wind nog fors dog z:o: schoon weer. term 55 - 80 - 65

was den ganschen dag besig met meten en examineren van dit schone dier. Jammer was het, dat ik het vel ommogelyk mede kon nemen. dog sal 't met de beenderen proberem, uit alles dat hoor blykt my dat 15 a 16 voet de hoogte deser dieren is, men exagereerd gemeenlyk na enkele individus detaillie der dieren in de natuurlyke historie maat van een volwassen Cameleopardalis bul.

in hottentots Namacquas taal Neib meervoud Neina. in het Briquas of Moetsjoan toeka (n:b: het kost hem moeiten om te gaan leggen en ook om op te staan hy legt op twederley manier. als een beest met de poten onder het lyf; dog meest gansch vlak op sy met uitgestrekte poten en hals. als hij gaat leggen gaat syn lyf eerst agter over, en sakt agter neer en dan weer voor neer. sij sijn seer nieuwsgierig en iets gewaar wordende koomen sij alle te saamen op een hoop, somtyds 14 of 15 in een trop.)

hoogte van voren, het dier regt over rynlands voeten - duimen - lynne
einde staande, van de top des kops tot
de grond. 15 2 0

van de tip der muil langs hals en rug
tot 't begin der staart, volgens de
ronte 13 0 6

lengte der kop tot agter twe knoppen 2 4 4
der staart met 't haar 4 3 0
tot daar 't haar begint 2 2 6

hoogte van de grond tot op de schoft,
regte lyn 9 11 0

volgens de ronte 10 4 0

hoogte van de borst boven aan daar de
hals begint tot de grond. 7 5 8

van agteren tot op 't kruis
regte lyn. 8 2 0

volgens de ronte 8 8 8

de ribben saten by de borst bij den hals 4 duim van een en liepen spits onder by een
agter aan 't lyf waren sy seer rond en twe voet in den midden van een de wilden seggen
dat de Cameleopardalis klimt somtyds als een bok met syn voorste poten tegne de
Cameeldoornboom [mimosa] om te hoger de takken te kunnen bereiken, en staat dan
op syn agterste poten, en vringt somtyds de takken met syn hals na beneden terwyl hy
de bladen met syn muil vat.

omtrek agter de voorpoten met de schoft 10 6 0

voor de agter poten 8 4 6

omtrek van de kop agter de ogen, voor de
horen 3 7 4

agter de ornisiven 1 8 0

van den hals by de oren. 2 6 6

om het midden 3 0 0

by de schoft 5 3 0

lengte der horens 0 7 0

omtrek by de basis 0 11 6

in den midden 0 9 0

boven om 0 7 6

distantie tussen de horens 0 4 0

by de basis 0 2 0

boven aan 0 4 6

lengte der oren 0 9 0

omtrek by de basis 0 11 0
gehele opening der gesloten muil 0 10 6
de boven muil twe en een quart duim over
de onderste.

opening lange diameter van t oog 0 2 4

in margine: n:b: de vrouw van eene Gideon Visage was eens te paard. digt by een trop
gejaagt en bij twe gekomen synde waaren sy niet schuw of boosaardig, maar keken met
grote nieuwsgierigheid na haar hebbende de vrouw gestreepte kleren aan. dese dieren
draayden selfs haare hoofden boven het hoofd van de vrouw die te paard sat,
bewegende de lippen, sonder haar enig kwaad te doen. waarna sij heenen reed.

distantie van 't midden des oogs tot

voor aan de muil. 1 6 6

tot 't midden des oors 0 8 6

van 't midden der horens tot aan de

muil. volgens de ronte 2 4 0

lengte voren van de voorklaauw tot de

knie 3 2 3

van de knie tot de elleboog 2 7 3

van de klaauw tot 't eerste gewrigt. 0 9 0

agter van 't eerste gewrigt 0 9 0

in 't geheel van de klaauw tot hiel 3 3 9

de Cameeleopard sou in 3 a vier Jaar syn wasdom hebben volgens seggen der wilden.

van de hiel tot de heeup. of liever

by de gevrigt by de buik. 2 8 3

hoogte van de 't lyf tot de grond

tussen de voorbenen 5 7 6

in den midden 5 7 6

tussen de agter benen 5 7 6

lengte van 't lyf in de horisontale lyn

van 't begin der borst tot de billen voet duim lynen

regte lyn 5 7 7

volgens de ronte. tot midden voor de borst. 7 10 0

lengte van de voorklaauw of 't spoor 0 9 0

brete breetste voorst 0 6 6

der agter klaauw 0 8 0

brete. breetst 0 5 6

omtrek onder om 't voorbeen 1 2 0

in den midden boven de knie 1 10 0

tegen 't lyf 3 6 3

onder om 't agterbeen 1 1 6

in den midden boven de knie 2 0 0

aan 't lyf 5 0 0

Syne ribben saten meest twe duim van een als een koeibeest, iteki sei my dat een buffel
se aan een en over een had. 't voorste been der ruggestreg of der kam die de hoge
schoft maakt was 9 duim en twe duim van de anderen die maar een duim van een sat
en lang de tweede een voet waarna sy als een [saalrug] af nemen. vond dat de
Cameeleopardalis niet volmaakt aan weersyden gevlaakt is. schynbare perpendiculaire
Vlakke

brete der borst 1 7 0

brete van agteren by de billen 2 2 3
grote der ballen langste diameter. 0 6 0
seer grote ballen
punt der penis die veel als een eland is
tot de ballen 1 2 0
brete der muil boven op de lippen 0 7 0
onder de kakebenen, seer smal vier en een
half duim van de onderlip 0 2 0
langte des hals 5 11 6
vlakke brete van lyf by de schoft 4 0 0
om de midden 2 11 0
van 't kruis tot lies 2 7 0
hy heeft vier spenen als een eland.
horizontale schynbare brete des hals by de 2 7 0
schoft op 't breedst. 1 2 6
't midden 1 2 6
boven by de kop 0 10 0
Schynbare brete der kop van de knop tot kaak: 1 1 9
by de neusgaten 0 6 6
op syn smalst 0 6 0
by de knoppen agter de oren. 1 0 6
de kop op syn breedst boven by de ogen 0 11 6
brete der manen in den midden 0 4 6
boven aan 0 2 6
op de schoft daar sy ophouden 0 2 6
hoogte der hoof voor aan 0 4 6
agter 0 1 0
omtrek der staart boven aan 0 10 6
onder 0 3 0

hy heeft ses onder en ses boven kieser byna als een eland dus 24 en 8 incisiven. de onderste agterste een aan ieder syde was drie wortelig. de tong was smal en als een eland en ook voor en agter aan wat ruig)
hy had een knoestige ramskop. de bult op de neus boven de ogen was drie duim boven de oog knop verheven dus van 't midden des oogs seven duim van daar tot onder by de kaak seven en een half, de voor hoek des oogs iets hoger als de agterste, de boven lip plat en twee duim over de onderste. de neusgaten drie duim lange diameter een half duim opening twee duim onder en drie duim boven der kop, van een. de bovenbult was vier duim lang drie breed in den midden, geen haar. eeltig en kalkhoudent, drie en een half duim lager na de neus is nog een andere verhevendheid hier op ook een kale ronde eelte witplek een duim diameter de horens hadden enige kleine bulten niet regulier, omtrent de midden, als uitgroeisels, in een sekere gelykenis, als van de herten in europa dog sy verwisselen deselven niet dus niet rond maar iets kantig het bovenste der horens was rond en kaal boven op komende de swarte rand haren een duim lang maar tot op een duim na het bovenste deel.

[het vel op de neus, sit so vast gegroeit dat met het cartilieuze er mede afsneid.] het gearkeerde op de kop maakt het hem daar smal. agter de horens tussen de oren heeft hy twee [ronde] knoppen twee duim hoog en ook diameter, een duim van een. [waar op ook swart grys en iets langer als t andere haar] heeft ook die langwerpige drie ribben in de oren waaraan haar als andere gasellen, rosse manen omtrent over 't geheel vier duim lang de punten swart. 8 incisiven en als een eland ook los. Syn knoppen of horens staan niet regt op maar maken een angel na agteren byna als een eland. de kaken na

agteren op syn breedst agt duim. had een schoon levendig oog als een eland een en een quart duim langste en een duim kleinste diameter.

de muil seer plat breed en rond. heeft geen larmiers boven het oog waarom de leden swarte borstelige hairen een half duim lang boven leden meer als onder gefourneerd. is een verheven knop een duim verheven, rond diameter een duim twe duim van 't ooglid tussen oog en horen.

de oren waren van buiten heel wit vaal en kort haar uitgenomen de boven binnen rand daar aan tot omtrent drie duim van de punt wit sagt hair een duim lang. swarte ijle borstel hairen met rossen en witten vermengt om boven en onderlip. die het meeste en een duim langte tot drie duim na agter daar de smalte begint die glad so als de rest is de hairen om de horens syn hard en een half duim lang en boven aan de rand swart hair de kop is meest ros en by de neusgaten die boven op de platte muil leggen iets swart en wit als bontagtig

voor de neusgaten ros, onder de kin wit agtiger ook tot by de ogen dog geappeld ligt ros tussen oog en oor na onder, drie langwerpige donkere geappellede vlakken. de witte strepen die dan beginnen langs de nek en dan die grote irreguliere drie vier vyfhoekige swart rosse vlakken maken, syn wel twe en drie duim breed en lopen als straten in een plan van een irregulier geboude stadt. de vlakken worden groter en donker, na de zyden en borst hy had twe ovale swartagtigen op de syde iets meer na de buik. een voet lange diameter, de poten syn tot de knien en hielen witvaal even hier en daar vuil ros gespekt. de agter en voorbouten hebben ligter en kleider vlakken ook binnens beens. dus meer witagtig als de rest van 't lyf. die ligte kleine vlakken gaan tot onder de buik en borst by een, dog penis en balsak vuil wit. hy heeft geen kleine hoefjes maar syn grote hoef steekt agter twe duim uit, de hoef gespleten en meest als een eland. aan de hielen en ellebogen heeft hy kleine eeltige plekken als van 't leggen ook onder 't lyf agter de voorbenen, legt egter ook op syde. 't hair van de staart is swart en enige witten, half so dik als van een olifant is van de lengte der staart, en begint aan een ronde knop die op 't einde der staart is. boven op de naad der staart schieten enege anderhalf duim lange rosse hairen als een naad tot op 't kruis. daar na begint boven op 't midden van 't lyf tussen de twe benen. een plaats als een star of draaj in 't korte gladde haar Lopende daar met de punten na voren tot in de maan die boven tot agter de voorpoten als t dier staat smal eindigt en niet so ver op de rug als in allamans tekening. voor de rest is 't hele vel glad en korthairig. de schoft (van dit dier sit als op de borst maakt een gedeelte des hals. die hy heen en weer in 't lopen, als een struisvogel en langzaam beweegt, om als 't ware om de balans te houden,) en is oorsaakt dat hy so laag agter schynt anders is borst en kruis egaal, het kruis maakt een tamelyke smalle spitse verheventheid op de rug. en de twe borsten komen ook rondagtig voor uit. de korte van 't lighaam en de hals die met de schoft regt om hoog staat als t dier staat doet hem veel als een struisvogel lykenen. ook hieten enige bosjemans hem de vierbenige struis. dit dier had een kleine galblaas, dan syn ingewand meest als een eland en geen vyfde sak om water te laden als de cameel heeft 14 grote ribben en vier kleinen, [of liever de vier aan ieder syde platte beenen tussen de ribben en bekken.] aan ieder syde die byna op de helft des lighaams beginnen de hoge kam maakt de schoft een die grote disproportie tussen voor en agterlyf, de ribben anders met het agterste deel egaal. syn vel meest een half duim en een lyn dik hy was vol bosluisen. syn vlees smaakt veel als elandsvlees en is lekker. en bul en koei hebben horens, en verschillen weinig in gedaante na 't seggen. de wervelbenen der nek syn singulier. synde seven ieder door een, [omtrent elf duimen lang] sond de ossen na de rivier om te drinken dit ver synde, syn nog niet geretourneerd. de bosjemans syn meest met pinar na de rivier gegaan.

coers tot hier o:t:z: 2 en 1/2 myl. een rinoster heeft desen morgen de meiden die megaan seer wild gemaakt, dog op een schoot van een myner hottentotten weggelopen.

enige deser bosjemans droegen een groot deel riemtjes als een groot nest om de hand; dit was een Jagers eerteken.

27th October 1779

27 schoon weer, oostelyke windtje dat al vroeg koel, woeiy. [gepasseerde nagt iets gedauwt, dog dit is hier raar.]

Vertrokken omtrent middag, hebbende de draagossen welkers poten te stuk begonden te gaan voor uit gestuurt, na een en een half uur sterk marcherens arriveerden wy, aan de verlaten kraal der geissiqua, coers n:o:telyk al langs de rivier. dese craal is hoger op getrokken levende in vyandschap met de ogoqua. de rivier blyft al eender met spruiten en bossen, ook het selve terrein, dog sagen geen cameelspoor; vonden vele buffelskoppen op de oude werf der geissiqua, en vyf van hun, die van hunne craal gekomen waren

hebbende ons gisteren horen schieten; sy hadden al kwasjes aan hun kop als de Caffers, ook hun air, en twe hunner schenen, basters te zyn, hun vader ei heep, een kauwaup was egter een hottentot so dat hun moeder mogelyk een briqua is. Sy waren vriendelyk en gingen met ons mede. vertrokken na een half uur rustens deselve coers en gingen na

na wy een uur gegaan waren van de oude geissiqua werf sag ik twe bosjemans, so mager als geraamten, sy staken het gras in den brand; om een trop Jonge springhanen die hier over de weg liepen te verbranden, en dus half gebraden op te eten, onse geissiqua aten er ook van, agter een bosje sat nog ene, die ook mager en de benen vol sweren had, de kraal lag aan de rivier in de bomen sy hieten sig riviervolk, en waren weinig.

de bosjemans over de rivier hieten sy kouw ei na.

na nog twe en een half uur, legerden wy ons digt op de oever van de rivier die hier, breed was, en vol zeekoeien die het begin der nagt en met sons opgaan braaf snorkten, zynde hun gemeen geluid vyf a ses korte snorken als een varken, hol helder en de laatste langer iets als een koei. schoot een fraaje visservogel, de rivier maakte hier weer een klein eiland komen uit die twe spruiten in dit zeekoei gat.

28th October 1779

28 donderdag [schoon, weer oostelyke koelte, fris dog niet kouer geweest van nagt.] vertrokken deselfde coers en arriveerden na twe en een half uur fris marcherens al langs de rivier by de geissiqua, leggende eene kraal van 25 hutten aan een spruit van de rivier en de andere kraal meer voor uit, over de rivier half so sterk. het wassende water der rivier kwam ons hier tegen, so dat wy tot over de knien door 't water moesten gaan om by de kraal te komen, daar 't s'morgens nog droog was. enigen van gisteren kwamen ons melk brengen.

nam brete kreeg 15 gr. - 15 m: van 't zenith.

13 - 11 zuider declina:

dus 28 - 26

het water stond op den middag, en viel langsam.

dese kraal was voor het wassende water gevlugt en ik vond hun hunne hutten opslaan. dat sy in weinige uren gedaan hadden, in den agtermiddag ging weer by hun ook s'avonds, toen de beesten in de craal waaren, s'middags melken sy als de namacquas en ook s'avonds dog selden s'morgens. op den dag, was ieder aan syn eigen werk voor syn hut die byna op een cirkel in de ronte stonden, hebbende in den midden drie grote levende doorn bomen. sy maakten visfuiken, melkbakken dien sy met een krom krabyser uitholden, en bereiden vellen met het vryven van klippen en vele wyven saten

rode boegoe van cameeldoorn bast te kloppen. sag verscheide Caffers gesigten onder hen, synde ook van de bitsiana of briquas. en een seer oud man. ik vroeg hun na 't tellen en vele woorden die perfect Caffers waren dog anderen verschilden. sy waren seer verwondert over my, vooral myn lang haar, brandglas brete nemer, en briquas spreken, daar sy seiden dat ik mede klaar soude raken. Sy verhaalden my dat de briquas tot hier toe ge woond hadden, n:b: de beschryving hunner hutten is even als de caffers, ook alles. dog sy bereiden vele vellen van hartebeesten even als wy al het haar er af dog de staart laten sy er aan die sy in nek laten afhangen, dit is veel hunne kleding, sy hebben te voren nooyt pyl en boog gevoert, maar de assagaay dog dit geweer niet tegen de pijl en boog kunnende hebben sy binnen enigen tyd ook gift pyl en boog gebruikt. hunne naam is bitjoana en niet birina of briqua als by de hottentotten, de coraqua en einiqua hebben hun van hier verdreven, dog enigen hunner sy nu nog onder de bitjoana

sy leggen aan de rivier de koeroemana, die sy seggen uit de gharie te komen, [en agter langs de nabobequa namacquas heen] dog dit is dat, sy by gharie oorsprong digt ontspringt, synde het ommogelyk dat ene kleine rivier als dese dus lopen kan. die koeroemana is half so groot als de gharie, en houdt altydt water, sonder zeekoeien, en met enige doornbomen en veel riet, over de selve wonen de caffers dien sy Cabeticoe noemen, dog door hun selven corroeniana of morroena agter hun, is een grote rivier groter als de gharie, syn naam is koeang. vol zeekoeien, die west agter het namacqua land loopt tot en over koeroenana de rivier syn bosjemans tussen de namacquas en briquas tot hoe verre weten sy niet, dit is vlak land slegt van water, dog het briqua land leggende ten noorden wilhelmina rivier heeft bergen en veel fonteinen, dit binnenland heeft cameelpaarden noes hartebeesten zebras, kwaggas olifanten rhinosters buffels elanden etc en het wild ons bekend, de aueroks van brink is de noe dien sy ghauwp of de baas noemen, en het witte paard een vaale kwagga.

de geissiquas, syn omtrent de twe hondert sterk en waren heel vriendelyk brengende ons overvloedig melk sy waren kwade vrienden met hunne burens, als na gewoonten, Kamma gamma toeroebeepe was een oud man en vond dat eiheep meer influentie had. ging s'avonds in hun kraal daar sy omtrent 200 beesten en schapen en bokken hadden. sy maakten dansen even als de andere hottentotten. sy waren seer verwondert over myn witheid toen in de rivier ging baden. staande velen door de bomen te kyken.

29th October 1779

29 oostelyke wind goed weer dog warm de wind liep door het noorden fris, met de son, en stil met den avond, verloren Schoenmaker, die vooruit ons voorby gelopen was, daar wy seer om sogten en verlegen waren. hy kwam eerst ten twe uren den 30 by ons. leenden twe draagossen van de geissiqua en drie hunner gingen met ons mede wy lieten onse draag ossen paarden en een van ons volk om die optepassen by dese craal, nemende niets mede als onse Jassen tabak en kralen, wy marcheerden, oostelyk een klippig pad langs de rivier, en arriveerden na vyf en een half uur fris marcherens aan de tweede deel der geissiqua die over de rivier lagen die hier in eene fraaye stroom door hoge klipruggen liep sy was als de maas by maastrigt aan de brug breed. het craals volk, op het roepen van eiheep schreeuwde tabee, aan de oversyde dog wilden op het schreeuwen van hunne landsluiden niet over komen, twe van die namen ieder een willige droge stomp tussen de benen en swommen dus met hunne assagaayen over. in tien minuten waren sy over. schoon er een zeekoei lag te blasen. dit toond dat die dieren in het generaal geen menschen in het water zoeken, dog wel als sy gejaagt worden. sagen buffelspoor en coedoes, en geen olifanten of cameelpaardenspoor. een onser geissiqua schoot een vis met syn assagaay die by het gras springhanen vong. sagen veel eendvogels schoten er enigen sy waren tranig.

30th October 1779

30 't selfde weer, onse hottentotten vonden 28 verbroeide struis eieren, dat hun wel te pas kwam, zynde de jagt so slegt. sy aten de gom der doornbomen had van die vis gebraden gegeten, half raauw, so dat in den nagt vomeerden.

die vis was goed en lekker, had een platte brede kop en het lyf byna als een klipvis, geen schubben een lange continuatie der rugvin tot de staart en half so lang tot onder den buik. twee borstvinnen en twee buikvinnen. hy was anderhalve voet lang en is somtyds vier en vyf voeten, bruinagtig van Couleur en heeft vier lellen onder de kin twee langen aan ieder syde der bek en twee boven op de muil, de boeren noemen hem bagger, de hottentotten de swarte vis. dese hottentotten maakten, de weg na de bitjoana verste craal van Capt. matjaroe twintig dagreisens, en draayden in hunne woorden, seggende dat de coraquas aan de over Syde der rivier, na de caapse zyde lagen, dog toen sy sagen dat ik order gaf ons agtergelaten goed hier te brengen en de rivier te passeren om by de Coraquas te komen, seiden sij dat wij hen niet regt verstaan hadden en dat de coraquas en ook de briquas daar ik na toe wilde aan dese syde was en na dit gedraay ons wat opgehouden had, vertrokken wy toen het al warm was. de rivier langs, die hier door een klip heuvel poort z:o: aan loopt, na een half myl waren wy er door, en zagen de grote grasvlakte na de moetjoana aan onse linkerhand ten noorden, en wat klipheuvels aan de zuidoever der rivier die hier seer fraay ene stroom uitmaakt, met veel minder bomen aan de syden, vol zeekoeien, vond leiklippen en enigen als blaauw allabast met witte airen, seer hard, ook veel rode steenbanken, waar in vele kleine keien ook groten van veelerley couleur in, als een pap hardgeworden waren en een lighaam uitmaakten, langs de oevers die hier niet steil zyn is het stofferige klei met rots sand vermengt. waar het in het land, klip keiig is, is het ook veel klei dog met rosse grond gemengt, dog daar het gras groeit is het een rosse of liever rode, losse aarde als sand.

remarqueer in het generaal dat de klippen veel de kouleur van de grond volgen. de raffen lopen meest z:o: en n:w: en vinde dat de raffen in de vlaktens meest de strekking der bergen volgen, uit en inspringende hoeken, daar men se van naby sien kan, corresponderen. na vyf uren frisse marsch, gingen wy langs de rivier slapen hebbende te vergeefs na twee zeekoeien die even voor sons ondergang geschoten hadden, uit gekeken. dit was een grote smert voor ons volk [hieten dese plaats hongerland.] doordien sy in twee dagen niets gegeten hadden, de stroom was hier so sterk dat sy in den nagt weg dryven zullen. sagen in den agtermiddag een trop nawkeis bosjemans die de loop namen, en enige vuren, tot tekens of springhaan vangst, die dieren komen nu en dan met grote troppen uit den oosten. het scheen dat oliphanten en Cameleopard: niet verder gaan, egter syn er in het briqua land.

alle dese volkeren maken vuur door hout stokjes in een te draajen als voorheen by de viseters sag.

[gepasseerde nagt myn honden sterk geblaft dog niets vernomen.]

31st October 1779

31 oct 't selfde weer. de dagwind kwam met drie uren son hoogte fris op en was dan noord dan n:w: tot sy westelyker in den avond als altyd met de son gong leggen, sonder dese dagwinden die veelyd hier met de son omlopen, en ook somtyds oostelyk blyven, sou men in dese hete streken door klippen en droogte en sand het niet kunnen houden. dog regulier begind er koelte omtrent negen uur die omtrent sonsondergang stil word zynde het dan somwylen seer warm. S'nagts is het meest dood stil en aangenaam en in hoger land tegen den morgen kout. gepasseerde nagt seer aangenaam. vertrokken met den dag na vergeefs na de zeekoeien gesogt te hebben, al langs de rivier z:o: op, na een uur marsch sagen wy twee troppen zeekoeien op het water, seker meer dan sestien,

er wierden met vier schoten drie gedoodt, en ene op een ondiepe plaats zynde, haalden wy hem er terstont uit terwyl ons volk van vreugde dansten, so op staande voet afgeslagt en gebraden. smakende seer goed sonder sout of brood. [hiete dese plaats zeekoeidood] terwyl de andere zeekoeien digt by ons bleven swemmen blasen en snorken, Wy namen na twe en een half uur hier mede vertoeft te hebben, vlees mede en vervolgden onse coers leggende ons om de hette drie en een half uur fris marcherens langs de rivier neer. sy stroomt hier zuidwaards op makende weer een lang eilandtje. dat pinars eiland noemde. sagen nog vele zeekoeien en enig springbok buffel en coagga spoor by de rivier. om vyf uur in den agtermiddag marcheerden wy eerst z:o: een uur over een kliprug, daar hier de rivier zuidwaards doordraayt, en daar na, gingen wy zuid aan na de rivier toe dien wy op een half uur om de klippige weg verlaten hadden. na twe en een half uur sterk marcherens van de rustplaats z:o: t z arriveerden wij met schemering daar wy ons op een sandplaat neer leiden hoorden nog veel zeekoeien. 't selfde en heuvelagtige terrein.

1st October 1779

1 sten november. maandag. noemden dese plaats de windhoek. na dat de wind met de son was gaan leggen begon het uit een hesige noorden kim droog en violent te waayen, dat den ganschen nagt duurde sonder wolken, en ons vol sand waayde de honden hebben weer sterk geblaft, dog niets vernomen, denke dat een trop bosjemans ons van verre volgt, om op onse overschietende zeekoeien te aasen. met son ging de wind leggen dog twe uur na sons opgang woey hy weer fris op dat ons seer help.

goed weer gisse tussen 80 en 90 graden hette.

vertrokken met dag de rivier langs, even bewesten het zuiden en zuid een myl, lopende de rivier hier nog door hoge klippige ruggens als een poort. daar na een myl z:o: buiten de selve, het land aan de linker oever hoog ruggig en klippig, en lager aan de noordsyde. hebbende dus vier uren in het geheel fris gemarcheert, quamen wy aan een oude verlatene kraal der Coraquas, welke hoger opgetrokken syn. sy hieten sig coering eis. hier hieuwen wy middag rust, stelde het brete nemen om de wind uit, de rivier die tot gisteren bleef vallen was weer aan het groeien. seker van een donderweer boven gevallen.

de buffels komen s'nagts aan de rivier en lopen des daags ver in de vlakte, om dat dese einiquas en coraquas, (die sig egter dus onderscheiden, schoon sy eenderly volk syn,) grote en stoute Jagers zyn, gooyende buffels rhinosters zeekoeien etc. met hun assagayen doodt. vervolgden in den agtermiddag onse z:o: coers en leyden ons na drie uren march aan de rivier, die hier sterke stroom had schoon diep, aan de overzyde stond schoon groen riet, en heb nooyt so veel zeekoeien te samen gesien sommigen gingen weiden heel en half uit het water, sommigen vogten of speelden de muil wyd open en tegen een opstaande eene geeuwde en hy sparde syn muil, so wyd als een slang.

ceteris paribus.

het terrein begind veel na plettenbergs rivier te lyken sagen ook vyf rhebokken de eersten in dese streken, so dat onse grote rivier bosjemans die niet kenden, het terrein wierd heuvelagtig en kleig ook eenige mierehopen en veel klippen. een streek lage bergen legt hier langs de over zyde een half myl van de rivier onse syde word heuvelagtig dan meer dan minder, sagen niet meer nog kokerbomen oliphanten rinoster nog cameelspoor. de rivier ook minder geboomte, de rivier groeide vandaag niet meer in den agtemiddag donderlugt na 't zuiden, en warm. hiete dese slaapplaats zeekoelust. zyn vandaag een half uur van de rivier af gedraayd.

[koel weer betrokken regenlugt tot voormiddag, dan oost: dan n w windje helder en warm agtermiddag.]

2nd November 1779

2 gepasseerde nagt weinig geslapen, hebbende de honden sterk geblafft. dog hebben niets vernomen; vertrokken so dra den dag aanbrak en arriveerden na vier uren sterke marsch z:o:, weer wat van de rivier, om een draayshalven. passeerden een klein bosjemans craaltje hier digt by. toen besig was brete te nemen, kwam een hunner met een hand vol gift pylen dog sonder boog by ons, en wat bevende met onse bosjemans gepraat te hebben, kunnende ik niet van myn werk, liep hy als een haas weg. kreeg de brete van 28 gr en 45 m: lopende de rivier nog al met draayen z:o: op. hier een half uur hoger op draayt hy heel zuidwaards door een tamelyk hoog, irregulier gebergte alwaar de Coraquas langs de rivier leggen. op de hoek der draay, waren twe a drie eilandtjes, die de draay eilandjes hieten; hoorde dat de bosjeman weggelopen was toen myn kleine jonge cabas hem by de hand genomen had, en met hem na myn had willen gaan om my tabee [groet] te seggen, so als hem onse bosjemans ook seiden. vertrokken in den agtermiddag, horende enige zeekoeien bulken als stieren so dat wy het voor een coraqua veekraal namen, dit hoorden wy dus voor de eerste reis, (men segt als sij togtig zyn) anders is hun geluid een gesnork. na een uur marsch sagen wy een trop bosjemans met pyl en boog en assagayen wy sond een bosjeman sonder geweer er na toe, vier kwamen met de pyl op de boog, de heuvel, op sy van ons af. en de boog in de hand vol pylen, dreigende te schieten, pinar en ik hielden onse coers schuins na hen toe, hebbende ik myn twelopig geweer gereed. so als wy op een dertig treden dus by een kwamen, haalden sy hunne bogen pylen al schuddende met hun lyf aan, en wagte ik na de eerste shoot, (koerikei die agter my liep was dood bang, roepende myn heer o sy schieten sy schieten, dog onse bosjemans gedurig roepende schiet niet, kwamen wy dus by de twe voorsten, die de lelikste schepsels waren dien ik ooyt gesien heb de andere twe wilden niet komen, wy gaven hen wat tabak en sy stopten in hunne klippypen, dog 't was een hele wyl eer sy hunne pyl en boog uit de hand leiden. sy spraken het namacqua dialect seiden dat sy goede vrienden der coraquas waren, en dat hunne eis of horde, mon coboo hiete enige over en enigen aan de onse syde der rivier lagen, een der Jokkos van buffon de gibbon so my voorstaat heeft perfect so een fisionomy als dese twe, en byna geen neus, sy waren omtrent de vyf voet hoog, hunne buikvel had langwerpige rimpels, sy scheen veertig jaar oud te zyn dat wy supposeerden te komen van honger lyden, (wanneer sy er een riem ombinden) en te veel te eten als sy wat schieten, en de twe anderen seiden sy, wilden niet komen omdat sy agter steenbokke spoor waren, dese dieren schoon nog so snel, lopen voor de eerste ruk ver, daar na gaan sy op 't spoor, en jagen hem de tweede reis, en dus verder in warm weer vangen sy hem gemeenlyk de derde reis, lopende dit dier syn poten ook door. na wy hun verlaten hadden, sagen wy een grote trop wel 60, elanden, meest koejen en kalvers, maakten er Jagt op en schoten een vaars, wenkten vier andere bosjemans dien wy sagen om vlees te halen, dog sy wilden niet komen, met dit slagten versuimt hebbende konden wy niet, so als de twe wilden ons gesegt hadden, by de eerste coraqua kraal komen leiden ons dus, donker synde, na drie uren marcherens meest zuid, aan de oever neer. synde hier een grote grasvlakte. dog al het gras tot hier toe gesien, behalven op de eilanden onder de bomen is als hooy door het dorre land.

3rd November 1779

den 3 gepasseerde nagt schoon weer westelyk koeltje en koel geweest dese morgen schoon helder weer niet so warm. [s'morgens even oost, wat wolkig door den dag en west] vertrokken met den dag zuidwaards langs de rivier, hier was weer een fraay eilandtje, en na een uur gaans kwamen wy by de eerste kraal der coraquas, leggende aan onse syde van de bomen, sy en wy riepen tabee, synde reeds van onse komst door

de bosjemans en enigen hunne die by de tweede geissiqua waren, verwittigt, er waren 22 hutten. alles het selfde. Sag ook enige weinige Caffers phisionomien onder hen, en verscheiden perfect als Joden, egter geen hoge neus, hiete twe van hen moyses en aron daar sy wel, mede in hun schik waren. sy smeren sig met roode verf met vet waar in zy blinkende stuk gestotene klippen doen als mica. dit krygen sy van de brinas of caffers. de rivier agter koeroemena, hiet nouw karena, is niet wel so groot als garies, en agter deselve weer een groter [so groot als garie] die ook in de west zee loopt, de briquas komen maar door het geissiqua pad, en de rivier af, het andere is bosjeman land. vertrokken na de middag zuid op de poort in tussen het voorn: gebergte, daar de rivier met een zuidwest draay, doorloopt. hiete dese plaats de coraqua poort. in den ingang 600 treden breed, moesten dicht langs het water en schuins langs vele grote ronde klippen gaan leggende er een klein klippig eilandtje met enige doornbomen in de poort. eer wy er ingingen kwam ons een gedeelte der tweede verdeling deser coringeis kraal tegen, met een middeljarig man, middelmatig van postuur, tatabe caboe genaamt hunne kaw waup of kaw kauwp. na de tabe gaf hem een pyp tabak, en sy keerden met ons te rug, een uur van de eerste verdeling deser coringas was de poort en na een quartier er in quamen wy in een opene plaats, daar de craal aan het trekken was, sullen morgen de rivier [wat] af treken. dus waren hunne hutten niet heel opgeslagen, sy waren ook 20 hutten hadden tamelyk schapen rundvee en bokken. dog de eerste hadden veel vee verstoken, so als onse hottentotten seiden Wy ruilden voor tabac, melk, dog sy wilden ons geen schaaap of bok geven. dog bragten een slagtkoe, die wy niet namen. terwyl ik by de eersten was, kregen er twe twist, en na hunne kirries, namen sy pyl en boog, dog ik liet hun seggen dat ik niet hebben wilde dat sy vogten, toen lieten sy het staan. ik ruilde hier voor wat kralen een briquas bereid hartebeest vel, [caros] wordende met verrotte schape en beeste hersenen bereid. en het hair er afgeschrappt, sag ook enige beestevellen carossen even als by de caffers. hier syn vele honden en groter, als de andere hottentots honden swemende sommigen naar ons ras van honden. had genoeg te doen om ons volk in order te houden zynde seer verstoord, dat de hottentotten de beesten wegstaken, en hun geen schaaap of beest aanboden.

4th November 1779

4 koel weer wat betrokken, nog westelyk lugtje trokken met een grote draay dan oost dan w: door het gebergte van dese Coraqua poort lopende de rivier hier so dicht langs de bergen, dat onse draagossen er niet langs konden gaan na op de helft weder aan de rivier gekomen te zyn, die al zuid op en twe kleine draayen z:w: aan neemt, marcheerden langs deselve op wy in het geheel vier en drie quartier uur van onse slaapplaats toen wy by de hoeking, eis synde Scorpioen kraal van 20 hutten alles als de voorsten quamen, (ook seer fris groot volk, sy waren williger als de vorige kralen en wy ruilden een draagos voor wat kralen en tabak, toen sy eens geruuld hadden, wilden sy hebben wy souden er blyven, dog na wat melk gedronken te hebben en gerust, vertrokken wy dese vlakke, in dese poort weer zuid, langs de rivier op. een onser hottentotten, had een zeer been en drie tover meiden snorkten er op, so als ik in myn vorig journaal aangetekent heb. na twe uren gaans, liep de rivier weer dicht aan de bergen, daarom sonden wy de draagossen om. hier was een seer grote witte allabaster klip met blaauwe airen, dog seer confuus.

n:b: de hoeking eis kraal, lag hier toen vicar met de twe basters was, dog over de rivier, die hier smal loopt, en hier syn sij omgekeert.

na drie en een half uur gemarcheert te hebben hebbende de rivier, om een z:z:w: draay weer het laatse half uur verlaten, leyden wy ons met donker aan de rivier neer, sagen wel, vandaag zeekoeien dog niet veel.

de rivier viel nog, passeerden ook weer enige eilandtjes alles hetselfde terrein, dog sag

weer de sterke gift euphorbia, boven op de seskantige doornige kop waren de kleine gele bloemen, op de naden. ook weer vele kokerbomen. sagen ook weer rebokken, en een byen nest in de rotsen, dog konden er niet by. dit gebergte continueert nog en is als na de mond zyde der rivier omtrent 7 a 800 voet hier en daar hoogte boven de rivier, die nog al sterk blyft hellen.

5th November 1779

5 goed weer nog westelyk als gisteren. vertrokken met sons opgang, al zuid op langs de rivier en arriveerden na een uur gaans by de no ei keis kraal.

desen hadden nooyt geen onser Colonie gesien, en waren seer bevreesd. dog wy hadden een oude hoeking eis by ons gekregen hiete hem hansworst, hy sei dit is een ander menschen kind, siet na syn hair, hy komt van verre wees niet bang, hy is goed brengt beesten om te ruilen. hy schreeuwde sig hees. die babbelde so veel goeds van ons, dat sy tammer wierden, en over de hondert mannen vrouwen en kinderen by ons kwamen. sag hier twe briquas, synde de ene een regte Caffer, so als lang gedagt heb, en de andere een bastert, hunne taal is deselve van de Cosaas, dog een verschillend dialect. en geen ene klap hy was seer verwondert over de woorden die ik in syn taal sprak die hy appart met een seer klein onderscheid nasprak en verstond, dog niet als ik aaneengeschakelt sprak.

vond de brete 29 gr: - 14 min.

ging na de middag op een berg daar twe uren van de ene hoogte over de andere ging zuidwaarts op, sag hier de rivier nog twe mylen zuidwaarts stromen en daarna weer zyn o z: o coers nemen. by de noe keis kraal by dese tweede verdeling der hoeking eis, loopt een klein rietriviertje uit den oosten in de oranje rivier. het land aan weersyden so ver sien kon was hetselve, dog dit gebergte schoot nog verder langs de noord oever op. Sy bragten ons een slagbeest te ruilen die om haar het schiet geweer te tonen, daar sy na vroegen met myn bus tegen de grond schoot, dog te hoog geraakt zynde stond hy weer op en liep, dog wy lieten hem halen en slagten hem, zy schrikten allen sterk op de slag.

6th November 1779

6 gepasseerde nagt zyn de wilden den ganschen nagt op geweest by hunne hutten, en dewyl wy er direct by lagen, heb ik den helen nagt wakker gebleven, hunne honden plaagden ons sterk met al wat maar vel was weg te halen latende sy hunne honden grote honger lyden. dit hele ras Coraquas syn meest grote uitgegroeide hottentotten dog niet so dik als de caffers, vele Joodse en Chineese phisionomien. [sy hadden veel briqua carosse] en velen hun haar op 't voorhoofd geschoren als of sy pruiken droegen. de briquas of moetjoana dragen een kleinder vel van een calf of Jong beest onder het grote mantel vel van een harte beest daar de staart in de nek afhangt het vel als een mantel over de schouwders op de borst vast gemaakt, het tweede vel hagt meest agter in het grote, niet lager als de dyen, (de mantel hangt tot de hielen, sy hebben op het hoofd niets als Caffers ornamenten, sy syn besneden, dat sy goesigha hieten hunne gansche schamelheid, is in een balsak van een bok of calf het hair na buiten, dat hun om de heupen en tussen de benen door, agter weer aan die band vast is, en niet los maar seer besloten gebonden, sy hebben veldschoen voetsolen als de hottentotten dese was een kaarl van vyf voet 10 duim rynlands seer breed van schouwers en dik van kop en ledematen, en even als de Caffers in syn gesigt, hy wist van geen tamboekies, of zee ten oosten

sy kregen het yser ver noordelyk; hy had de kindersiekte gehad dien hy, sequawqaan en ook quaripane hiete, dese siekte was niet dikwils in hun land geweest, en kwam uit den noorden. hebbende een grote slagting onder hen gemaakt. hy noemde my behalve de moetjoana de barolo en shounarriba capu. en bapouru boucana, dog dit zyn even

als by de hottentotten, een volk dog andere families of cralen, syn captein was massepa, en so hy seide masepa, moetjoana in coosji dat in het caffers ook hiet masepa, captein der moetjoana craal.

na dat ons volk wat vee geruild had, voor kralen en tabak, dat sy niet wilden doen voor wy klarigheid maakten om te rug te gaan. gaf ik hun een spiegeltje voor de vrouwen en dogters der craal, dat aan de oudste vrouw te bewaren gaf, als sy sig wilden schilderen. hier over waren sy seer verwondert en content. een hunner my horende singen vroeg of wy altyd songen sonder dansen. het verwondert my seer dat de moetjoana die yser en koper hebben van de Europeanen, geen kralen hebben makende alleen ysere kralen voor hun, en tot negotie voor de hottentotten. hunne hutten syn op de manier der andere caffers dog groter, so dat sy er heen en weer in kunnen wandelen, en naar ene familie in ieder hut, moetende de kinderen so ras sy groot syn een ander huis maken sy hebben er egter geen vensters in, maar rakjes daar sy hun goed op leggen en een groter deur opening even met houten toegelegt als de anderen. sy planten tabak en roken uit stenen pypen, even als de namacqua pypen. ook maaken sy twe tubiese gaten in de grond als er klei is, en maken die te corresponderen, schoon tegen malkanderen over. dan doen sy de tabak in de ene en suigen met de mond door de andere, hebbende water in de midden. de coraquas geissiqua en einiquas roken door [met] een osse hoorn dog met dit verschil van de gounacquas, sy setten een tuub waarop een lange pypekop, (dien sy aansteken,) in de hoorn waar in water, en houden dan met de ene hand of met den arm de mond der hooren so ver toe dat sy met de mond suigen kunnen, slokkende sig dus dronken aan de rook, die sy meest neerslokken, en een wyl tyds daar na als beroerd sitten sonder te kunnen spreken of staan. voor een pyp tabak gaan sy uren ver, swemmen door de rivier, halen melk, ect: dus is dit neffens cralen, het beste geld hier. een der coraquas, had de figuur van een slang op syn dye gebrand, byna levensgrote.

7th November 1779

den 7 t selfde weer de westelyke wind kwam omtrent 10 uren op. ons volk kwam omtrent 8 uren aan, met nog een trop hoekingeis en noeeis met vee om te ruilen, vertrokken ons gekomen pad langs, en arriveerden met den middag, by de eerste hoeking eis so dat wy direct melk kregen, synde by hun even als by de namacquas de eerste melktyd dit volk, maakt ook tabie dog in het eerste wilden sy dat niet seggen, en is even als de einiquas, en seker afkomstig van de namacquas soals alle hottentotten. (de rivier viel nog.) by dese craal waren de grootste hottentotten dien nog gesien heb, veel sagen uit als Spanjaarts dog platter neusen, (seker al met de briquas verbastert.) sy waren seer bang voor ons en dagten seker, dat wy se betoveren zouden. een grote kaarl, dien ik verscheide reisen aansag school agter de anderen, en toen ik hem weer aansag, sei hy met een bangheid vermengt met quaadheid, dat ik altoos sag. een andere geleek veel na myn broeder den domheer, dog was robuuster en wel so groot van statuur, ik wilde naast hem staan om sijn lengte te sien dog hy beefde toen ik hem aanraakte, schoon ik hen alle vriendschap bewees; gaf hier ook als aan alle kralen, een spiegeltje voor de wyven. dat sy alles wat sy van ons sagen voor tovery aansagen blykt, om dat de voornoemde hottentot van ons, swarteboy, die sig van de tovermeiden syn been had laten onttoveren, toen wy in onse opreise waren, seide dat hy sig aan een onser geweren gestoten had, en dat dit hem het been seer gemaakt had dat die tovermeiden hem geseid hadden dat er kruid van de snaphaan in gekomen was, en dat sy dat eindelyk so swart als houtskool er uitgesogen hadden, en er van gebrakt hadden, n:b: hy had hen een hals kraal, (de waardy van een koe), ervoor gegeven, en de kaarl geloofde het vast en wierd beter, die meiden hebben hem seker gevraagd wat er in onse geweren was, en toen was dat in syn been, door het stoten tegen het selve,

geraakt. er wierd weer beestemarkt gehouden en wy vertrokken de rivier langs, slapende een uur eer wy aan de plaats kwamen, daar de tweede verdeling der goering eis toen, in den trek, lag. het water in de rivier laag zynde, eviteerden wy om de bergen om te gaan, dog vonden het seer klippig, het water in dese poort moet seer hoog rysen en het hier impassabel maken, so als wy aan sware opgedreven bomen sagen. al dit volk heeft door de bosjemans veel kwaad van ons gehoord.

8th November 1779

8 gepasseerde nagt zuidelyke wind kout geweest met helder weer, even als het omtrent Sneberg met die wind ook is. desen morgen schoon weer stil, met den dag warm en even west in den agtermiddag, vertrokken met dag, hieuwen middag by de eerste goringeis, daar nu de tweden by lagen. sy waren nu vriendelyker en vooral tegen my, seggende dat de anderen maar stout op hun werf quamen en hunne beesten bekeken. sy gaven ons overvloedig melk, en wy hen tabak ons volk ruilde jonge beesten, en ik een slagtkoe. wy vertrokken agtermiddag en sliepen by de draay eilanden, sagen de bosjemans vuren dog hen niet, ons volk had nu omtrent 50 beesten te samen, die my den ganschen nagt plaagden, lopende my somtyds byna over het lyf.

9th November 1779

9 Schoon, dog warm weer koel gepasseerde nagt, dog nog geen dauw vernomen, en het veld seer dor, de wind in den morgen iets oost kwam laat op dwarrelde oost en noordelyk en wierd west met den agtermiddag, dese dag winden waayen met fris op met tussenposingen, en dwarrelen dikwils. schoon er geen wolkje aan den hemel is met den dag aan het marcheren, hieuwen middag een half uur aan dese syde zeekoei lust, daar het water nu sterk vermindert en de zeekoeien weg waren. sliepen een groot halfuur dese syde de oude goeringeis kraal; sagen bosjemans vuren aan de oversyden en hoorden hun schreeuwen dog sy moeiden ons niet. sogten tevergeefs een zeekoei te schieten.

10th November 1779

10 't selfde weer en wind. warm. gepasseerde nagt warm. hieuwen middag by pinars eiland, schoten verscheide zeekoeien, en slagten er ene van die boven kwam, de andere blyven voor de bosjemans die ons aan de overzyde volgende, hoorde hen duidelyk roepen ham quena, i.e. wat volk. dog dorsten niet overkomen sy spreken het sogenaamd chinees dialect veel als agter sneberg, kunnende koerikei hun verstaan. na van de rivier afgedraayt te zyn de klippige rug over gingen wy slapen, daar wy te voren middag hadden gehouden, hiete dese plaats schoonsigt, kunnende men de rivier hier fraay sien. schoenmaker bleef agter, synde de draay der rivier gevolgt. enige zeekoeien kwamen tot op den oever na ons vuur, kwetsten er eene by de maneschyn in 't lyf dog kregen hem niet, sag als overal langs de rivier gerbo spoor, dog geen dier dieren, van daag weer voor 't eerst cameel en rhinoster spoor.

11th November 1779

11 't selfde weer en wind iets hier en daar bewolkt. Schoenmaker nog niet gekomen synde, sond drie hottentotten te rug, gingen middag houden, digt by roodsand land daar wy te voren waren de zeekoei afgeslagt hadden, schoenmaker quam weer by ons, en wy sliepen een uur dese syde geissiqua klippoort schoten een zeekoei dog kregen hem niet, een trop nouw eis bosjemans quamen ten laatsten by ons, waren als de rest, ruilde een lege struisdop voor een pyp tabak, koerikei sprak hun dialect dog er was namacquas onder. aan de overzyde waren een trop der tweede geissiquas en bosjemans

besig om een zeekeoi in een gegraven gat [keissi] dood gevallen af te slagten, sy schreeuwden lagten en waren seer vrolyk, de benen der bosjemans waren alle seer gekratst, door het lopen door struiken. dagten in de rode sand duinen desen middag een leeuw te zien lopen, sagen ook een groot spoor.

12th November 1779

12 t selfde weer en wind warm gepasseerde nagt koel tegen den morgen. ook wat bewolkt

passeerden de poort der geissiquas en hieuwen middag by de vorige plaats, eiheep bragt my dikke melk, synde dese morgen doorgeswommen na de tweede geissiqua. hoorden dat enigen der tweede geissiqua uit het briqua land gekomen waren, byna verdorst, by de koeroemana leggen de kralen dowski en coriaqua by een daarna homma Cariqua en curuquer ook by een alle geissiqua families en met de moetjoana getrouwt, dog hadden nu twist en vegten. veel volk is aan de kindersiekte gestorven, dog die siekte is nu opgehouden, dese siekte heeft het lopen over en weer der geissiquas en coraquas ook der briquas na de namacquas voor een tyt, gestut.

sliepen by de eerste geissiqua. de rivier bleef nog langzaam vallen, dog was nog troebel. Sag voor het eerst in dit veld een secretaris vogel.

arriveerden nog by tyds [son] by de eerste geissiqua die ten eersten wat melk voor my bragten.

onse hottentot die hier gebleven was klaagde dat zy in die tyd niets dan melk gegeten hadden, en hen weinig gegeven hadden. al ons volk bleef agter en wy konden niet begrypen wat hen weerhield.

13th November 1779

13 betrokken lugt nu en dan sonneschyn koel weer iets regendroppelen met den morgen weste sterke wind die met agtermiddag z:w: en fors was. gepasseerde nagt niet koel geweest, dat wel kwam also ik sonder jas heb moeten in het open veld leggen synde het volk nog niet gekomen; hoorde gisteren en van daag veel tover docter snorken, zynde er enigen siek in de kraal, het was als of zy zulks van tyd tot tyd deden even als wy medicynen innemen, en het gesnork kwam veel overeen als of men op sekeren afstand van een duivehok sliep daar de duiven gedurig kirren. ons volk kwam agtermiddag, sy hadden een buffel, rinoster en twe zeekeoien geschoten, en dit had hen doen terug blyven, krygende men een hottentot niet ligt van een geschoten wild, dese kraal had ook een hartebeest door de leeuw geslagt gevonden, en bragten het vlees met grote vreugde na de craal. vertrokken omtrent vier uren en sliepen, op de plaats daar wy de optogt reis geslapen hadden. noemde dese plaats na de major gielquin, gielquins eilande. sagen een plaats daar de leeuw en hart geslagt had, en veel leeuwe spoor. men vind in dit velt hier en daar tussen de harde vuurklippen, kalkaartigen. gaf de geissiquas die met ons geweest zijn enige presenten, en een granadiers muts aan eiheep. die swarigheid maakte om die te accepteren, uit vrees voor syn volk, dus heeft een oudste of kawkawp weinig gesag, als of hy door die muts te veel gesag sou hebben. hy nam die egter aan en wilde met ons gaan tot de wagen.

14th November 1779

14 Schoon koel weer wind z. met den morgen en door den dag oost dog weinig, en warm.

hieuwen middag tegen over ogoqua eiland. deed drie schoten dog zy kwamen niet by ons, de rivier was omtrent drie voet hoger als in onse optogt, schoon nog even aan het vallen, marcheerden tot agter de grote kliprug digt by hautaws. onse ossen agter die ruggens om gaande was het half tien, dog met maneschyn eer sy kwamen. hebbende ik

hun ten teken een vuur aangestoken en drie schoten gedaan, passeerde 5 bosjemans hutten desen middag die er sedert onse optogt gekomen waren, sy kwamen by ons, het voorste hunner giftpylen kan omgedraayt worden, om sig niet te kwetsen en het gift langer te bewaren sy hadden dat kleine weerhaak puntje niet dat die agter sneeuwberg hebben. eiheep toonde my elf pylschoten dat sy door opensneyden en uitsuigen genesen, dus is het sterkste gift hier geneesbaar. in den oorlog, syn zy wreed tegen hunnen gevangenen, sy slagten se even als de beesten, sy sneiden hun den buik open, steken de hand er in, en trekken hun de grote aar af, latende hun so leggen sparende selden vrouwen of kinderen. dus doen de moetjoana ook.

15th November 1779

15 schoon weer westelyk lugtje even bewolkt [heet op den dag.] vertrok met den dag en hieuw middag tegen over de kaukeis kraal; een der keinkeis bosjemans dien wy, met syn soon, rencontreerden, offereerde my om melk voor my te halen, by de kaukeis vond hier enige bosjemanswyven die gedroogt stuk gestampt coagga vlees aten. sy bewaren het dus, en offereerden er my een bak vol van. hadden weer ses dames by onse trop; synde de vorigen, hebbende hunne vrienden besogt. Sag een trop van omtrent 40 kwaggas. het verwondert my dat er geen apen nog parrekieten van cabas af tot daar omgekeert ben, zyn. egter vol bavianen. ook seer weinig soorten vogels. de bosjeman bragt my melk met enige der kaukeis. de ossen kwamen in den agtermiddag; sodra sy gearriveerd waren, maakte ik my gereed om vooruit te gaan na de wagen, en te spoediger over de rivier te rug te gaan, moetende wy het nu met een vlot doen, doordien het water drie a vier voet hoger als in onse optogt, is. vond de keinkeis bosjemans aan dese syde keinkeis poort leggen, en eer sy er kwamen sagen wy een bosjeman op een heuvel sitten, wenkten hem dog hy wilde eerst niet komen, gingen wat nader, en spraken met hem, (had twe bosjemans, myn kleine bosjeman cabas en nog drie andere hottentotten met myne instrumenten, die selfs over wilde brengen, medegenomen.) hy kwam dog was bang, ik gaf hem wat tabak, en hy syn pyl en boog hebbende vroeg ik hem of hy wat geschoten had, hy seide neen maar dat hy na kwaggas sogt die van een fonteintje gedronken hadden, dien hy vergeven had met enige struisvogel doppen vol melk uit de seskantige doornige euforbia, geelbloemige met een gekneusde tak van die boom. sy sterven meest digt by t'water, of als er veel water is den nagt er na, verrottende hunne pens, hun vlees blyft egter goed voedsel. hy ging met ons na sy kraal die deselfde was die wy te voren aan de andere syde gesien hadden. hier sag ik veel zebra vlees, op deze manier vergeven. gaf hen enige tabak, en wy gingen om de berg byna aan het begin der poort slapen, langs het water. het pad dese drie dagen seer klippig so dat onse veldschoenen, daar nu al een paar van versleten heb, stuk zyn.

16th November 1779

16 door den dag met de son rond gedwarld, weinig wind oostelyk, even. met den morgen, [donderlugt, heet.] gepasseerde nagt niet kout, dat wel kwam, hebbende niets als myn schotse mantel, die seer dun versleten was. een zeekoei den helen nagt digt by ons geblasen, en de kleine waterval sterk geruist. vertrokken met den dag, en na twe en een half uur, by hosabees, alles eene klip, waar door de rivier smal loopt in een uitgenomen twe kleine spruiten aan de zuidzyde. vond hier enig duister cristal waardoor een blaauwen aar loopt. sogten een bequame plaats dewelke in de klippen vonden, niet breed nog snelle stroom, dog diep, synde de fors van 't water door de vorige scheiding en storting gebroken, ook doordien de helling hier weinig was. ging er met myne machine door tot de grootste verwondering der hottentotten, en na alles over was liet het volk hier om een vlot te maken, en ging met

twe en myn kleine Cabas, na de wagen. passerende de twe spruiten, veel klipveld, de twe droge rivieren de ene, een vorige spruit der oranjes rivier waarvan de laatste de camagga, of zakrivier, hier sette ik my voor het eerste van de hele reis te paard, inquiet zynde hoe het met de wagen en volk by de namneiqua was en reed in twe en een half uur, schoon nog gedwaald hebbende, alleen na de wagen die in goede staat vond, roemende myn volk de namneiqua, vond enigen dier hottentotten by de wagen, en sy toonden also veel vreugd als myn drie hottentotten over myne terug komst, dog seiden dat het volk schelmagtig moest geweest zyn, doordien so mager te rug kwam, seide hun van neen dog dat het van het sterke lopen was, tamera bragt my voort melk, en reel het was als of by myn eigen bloed vrienden kwam so geaffectioneerd droeg sig dit volk, sy vroegen direct na alles, en den een verweet den andere hoe sy my so laat gesien hadden en niet eerder als toen digt by hun was, sy waren ook verwondert dat ik alleen kwam, myne twe hottentotten met myn kleine Jonge kwamen na 5 uren gaans; hiete vandaag Cabas om syne courage, hector. synde sy seer op een duitse naam gesteld. die kleine Jonge marcheerd so goed als de beste kaarl swom het eerst door de rivier en weet van geen vrees, synde altoos even attent en vrolyk.

17th November 1779

17. oostelyke koeltje seer warm. bleef na myn volk wagten. en ging by de kraal, die om des wagens wil, digter by de eerste spruit was komen leggen. sy waren my al vroeg met melk, wesen bezoeken. ons volk had hier intussen drie seekoeien geschoten allen so als wy op onse togt. seer mager, om de droogte. Sy waren besig om een keissji of gat, daar sy t'wilt in vangen, te maken. enige wyven groeven het met stokken uit, en employeerden, de grond die rood en rotsig was, om die eerst met een klip te stuk te stampen, daarop een rond vel uit te siften, daar sy dan hunne potten van kneden en bakten, zynde niet seer hard dog goed tot gebruik en om in te koken.

17 helder, mooy weer dog seer heet, schoon de wind al vroeg kwam en sterk blies, weder met de son omgedwarld, pinar arriveerde met enigen van ons volk. de bosjemans by de Camagga hadden drie van onse beesten met assagayen gekwetst, hebbende deselve in de bomen langs de rivier bekropen. dit doet ons denken dat sy ons voorleden gemist slagbeest genomen hebben.

18th November 1779

18 't selfde weer en wind. [met den voornagt z:o:] met den avond kwam ons volk en wy maakten ons gereed om morgen te vertrekken. in den agtermiddag kwam er een grote swerm trek springhanen uit den oosten, en dwarrelde af na de rivier synde seer hongerig, sy waren even als die, van gepasseerde jaar op sneeuwberg. sy strekken tot voedsel van menschen, vissen, leeuwen, springbokken en selfs eten de paarden die gaarn so als my pinar versekert. deese hottentotten eten ook van geen haas of drinken schapemelk na dat sy man gemaakt zyn.

19th November 1779

19 vertrokken met den morgen en sliepen op onse vorige plaats, by de waterval. eiheep de geisiqua en naugha de kaukeis gingen te rug. 't selfde weer en wind. (in margine: nog niets te sien by de waterval om het lage water.) Pinar kwam bebloed by ons hebbende een cameel gejaagt en gekwetst, dog was met de saal van 't paard gevallen.

20th November 1779

20 't selfde weer en wind, dog in den morgen al west.

Spanden uit by gamter, iets hoger als in onse optogt. om dat niet in de klippen wilde ryden, sag van de morgen sestien grote olifanten en enige kalveren, op een duisend passen sy gingen weiden en keken na de wagen. ook vyf camelen, en een Jong. ook enige kwaggas. wanneer een cameel stapt, ligt hy altydt beide benen van ene zyde tegelyk op. anders gallopeerd hy. en draaft nooyt. het wyfje was een slag kleinder dog had ook horens. sond de ossen als te voren na het graaf water, dat wel een uur ver was. met ordre om se tegen sons ondergang wederom te brengen. den dag seer heet zynde, en byna geen schaduw, die onder een takkelose mimosa moest zoeken, maakte de hette seer onaangenaam, de ossen met den avond gekomen, reden wy de nog overige drie en een half uur en gingen slapen, daar wy de cameel geschoten hadden in onse optogt, vond Pinar half verdorst hier met enigen van syn volk; en tot myn groot displaisir, dat de wolven en ander gedierte de begraven beenderen opgegraven en geschonden hadden, nam egter enige der beste stukken mede. sterke weste wind in den avond en helft der nagt. onse bosjemans en twe van myn honden bleven weg.

21st November 1779

21 z: oost en koel met den morgen, dog met den middag weer west en warm, na de middag bewolkt.

Pinar na huis verlangende, reed voor uit. ik gaf hem schoemaker mede, omdat syn kop op hol was, so door manquement aan drank, als de langheid der reise. bleef nu met myne vier hottentotten en twe jongens alleen, synde bly van Schoemaker ontslagen te syn, die het ongedult selfs was. reed regt het veld door en quam na 5 uur rydens aan onse vorige legplaats, haries Sag een cameelpardalis, dog ver. moesten het water opgraven, en os voor os laten drinken. wierden verscheide scorpioenen gewaar zynde het wonder dat wy niet gestoken wierden, also men moei zynde maar op de grond gong leggen.

22nd November 1779

22 't selfde weer, [en wind] dog in den agtermiddag wat betrokken donderlugt, heet. in den avond een forsse wind uit den z:w: met een dwarl, duurde tot middernagt. reed zuidwaards op om alle klippen heen, en daarna coers, en hield middag een half uur bezuiden ei aas. graafwater, daar de ossen sond om te drinken, heb dus beter en korter weg gehad. vervolgde ons vorig pad, en sliep aan dese syde de quade klippoort van honceip. hiete het uitschiedende gebergte, hendrik de vierde s'gebergte, doordien hier de boeken die medegenomen had om te lezen, uitgeraakt waren, zynde de memoires de Sully. en in gedagtenis van die grote en goede monarch.

matroos had de kogel formen en enige andere dingen in een sak verloren en ging terug om die te zoeken, gaf hem eem stuk vlees mede.

23 November 1779

23 't selfde weer en wind, dog seer helder en warm passeerde met veel moeite dese klippoort. moettende nog overal aan de weg arbeiden en de wagen vast houden, synde ook nu maar met ons vieren, myn wagen word so slegt in de wielen dat wy de roejen moeten vast binden. Cabas, raakte met den middag weg, zynde zyn Craal hier digt by aan de rivier. hielden middag, iets verder als honceib droge en sandige rivier, en reden in den agtermiddag tot tegen over samoep willende ik om de sware weg niet na de rivier ryden, sond de ossen na het water. met den avond de hemel sonder eene wolk een fraaye totale verduistering van de maan, myn hottentotten waren seer verwondert dat ik hen dat alvoor enige tyd gesegt had. 't speet my geen tydt meter te hebben, synde in en uitgang en de gansche nagt seer helder. na de uitgang een sterke z:o: wind die met den morgen stiller wierd in slaap zynde maakte my koerikei

wakker, met Cabas, die met een oude bosjeman by my kwam hy maakte veel vriendschaps tekenen en sei dat hy by syn kraal geweest was, ik gaf de bosjeman wat tabak en te eten en hy ging weg, zeggende dat ik Cabas niet houden wilde als hy niet gaarn mede ging, hy protesteerde dat hy gaarn met my mede wilde, en ging leggen slapen.

24th November 1779

24 in den morgen z:o: met son om, dog weinig, sterk z:w: in den nagt. Schoon dog seer warm weer

reed weder boven langs, om beter weg, in de klipkoppen met den dag met Cabas vooruitgaande, om te sien waar wy met de wagen door konden, en om een dier koppen, sonder na cabas te sien, omgaande. bevond ik, weder by de wagen komende, dat die Jonge weder weggelopen was, en sekerlyk de dag te voren ook, en dat de bosjeman hem gedwongen had, om weder by my te gaan, dat singulier was, sy hadden myn vuur opgesogt om my in den nagt te vinden, en die bosjeman had my nooyt gesien, synde cabas op onse uittogt met pinars hottentotten langs de rivier en eerst by haries by my gekomen, en sig uit sig selfs, aan my geattacheert, hielden middag by onse vorige uitspanplaats de gelukkige val. sond een hottentot terug na samoep om dat myn centuron met pistool en Jagtmes, had laten leggen. Spanden met sons ondergank in om de koele maneschyn, reed het selfde padt tot het honingnest, daar na bragt de wagen boven het even heuvelagtige vlakke veld langs, spannende om elf uren s'avonds tegen over de klipplaat uit, spaarde hier mede de wagen en coupeerde drie uren. Sond de ossen na het water der rivier aan klipplaat.

25th November 1779

25 't selfde weer en wind dog weinig en seer heet ging op een hooge heuvel om te sien waar was, en sag de spitse berg, die gepasseerde nagt gekent had, ging er na toe om versekert te zyn, en sogt met een de beste weg voor de wagen, na een half uur gaans vond myn vorig wagenpad, niet ver van daar wy de rhinosters geschoten hadden, keerde weder en de ossen gekomen zynde, spanden wy in, en reden, langs de rosse sanduinen af tot agava of kokerbooms droge riviertje, lager als te voren. sond de ossen na de rivier by Kaboes, twe uur van hier, af, en bleef met koerikei allenig hier. wist niet waar model gebleven was, twederley soort vliegen, de ordinaire en grote bromvlieg plaagden seer, dog beten niet, anders waar het hier niet te houden, had even een weinig schaduw onder een haakdoorn boom synde het hier niets als lage struiken. hebben onse roejen der wagen, verscheide reisen met touwen moeten binden, brekende die ieder reise. myn twe hottentotten kwamen in den nagt en bragten my water en melk met een stuk schapevlees, sy hadden model by de rivier leggende, gevonden. had met koerikei dorst geleden. vonden van daag 12 struiseyeren dog verbroid, koerikei at er van. een hottentot hans die om myn centuron te rug gestuurd had, kwam met de selve van model te rug, synde ons spoor tot digt hier by gevolgd, daar na om te drinken de rivier af gegaan. sag enige struisvogels desen avond. de rhinosters schynen, door onse vorige togt, verder veld in te zyn.

26th November 1779

26 't selfde weer. seer heet in den agtermiddag ten noorden van ons een donderbuy. kon de donder horen en regen sien dog wy kregen niets, frisse weste wind met vlagen in den agtermiddag dog seer heet. de wagen wielen seer ontramponneerd zynde, wilde ik voor uit om hulp te sturen, also alle onse medegenomene spykers en trekbanden op waren, en het in de weg leggende gebergte niet om willende gaan, besloot ik dese nagt,

met twe bosjemans, die my de weg souden wysen, na commas te gaan, als wanneer omtrent tien uren s'morgens aan sandfontein kon zyn, dat anders drie dagreisens is. na myn drie hottentotten, hoever zy ieder schoft moesten ryden, en wanneer, onderrigt te hebben, ging tegen agt uren west op, agava of kokerboom, droge vlakke rivier door, vond hier geen ene koker dog wel lage doornbomen, na anderhalf uur kwamen wy aan het gebergte, zynde zeer warm met nu en dan weerligt, anders seer donker, so dat de vele klippen ons dikwils deed tuimelen, omtrent half elf de maan opkomende, waren wy al een gedeelte geklommen, en kwamen om middernagt by een brak graafwatertje in een klip, daar wy onse dorst lesten, zynde dese weg een der ergsten in dit hele land, heele bergen over en om alles vol klippen, passeerden omtrent twe uren een grote vlakke als een kom, hoorde hier enige zebras janken, hier na kwamen in een droge klippige rivier, daar weder een klein graafwater was, dog schoon veel dorst had en de bosjemans fris dronken, kon dit water niet drinken zynde bitter en zout. na een draay door het noorden kwamen wy met sons opgang aan Commas fontein, daar fris onse dorst lesten zynde het water maar even brak, zagen hier vars twe leeuwe sporen van dese nagt, sagen ook gieren vliegen so dat wy vast besloten dat de leeuwen nog hier waren en wat gedoodt hadden, vonden ook een varsche paarde been, ook na een uur gerust te hebben ging na soubiesjes, waar hoorde dat barend vrys paard en myn oude togpaard, dat hier gelaten had, door de leeuwen opgevreten was.

27th November 1779

27 noordelyke wind door 't donderweer van gisteren. ook wat bewolkt dog warm, met agtermiddag west. vond pinar en zyn volk, nog aan sand fontein sond ten eersten spykers en trekbanden de wagen te gemoed. enigen van pinars hottentotten waren siek, door het sterk lopen in de hette, gaf onse beste schut, afrikaander, op zyn versoek wat medicynen. willende hy met my in het namacqua land mede gaan.

28th November 1779

28 oostelyk met den morgen dwarrelde om met son fris west in den agtermiddag warm, donderweer in het oosten. kregen enige regendruppels s'nagts. Slapende naast myn schuit, onder een swart ebbenhoute boom, synde alles uitgenomen myn schotse mantel by de wagen. zynde groot wonder dat met dus op de blote grond, nog vry raakt van slangen en schorpioenen.

29th November 1779

29 n westelyk betrokke donderlugt; kreeg tyding dat de wagen aan de andere syde Cabas, in de klippen was gebroken, sond ten eersten hulp. in den agtermiddag een fris donderweer uit den westen, met frisse regen en wind. dat de lugt zeer verkoelde en het verschroeide veld seer nodig was.

30th November 1779

30 goed weer. koele weste wind nog wat bewolkt. in den agtermiddag. vertrok Pinar na de Caap en ik bleef met een half dosyn hottentottinnen alleen hier.

s'morg: oostelyk dwarrelde om met son.

wagte na de wagen. ging na soubiesjes, en wat in het ronde, dog sag de wagen niet, keerde omtrent middag na Sand fontein te rug met toenema, de einiqua die agtergebleven was, en nu na syn kraal ging.

1st December 1779

1 dec: fris weer westelyke wind. even bewolkt.

2nd December 1779

2 nog west en noord west die violent in den agtermiddag met wolken op stak, so dat denk het na de caap geregent heeft op den middag kwam de wagen, matroos was er weer by gekomen, wy gingen alles tot versterking der wielen aanwenden, en leiden se in het water, zynde zy door de groote droogte verratelt. de leeuwen hebben een schaap der basters dood gebeten.

3rd December 1779

3 nog westelyk, dog afnemend, hebbende violent gepasseerde nagt gewaayt dog sonder regen. goed weer in den avond. maken ons gereed om morgen w:n:w: aan te vertrekken.

4th December 1779

4 oost met den morgen even noord agtermiddag weinig wind, warm, na veel sukkelens met jonge ossen die van de namacquas had laten ruilen vetrok in den agtermiddag met een draay door het w:z:w: daar na n:w: en spanden na drie uren rydens een sandige klippige weg uit by eenige klip bergen, die langs de rivier leggen, vonden goed regenwater voor ons in een klipgat, dog niets voor de osse dese plaats hiete tabikeib. hadde koorts de hele nagt.

5th December 1779

5 't selfde weer de wind s'agtermiddags n: west en avonds west geen wolkje. na eenige draayen spanden na vier uren rydens al het selfde terrein veel kokerbomen, by de rivier uit, loopt hier o: en w. alles klipplaat en bomen de rivier was laag. dese plaats hiete kararagingnaas. bleven om de moeiheid der ossen hier. het gebergte word hier hoger langs dese oever.

6th December 1779

6 't selfde weer en wind arriveerden na vele draayen door klippen en sukkelens, vier uren rydens aan de rivier, dese plaats hiet het bos om dat er langs de rivier hier wat meer bomen staan. maakte my gereed om hier twe uren bewesten de rivier te passeeren en met draagossen, het namacqua land in te gaan. sullende myn wagens na de drift ryden en my daar wagten.

7th December 1779

7 't selfde weer en wind dog heter.
peilde sandfontein o:z:o: 4, 1/2 myl. het warm bad, noord; de leeuwe rivier loopt met donderweer eene myl bewesten dese plaats in dese rivier. neemende by een myl van daar een kleine n:w: draaij. Compagnies drift, w: 1/2 z: 6. myl. hoogte des beds der rivier 900 voet. heip fontein z:z:w:. in den morgen was ik verwondert Cabas te sien aankomen met twe bosjemans, de ene bleek dat syn vader was, en de andere een der bosjemans die my door het gebergte van caboos gebragt had, en wien ik gesegt had dat het my speet dat cabas weggelopen was. de vader sei my, dat hy my cabas weer bragt, dat hy hem geknort had dat hy van my weggelopen was, daar hy gehoord had dat hy het so wel had en dat ik hem gaarn na myn land wilde nemen, cabas was stil en bang, ik vroeg de bosjeman, dat een kleine alarte karel was, of cabas syn soon was, hy sei, ik heb hem gemaakt, ik vroeg hem of hy my cabas dan gaf, hy sei Ja, ik sey hem dat ik hem na de caap sou nemen en alles laten sien, en als hy weer na syn land wilde, dat ik er hem dan sou laten brengen. hy vroeg om wat kralen en tabak en sei dat sy niet veel eten by de kraal hadden dat dus cabas beter by my was als by hem. cabas sei niets, en dus scheiden vader en soon, dit was ten minsten vyf dagen lopens van de craal. de ossen

waren weggelopen dus moesten wy dese dag nog hier blyven. enen schoemaker die 10 myl westelyker aan dese rivier legt, kwam by my, en sou mijn wagen met sig nemen, moete ik daar repasseren.

8th December 1779

8 't selfde weer, dog weiniger wind en iets bewolkt in den morgen, [seer heet] schoon het hier nu en dan bewolkt is, is het byna nooyt so veel dat de son niet schynt, of het moet regenen dus schynt de son in dit land byna alle dagen. vertrok met de twee bastert hottentotten Claas en Piet, en de hottentot africaander, die met my de rivier op geweest was, de rivier af, met vyf draagossen, voor een camele vel en beenderen, in cas ik kan bekomen. na twee uren mars langs de rivier, passeerden wy deselve by een kliprif, daar twee spruiten waren, sonder de draagossen af te pakken. het water kwam my tot aan de heupen, en stroomde so sterk in de spruit, dat ik door de menigte klippen veel moeite had, hebbende cabas aan de ene hand, die ik op moest beuren, doordien het water dieper dan hy lang was, en myn papier in de anderen hand, so dat byna ten ondersten boven raakte, hebbende ik my dese drift niet so kwaad voorgesteld. wy kregen aan de overzyde vier grote namacquas van de Caminoekwaas stam, leggende er enige kleine kraaltjes hier langs de rivier, om de droogte, die ik huurde om mede te gaan en de ossen te dryven. n:b: dese horde is deselfde die door hops togt comeinacquas na een berg comma sou hieten, dog sy weten van geen berg comma, en hieten sig caminoequaas, seggende niet te weten waarom haar voorouders sig dus genoemt hebben, sy leggen van omtrent het bad af langs de leeuwe rivier. en waren nu in tien kleine kralen verdeeld, sy hadden een kauwaup, dog telden hem niets. syn naam is owbeep. en legt dicht by het warme bad, dat sy eibeas hieten, en de leeuwe rivier dese leeuwe rivier loopt byna nooyt, was nu volmaakt droog, en vlak sonder oevers, vol cipres lage bomen, ook cameeldoorn, andere mimosas en enige swart ebbenhoute bomen. dog alles slegte bomen. en sou niemant uit europa dit voor een rivier aansien, synde ook alle dese dwars riviertjes niets als ontlastingen van sware donderweer regens die er sommige tyden vallen. na vier uren door dese vlakke sanderige rivier gegaan te hebben in een grote hetten, al opdragende, wierd het gebergte naauwer, en wy vonden een graafwater, van het laatste donderweer, dat goed dog troebel was. hier konden onse ossen even drinken en wy bleven hier slapen. van daag tussen het gebergte byna geen dag koelte.

9th December 1779

9 't selfde weer en wind wat frisser west in den agtermiddag, kwamen in de poort van dit gebergte, dat even als omtrent de klipplaat is op het af hangend land aan weersyden der rivier ook niet hoger na een uur draayden wy door het n:w: en na nog een uur kwamen wy, daar hops togt n:o:telyk van Compagnies drift in dese rivier kwam. na twee uren verder met enige draayen weer n:o:telyk, hielden wy middag by een graafwater, dat de varsse drift in die togt genoemt is, t water was slegt en brak, synde wy ook dese morgen een hele soute fontein gepasseerd. sagen verscheide leeuwe en Camele spoor. in den agtermiddag pakten wy op en draayden n:o: uit de rivier langs een klip voetpad, door dien hy hier weer wat n:w: draayt. na twee uren marsch, quamen by een kleine caminoekwa kraal van 10 hutten. in een droog riviertje dat sy ababeas noemden die uit den oosten west hier een half uur van daan in de leeuwe rivier komt, in dit riviertje was een brakke fontein, en doordien dese landsdouw so slegt van water voorsien is loopt het vee in dese fonteinen drinken, en smaakt dus het water behalven sout en somtyds ook bitter meesttyds na de pis van wilt en beesten. dese caminoekwaas bragten ons een slaght schaap waarvoor ik hen weer wat gaf. hier word het land vlak, synde seer sanderig gemengt en seer klippig met haakjes doorn, kouw en mimosa bomen hier en daar dan

ook ros sand met gras [bosjemans] pollen, en byna als by de geissiquas.

10th December 1779

10 t selfde weer en wind. na een half uur noord langs een berg gegaan te hebben vonden weer een kraaltje van 5 hutten Caminoes, en na twee uren [de rivier op] kwamen wy by den vogelfontein [of loeri.] brak slegt water, sagen vars leeuwe en camele spoor. al het selfde klippige terrein. hielden middag en sagen twee Camelen. gingen Jagt op de Camelen maaken, en geen goede paarden hebbende vertrouwden wy op het bekruipen, n:b: dit dier steekt somtyds syn kop in een bos en staat dus te slapen vooral in hette, hy eet somtyds van de grond en wel sonder syn knien te buigen. namen onse route noordelyk na 't bad, dog een kliprug over gaande kwam africaander my seggen dat hy een grote cameel bul het voorbeen te stuk geschoten had, een kwartier van daar, hebbende hem in het geboomte de rivier bekropen.

ging er ten eersten na toe en liet de ossen die agter gebleven waren er na toe komen. vond het dier nog levend, leggende stil, dog hy had sterk geworsteld so als aan de losse klippen sag. lopende er ene swarte schorpioen langs syn lyf, n:b: sy syn iets groter als de andere geelagtigen en worden giftiger gehouden. het cameel lag en hieuw sig als doodt. wy gingen dicht by hem, en hy schynt een goedaardig dier, sneden hem de strot af waarop seer veel bloed uit dit grote dier, zelfs ceteris paribus quam, waarop hy so Sterk begon te schoppen dat ik geloof er weinig dieren meer kragt in de poten hebben. bevond hem een bul en twee duim groter als de vorige dus 15 voet 4 duim hoogte en 8 duim de hoorns synde een der grootsten dier dieren en volwassen en 13 voet een duim langte van snuit tot staart volgens de ronte, schelende de proportien weinig [byna niets] met de vorige.

schoon hier geen water was, bleven in de klippen slapen, wordende seer door de bosluisen by de cameel geincommodeert; namen het dan al donker wordende, syn ingewand uit om het bederf voor te komen.

11th December 1779

11 het selfde weer en wind dog nu hoog vlak veld met klipkoppen zynde als en van de hoogte ten zuiden der rivier woei de dag westkoelte frisser. slagten het dier af en souden hem, ook slagten het vlees van de benen. dit vlees smaakte veel na de doornbossen dien hy eet. liet twee hottentotten by het dier, om het wild gedierte er af te houden, en vertrok met den middag n:t:o: op na het warmbad, vond het als brink segt ten oosten der rivier in klippige hoogtens. er liep veel kout water in so dat de hette omtrent 90 gr. was. synde een brak bad sonder enige yserdelen. desen middag sag een hottentot een ducaten gele slang van vier voet lang half weg in een doornboom, hy versogt my te schieten, trof hem gelukkig midden door, op het ogenblik na de schoot viel een muis boven uit de boom op de grond by my levende nog even, dus dood gevallen. al de hottentotten versekeren, dat een slang vogels en muise na sig als betoverd. ging my baden dat seer aangenaam vond. sagen van daag veel zebras tamelyk tam. het witte paart van brink is een vale kwagga, zynde er gene swarten in dit land maakt ook so een geluid. de aver ox is de noe.

12th December 1779

12 't selfde weer. hoorde desen morgen voor sons opgang enige leeuwen brullen dog sy kwamen niet dicht by. vonden hier veel spoor, en enig opgevreten wild. so dat die dieren sig er veel ophouden. ging noord t w: de rivier op, die nog veel droge spruitjes uit den oosten krygt. Ook ene by vogelfontein, cammaseep genaamt. ging op een der drie hoge klip bergjes om te peilen. kunnende geene camelen die anders veel hier houden te sien krygen. eenige caminoequas met ouwbeep hun captein kwamen my bezoeken. sy

bragten een slagst beest mede. Gaf hem een granadiers muts. daar hy seer groots op was een hottentot bragt my ook enige goede honing. sy hadden hunne fluiten medegebragt, en maakten hunne gewone dans.

13th December 1779

13 't selfde weer dog iets warmer sag weerligt in het oosten met den avond. het saisoen so ver verlopen zynde besloot ik na de Caap te keren. had de bretens van brink goed gevonden, dus heb ik geen astrolabium, mede in het namacqua land genomen. en alleen een Compas. vond de distantien daar ik in zyn pad kwam, goed. dog omtrent het hoge gebergte is aantemerken, dat de bergen hier langs de rivier als door een uitspoeling of saking van het land hoog syn egter niet so hoog als tafelberg dog omtrent duivelsbergshoogte. het is singulier de vlakke pente aan weersyden na de rivier. stratas irregulier en veel quartz ook koper erts. enigen wel versien.

schoot enige parrekieten wat groter als een vink, en even so als ik se uit surinamen gesien heb. enig weinig gekwets zynde bleef het in leven. en wierd schielyk tam. vertrok na het camele vel en na alles wel ingesouten te hebben. haasten wy om weg te komen, also dit vel drogende op geen draagos kan geregeerd worden. sliepen by de kraal by ababees.

14th December 1779

14 weer stil tussen de bergen en smoorheet, by het pad komende na compagnies drift daar de togt by dese rivier quam volgen wy het en hielden middag by modder fontein [koiabees] tamelyk goed, dog weinig water. gingen met avond weer weg profiteerden van 't maanligt en sliepen, door een seer klippig pad na vier uur gaans, in het vlakke veld, sonder water. schoten een zebra uit een trop.

15th December 1779

15 't selfde weer smoorheet, een donderbuy, met den middag in het n:o: digt by ons. fors west agtermiddag. na twee uur kwamen, by de kleine brakke fontein. tambees. en al afdragend z:w: op na een uur tussen een poort daar een struisvogel ons tegen kwam, aan de rivier dien wy nog laag vonden, na drie kwartier west op langs deselve gegaan te syn, gingen wy sonder afpakken tot de heupen door een schone sandige drift, weinig stroom, zynde dit de compagnies drif. garagas [korhaan.] in het hottentots. hier was het sand op de oevers so heet dat het door de schoenen brande. laden af op de veeplaats van enen meiburg die by de Caap woont, vonden hier een hottentottin en swarte slaaf. schoenmaker onder wien die veeplaats staan, legt vier myl westelyker.

vertrokken met de avond z. op met een draay om de bergen en na vier uren mars weer aan de rivier hebbende maar een en een half myl west. vond hier de wagen en alles in order hebbende myn hottentotten myn tent opgeslagen. besorgden myn camele vel en benen. vond Schoenmaker hier, synde van syn onderste plaats gekomen. dese hiet goedouw [schape weg] en de onderste homnaries. dese rivier plaatsen sy vol gras geweest, dog nu afgeweid zynde en de weinige regen die er vald nu seer sandig en weinig gras, lopende de rivier te diep dus ook niet om uit te leiden om tuin of koorn te zaayen om het land te bevogtigen hier is een goede drift, dat ons twee uren in de regte was geweest so wy het geweten hadden.

16th December 1779

16 smoor heet. o: even in den morgen fors west tegen sonondergang. waren besig het vel te Conserveren dat aan de kop en poten.

17th December 1779

17 't selfde weer later forsse w: wind in den avond.
bleef nog om het vel te drogen buiten de son. had veel moeite het verderf in de kop te hinderen. verlang tegens woordig dat de son onder is, om de violente hette in dit sand tussen de bergen, en de vliegen die seer plagen. so dat men niet lesen of schryven kan.

18th December 1779

18 't selfde weer, en nog warmer. de wind even voor son op en direct na son stil.
maakten een distelboom en hielden alles gereed om morgen avond, de grote sware sandvlakte na brakfontein door te ryden. vond de brete hier 28 gr. 45 min. peilde brakfontein na opgaaf 2 1/2 west de son op byna 5 graden maar van 't zenith zynde, moest met de schaduw observeren, kunnende sons diameter niet met het blindglas sien. hoogte van de rivier. 530 voet. en daarom schynen dit hoger bergen.

19th December 1779

19 bewolkt, donderlugt. dan stil dan een weinig dwarl koelte met den voor middag, uit den westen. niet so heet als gisteren. nademiddag west betrokken donderlugt. vertrok om agt uur S'avond z:w: [1/2 z:] op eerst met een draay z: tot aan ei oos graafwatertje [of by ons eselfontein] twe uren van de river al opdragend, hier spannen de wagens die van de drift na brakfontein ryden om de verte uit, en geven de ossen water aan de rivier synde de drift nog vier uren n:o: van hier. ook begind het hoge vlakke rosse caro sand land hier, egter nog hier en daar hoogtens tot nog drie uren rydens, toen wy in de sogenaamde grote ros sand even opdragend vlakke nog 6 uren reden tot by enige alleen leggende gebergte, waarvan een de rondeberg hiet, hier lieten wy de ossen in het Juck wat rusten, peilde Compagnies drift n:o: 2 gr. n: en goedows n:o: t n: brakfontein z:w:

20th December 1779

20 seer heet w: donderlugt na de rivier kant
hier is in regen tyden wat water in een klippgat en word de platte klip geheten, dese berg is ook byna van eene ronde klip. hiet ook dus in hottentots. na twe uren rustens, reden 3 uren verder afdragend tot de Grote brak fontein seer slegt en byna geen water voor de ossen. vond de hoogte van platte klip. aan de voet 27 duim 5 t: en boven op 200 voet hoger als tafelberg. dat is boven de zee in 't geheel
met den avond vertrokken wy deselve coers en nog opdragend veld na drie 1/2 uren klein brak fontein en nog 3 1/2 uur klippoort. hier omtrent vonden het veld harder en groener. enige struiken en bloemen dat na een lange tyd in een dor landt geweest te syn seer aangenaam was.

21st December 1779

21 seer schoon koel weer dese dag en z:o: hele dag.
de klippoort afdragend en ongemakkelyk te passeren zynde wagte een en drie quart uur na den dag. gaande de maan onder en reden nog twe uren tot van wyks fontein en nog een uur tot de tweede neigenaas by Jan beukes. het was hier aangenaam de groente te sien en opgestapeld vars gemaayt koorn en goed fris water te drinken. gepasseerde nagt, sterk aan de rivier en voor ons gedondert en geregend, dog wy kregen niets, dat goed was voor het camele vel dat in myn schuit gepakt en wel versorgt had. hadden dus veertien uren gereden tot brakke fontein. en tien uren tot neigenaas alles z:w: africa moet ten zy het hoog en bergagtig verder na de linie in den midden is, een onbewoonbaar land voor Europeanen zyn.

22nd December 1779

22 goed weer z:o: s'morgens, met de son rond ging op een bergje en peilde gedane coers n:o: kweekfontein of sterke gift o: 3 g z: heip o:n:o: koperberg z: camies z: 2 gr o: Engelbregt z: myn kleine Jonge Cabas, nu ons de rivier en syn landstreek ziende verlaten, deed alles wat hy kon om weg te lopen, (schoon hy nu so ver door een onbekend en weinig waterhoudende veld moest gaan. voor de rest kunnen zy leven van hagedissen muisen en andere veldkost.) dog ik paste seer naauw op willende hem eerst de kaap laten zien. dog nu by dese plaats zynde moet hy de bergen der grote rivier gekent hebben, dus terwyl met peilen besig was, geen andere kanst siende, liep hy uit al zyn magt de klippen af, en sou weg geraakt zyn, dog de bastert klaas die by my was, liep hem na en hinderde hem, die als een klipspringer de andere hoogte opliep om er over te komen, dus kroop hy in een dasjes gat en een andere hottentot van de plaats komende op ons geroep so haalde hy er hem uit. waarna Claas hem enige slagen met een riem gaf dog so dra cabas uit syn handen kwam liep hy na my toe en klom my met handen en voeten op het lyf, waarna ik hem van slagen bevryde en hem nogmaals seide, dat hy maar de caap moest sien en dat ik hem dan na syn land te rug sou sturen.

vertrok met den avond noord op na koperbergs cloof tot daar caro rivier de draien neemt en daar na iets links af [met een draay na 't n:o:] als myn vorig pad, na silverfontein plaats van Jan van den hever. eerste en tweede neigenaas distantie half myl. arriveerde sonder iets te breken dit klippig pad af, met maneschyn, en na 14 uren wagen rydens aan silverfontein; nog al 't selfde gebergte.

23rd December 1779

23 seer warm, deselfde wind. bleef hier.

24th December 1779

24 reed de sandhoogte weer op z:w: aan, door 't caro riviertje 3 quart myl van silverfontein verliet de wagen reed nog een half myl, arriveerde op de vorige legplaats aan kouwsi van jan van den hever en arriveerde langs myn vorig pad, s'avonds by Engelbregt aan Elleboog fontein, sandrivier of kouwsi had geen water als even in weinige kuilen, nieuwkerks fontein riv: het selfde. kreeg egter enig slegt graaf water uit deselve, van een klein hottentots kraaltje, dat nu hier lag.

25th December 1779

25 [koel en oost gepasseerde nagt. se reden den oogst hier binnen was wel uitgevallen.] seer warm. oost in den morgen, meest fris. zuid door den dag en z:o: s'avonds. de wagen niet komende ging haar te gemoed en trof haar by de hottentots kraal uitgespannen.

26th December 1779

26 z:o: S'morgens west agtermiddag. schoon dog warm weer. repareerden de wagens.

27th December 1779

27 't Selfde weer en wind liet de wagens na klip valey ryden en my daar wagten om dan het onder pad na groene riviers mond te nemen. ging met enige hottentotten die de instrumenten droegen en met Engelbregt oost. kamiesberg op. arriveerden na drie uren rydens. ongemakkelyk klippig pad by Jasper Cloete, op een na de noordelykste plaats van dit gebergte. het terrein is klei en klippen, is met veel en meest zuur gras begroeid ook heigtige struiken, en sweemt na sneeuwberg, dog dese berg legt niet met horisontale stratas, en

verdiepingen als sneeubergen maar irreguliere bonken en ronde gladde katte koppen Cos. de plaatsen leggen in kommen en zyn 5 en de kleine namacqua plaats lelifontein noord en west. Sy syn goede paarde plaatsen, arriveerde na een en een half uur op de plaats van den veldwagtmeester P: van den hever. vond hier de hoogte, 3200 voet. byna gelyk met J: cloete. men heeft in die hoge koppen meest geen uitsigt van den berg, en trekken om de koude en sneeuw, de bewoonders met hun vee na beneden in de regen mousson. slieden hier. hoorden dat de hottentotten een tovermeid dood wilden slaan, om dat sy door tovery, na hunne gedagten, enigen gedood hadden.

28th December 1779

28 seer warm 't selfde weer en wind, met den dag deinsig aan den horison, en opkomende donderwolken. passeerde de namacqua craal, daar honing bier dronk. dat goed was. na twe uren rydens arriveerden op de plaats van j. coetse. hoogte 3400 voet, ging op een der hoogste toppen der camies, hier een half uur van daan, schoon deinsig peilde, en nam de hoogte die 5265 voet Engels bevond. sag dat dit gebergte maar met weinig laagte, van koebieskows berg gescheiden is. [bleskops fonteins berg op twe derde van hier.] en dan hoog vlak land van 't n:o: door 't oosten na die berg heeft. windhoeks berg z: 2 gr west. maskamma z. 3 g: O. [onverbeterd compas] P van Zyl z: 1/2 w: herelogement ook noord van koebieskow grote soutpan o t z: 20 uur. verder oost grote watervaley soet water half dag reisen smalste breete. synde ovaal. Engelbregt n:w: mond van kouysi n:w: t n: 4 gr n. groene riv: mond w:t:z: 4 gr: z: spoegrivier w:n:w: koperberg n: t w: 1/2 w: koebieskow z:o: Juffer ryk, bokkeveld. z:z:o: 1 g: o. bitter riv: w: 8 gr: n: men vind seer lekker water op kamies of grasveld berg. keerde weder na J. koetse daar bleef slapen, dese kop was boven meest gladde cos. weinig kwarts op dit gebergte. boven op lagen vele grote losse bonken. stieten er enige na beneden. die het effect kregen, als canon kogels. veel blesmollen op dit gebergte, en Zebras.

29th December 1779

29 reed de berg westlyk af passeerde wilgenhout rivier com, loopt in groene riv: daarna in myn vorig pad na grabies en vygemand gebergte kwam, daar de eerste oorsprong der groene rivier is, hiet eerst Comnees, daar na Comnaas dan garies. de swart doorn rivier komt van de oostsyde by lelifontein hiet daar hartebeest rivier. kouysi begind, aan de noordsyde dier hoogte. by de hottentotten.

na seer ongelyk pad vier uur rydens vonden wy de wagens by de klipvaley's uit span plaats, waar seer brak water.

sagen twe varsche leeuwe spooren die voor ons de berg af waren gegaan. sy doen Coetse somwylen schade aan paarden en vee en willen niet voor 't stel komen. de vader van Capt: Wildschut hiet pluto en is over de 100 jaren oud. hy was aan de garabees, daar nu een deel der kraal lag. Sag maar 10 strohutten op de berg.

gepasseerde nagt betrokken en enige regendroppen moet in het hoge land gedondert hebben. dese dag betrokken donderweer lugt. s'morgens de wind noord, s'middags west.

Spanden om een uur in en na vele draayen, langs en over ouwtees bitter riviertje dat hier ontspringt en in zee als het uitwatert, loopt 3 myl benoorden groene rivier slieden aan het selve na ses uren ossewagen rydens. al af dragend. klei en bosjes veld. sagen een dikke pofadder in de weg leggen dien wy dood sloegen, was byna een arm dik en drie voet lang. is langzaam in de beweging bruin geel gevlamd en seer giftig.

30th December 1779

30 gepasseerde nagt n:w: wind betrokke lugt iets regen droppels. Continueerd dese

morgen. vertrokken de selvde coers en liet de wagen het ordinaire pad zuid op ryden daar doornrivier in groene rivier loopt. (n:b: hier by een kleine dog goede soutpan.) ik reed z:w: aan na de beneden plaats van van der westhuisen. daar na vier uren paardrydens arriveerde. dese plaats legt 2 en 1/4 myl van zee. langs groene rivier

31st December 1779

31 Forsse n.n:w: wind. overdryvende lugt kout. liet de wagens hier komen.

1st January 1780

1 January 1780 nog n:n:w: Fors met nu en dan regenbuijen. reed na strand de rivier af vond hier en daar eenige kuilen water en de mond toe met een sandbank, by de mond een grote sloof water, waarin veel springers en harders gevist worden, ook veel watervogels. de rivier strekt by van der westhuisen o en w: daarna draayt na 't z z:w: en dus in zee het strand by de mond even een sand baaytje anders laag rotsig met sterke branding hier en daar wat sanduyn anders lage ruggens. als hier overal. strand strekte ten noorden so ver peilen [sien] kon n:n:w. ten zuiden z:z:o: en by de mond n:t:w: van 't huis van van der westhuisen legt kamies gemeten punt n:o: de boven legplaats aan groene riv: o:n:o: mond. z:w: koegel fontein z:o: opklarend weer in den agtermiddag. reden in twee uren en een half langs de drayen der rivier weer te rug. het was een plaisier de verwondering van de kleine bosjeman Cabas. te zien op 't zien der zee. men had hem gesezt dat wy hier de wijn uit schepten, hy lei sig op een klip neer om te drinken dog scheidte spoedig uit. de honden vongen een Jakhals. dese rivier loopt seldom in zee uit, en sag hier nog groen koren staan also sy om de vogtigheid als hy uitgedroogt is in syn bed saayen. tussen de mond en het huis legt nog een veeplaats van Engelbregt. peiling van brakfontein Engelbregt n. 1/2 o. kamies n.n:o: 2 gr. o. [gedawt. het rijpt sterk in desen oord door de nabyheid der kamies berg]

2nd January 1780

2 schoon weer z:o: lugt in den agter middag z: west. dit is de regerende middag wind langs dese hele kust S'morgens siet men meest een damp op zee leggen dan is het of wat z:o: of stil. dog so als de son de zeedamp optrek begint er zeekoelte te komen, die fors toeneemt en dikwils tot laat in den nacht waayt, anders even na sonsondergang gaat leggen. vertrokken z:o: op enige ros sand hoogtens over en arriveerden na 9 uur ossewage rydens aan de brak fontein. slegt water. meest Carosand en bosjes terrein. twee uren bezuiden groene riv: mond loopt als het regent oliphants drif in.

3rd January 1780

3 sterk gedawt en kout geweest gepasseerde nacht koel betrokke weer westelyke wind na vier uren rydens meest hard Caro veld z:z:o op kwamen aan koegel fontein een uur te voren in compagnies pad. hier enig hoge heuvels. overvloedig dog brak water, vonden egter op enige klippen vers regen water.

4th January 1780

4 even gedawt 't selfde weer en wind na vier uren kwamen met deselve coers aan de kleine coraap of graafwater, een brak rivtje, dog sagen geen water. en na twee uren aan de grote Coraap, die kooft van meerhofs casteel, en heeft na 't strand een grote zoutpan. vonden hier water genoeg dog brak egter weer vars regen water op de klippen. vond dese beneden weg beter dan de boven, men heeft meest egaal pad, byna geen klippen en nu en dan maar wat swaar caro sand, anders harde caroground met lage bosjes. en als het geregend heeft water genoeg.

5th January 1780

5 t'selfde weer en wind, weer wat gedawt.

na drie quartier rydens, deselfde coers kwamen aan een platte klip, de Schuijtklip genaamt. hier op vonden wy regen water en na 5 quart verder aan een andere krakkeel klip genaamt. (ten westen van dese siet men de zee op twe mylen en is hier de hoeker voor omtrent 50 Jaren gestrand. waarvan weinig menschen te regt zyn gekomen. peilde van hier. kamies berg z: punt n. koegelfontein n:n:w: windhoek z:o: 5 gr. z. van zyl z:o: 8 gr z. drie gebroeders berg tegen over here logement z:z:o 5: gr: o. verloren valey drie bergjes z:z:o: 2 gr o:.

arriveerde na enige draayen, door enige ruggens z:o: daar na z:w: in een kloof daar na tien uren rydens van de grote Coraap, uitspande, sonder water. of weide. also men my de kokenaap by oliphants rivier veel verder gesegt had. bonden de ossen aan de wagens.

6th January 1780

6 gepasseerde nagt wat regen uit den westen nog west met den dag en enige kleine regen vlogen. helder met den agtermiddag. na een half uur rydens z:w: op vond tot myn grote verwondering een schone watervaley, daar wy ons vee lieten drinken, en nog een half uur verder kwamen wy aan de kokenaap de oliphants rivier dier hier eenige grote draayen n:w: genomen hebbenden z:w af loopt. de naam deser rivier is in hottentots kaukaap of snei rivier en kokenaap een verbastering van ko kau kaap. of vlees sney rivier, hebbende ieder plaats aan een rivier by hun een bysondere naam. dus hiet dese plaats geen bakoven, so als in het journaal van hop.

arriveerden na een en een half uur z o telyk aan vleermuis klip. dit is in hunne journaal salpeterklip. n:b: hier syn wel vleermuisen, dog geen salpeter. en is dus, om de vleermuisen, door van zyl een der eerste bewoonders deser rivier dus genoemt. na een grote sandrug over anderhalf uur. passeerden de holle rivier koangaap, [agterom rivier] hier was niet dan enige kuilen water, en is dit het water van koebieskow en ten noorden van hantam en bokkeveld, daar doornrivier. loopt hier z: in oliphants riv: moesten hier om de grote steilte beide wielen remmen en nog de wagen agter tegen houden. dan gaat het even steil uit.

na een half uur in ons vorig pad en na ander half uur de remhoogte af en nog een uur aan de gowaas of vale drift, seven uur z:o: van kokenaap. daar uitspanden

7th January 1780

7 schoon weer. warm z:o: middag z:w: zee wind. na een uur reden wy door de droge ate rivier die van west coebe troetroe en bidouw komt. en na vyf uren reden wy by van zyl door oliphants rivier die seer laag vonden.

8 iets gedawt. t selfde weer en wind verbleef hier.

9 gedawt.

't Selfde weer en wind

vertrok in den agtermiddag en na seven uur ossewagen rydens om de berg myn eerste pad, aan herelogement

10 't selfde weer en wind in den morgen deinsig

peilde van herelogementberg van zyl n: 3 gr w: doornrivier daar hy in oliphants riv: loopt n:o: t o. klip fontein of driegebroeders berg. een half myl in het z:z:w: koebe en maskamma n.o. t o. piketberg, by rietvaley z. 3 gr w. Juffer louw z 5 gr w. vertrok te paard na Juffer louw in de lange valey daar na vyf uur rydens arriveerde. drie tot Jakhals riv: n.b. een klein eiland 100 treden in zee by de mond vol vogels.

11 't selfde weer en wind. gedawt.

de wagen kwam met sonsopgang.

peilde van de lage klip berg tegen over het huis, herelogram n. 3 gr o. driegebroeders n. 3 gr. z. piketberg by smit hoogste punt z:z:o 4 gr z rietvaley de continuatie van piketberg, daar J: coetse woont by klipfontein z. capt. cloof tussen beiden. rhinoster hoek z:o: 1/2 z. verloren valey w:

12. 't selfde weer en wind dog warmer. [sterk gedawt desen morgen seer deinsig] vertrok langs swartebaas kraal na Josias engelbregt in de bergvaley, daar met den avond arriveerde

de bergen aan dese zyde oliphants riv syn meer gebroken en niet so hoog als aan overzyde die 5 myl van hier leggen.

13.